

Reptes del nostre món

**Àmbit de les Ciències Socials i de
la Participació**

SUMARI

ORGANITZACIÓ DELS MÒDULS I LES UNITATS	7
INTRODUCCIÓ	9
PUNT DE PARTIDA	11
UNITAT 1 LA GUERRA FREDA I EL NEOCOLONIALISME	
QUÈ TREBALLARÀS?	15
CONTINGUTS	17
ACTIVITATS D'APRENTATGE	27
ACTIVITATS D'AVUACIÓ	30
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENTATGE	32
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ	35
QUÈ HAS TREBALLAT?	37
COM HO PORTO?	38
UNITAT 2 L'ESTAT ESPANYOL SOTA LA DICTADURA DE FRANCO (1939-1975)	
QUÈ TREBALLARÀS?	41
CONTINGUTS	43
ACTIVITATS D'APRENTATGE	49
ACTIVITATS D'AVUACIÓ	51
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENTATGE	52
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ	54
QUÈ HAS TREBALLAT?	55
COM HO PORTO?	56
UNITAT 3 DESAPARICIÓ DEL MUR DE BERLÍN I INICI DEL MÓN ACTUAL	
QUÈ TREBALLARÀS?	59
CONTINGUTS	61
ACTIVITATS D'APRENTATGE	70
ACTIVITATS D'AVUACIÓ	73
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENTATGE	76
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ	79
QUÈ HAS TREBALLAT?	82
COM HO PORTO?	83

UNITAT 4 L'ESTAT ESPANYOL: DE LA TRANSICIÓ A L'ANY 2000

QUÈ TREBALLARÀS?	87
CONTINGUTS	89
ACTIVITATS D'APRENTATGE	97
ACTIVITATS D'AVUACIÓ	100
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENTATGE	102
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ	105
QUÈ HAS TREBALLAT?	107
COM HO PORTO?	108

UNITAT 5 REPTES PER AL NOU SEGLE

QUÈ TREBALLARÀS?	111
CONTINGUTS	113
ACTIVITATS D'APRENTATGE	122
ACTIVITATS D'AVUACIÓ	125
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENTATGE	129
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ	132
QUÈ HAS TREBALLAT?	135
COM HO PORTO?	136

PUNT D'ARRIBADA	137

ACTIVITATS D'AVUACIÓ DEL MÒDUL	137

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ DEL MÒDUL	140

A l'inici del **mòdul** hi trobaràs sempre dos apartats:

Introducció del mòdul:

És la presentació del mòdul. Ens situa en quin nivell es troba, si és comú o opcional i en quines unitats es divideix.

Punt de partida:

Fa reflexionar sobre els aspectes que es treballen en el mòdul. T'ajudarà a situar-te i a fer una avaluació inicial del que saps sobre el tema que es tractarà abans de començar les unitats.

Cada **unitat** didàctica està estructurada en:

Què treballaràs?:

Presenta els objectius que es treballaran en la unitat i que al final hauràs d'haver assolit.

Bloc de continguts

Bloc d'activitats

ACTIVITATS D'APRENTATGE: Inclou activitats per practicar i consolidar els conceptes que s'expliquen en el bloc de continguts.

ACTIVITATS D'AVALUACIÓ: Contenen tots els aspectes que s'han treballat en la unitat i permeten consolidar l'assoliment dels objectius plantejats al principi de la unitat.

Bloc de solucions

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENTATGE: Inclou les respostes de les activitats d'aprenentatge.

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVALUACIÓ: Són les respostes de les activitats d'avaluació.

Què has treballat?:

És una proposta d'esquema o d'un mapa conceptual que et relaciona o et resumeix els continguts treballats en la unitat. És una eina per facilitar-te la comprensió i estudi dels continguts de la unitat.

Com ho porto?:

Presenta un quadre d'autoavaluació que facilita comprovar si s'han assolit els objectius proposats a l'inici de la unitat.

Al final del mòdul hi trobaràs un últim apartat:

Punt d'arribada:

Facilita l'autoavaluació de tots els continguts treballats en el mòdul i l'assoliment dels objectius. Conté:

ACTIVITATS D'AVALUACIÓ DEL MÒDUL: Inclou les activitats que permeten autoavaluar els continguts del mòdul.

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVALUACIÓ DEL MÒDUL: Són les respostes a les activitats d'avaluació del mòdul.

Aquest és un mòdul que:

- Forma part de l'esquelet bàsic de coneixements de les Ciències Socials per tal que puguis entendre millor tots els continguts socials que aniràs trobant en els altres mòduls.
- Cronològicament el mòdul comprèn des del final de la Segona Guerra Mundial fins als moments actuals.
- En aquest mòdul estudiaràs la guerra freda i la divisió en dos blocs a nivell militar que van sorgir després d'acabar la Segona Guerra Mundial.
- També hi trobaràs els aspectes més importants relatius al procés de descolonització, del sorgiment del neocolonialisme i del Tercer Món.
- Pel que fa a l'Estat espanyol, estudiaràs la dictadura del general Franco que abastà des de 1939 a 1975.
- Coneixeràs els canvis que es van produir a Europa a partir de la caiguda del mur de Berlín i l'inici del món actual.
- Tornant a l'Estat espanyol, coneixeràs tot allò relatiu a la transició des de l'any 1975 al 2000.
- Finalment, estudiaràs els aspectes més importants referents als reptes del nou segle.
- Fóra bo que aquest mòdul el completessis amb el mòdul 12è.

Et suggerim:

- Fes una primera ullada al mòdul fixant-te en les unitats en què està dividit i en el seu contingut.
- A continuació comença a treballar cada unitat, observant en primer lloc les activitats d'avaluació per tal que t'adonis quins són els objectius a assolir i allò que es considera més important, al mateix temps que comproves el que coneixes realment del tema.
- A continuació et recomanem que passis a llegir les idees principals de la unitat i els objectius sobre els quals giren les activitats d'aprenentatge i d'avaluació.
- Fet això, ja pots començar a estudiar els continguts de la unitat tot utilitzant els sistemes d'aprenentatge que a tu t'han anat sempre millor. De tota manera, nosaltres et recomanem:
  - Subratllat
  - Senyalització al marge
  - Que facis esquemes
  - Que anotis les paraules que no entens
  - Mapa conceptual, etc.
- A mesura que vagis estudiant trobaràs al text suggeriments o pautes. Procura seguir-les perquè t'ajudaran molt en l'aprenentatge.
En acabar la unitat utilitza el mapa conceptual com una guia per repassar de forma global el contingut de la unitat.
- Quan finalitzis la unitat trobaràs un apartat d'autoevaluació que et servirà per comprovar allò que has après a la unitat i per orientar-te sobre allò que hauries de tornar a repassar.

MÒDULS COMUNS	
La terra, l'espai on vivim	Nivell 1
Un llarg camí cap a la civilització Del feu a les Amèriques	Nivell 2
La forja del nostre present Reptes del nostre món	Nivell 3

Aquest mòdul està format per cinc unitats didàctiques:

Unitat 1

La postguerra: guerra freda i neocolonialisme (1945-1975).

Unitat 2

L'Estat espanyol sota la dictadura de Franco (1939-1975).

Unitat 3

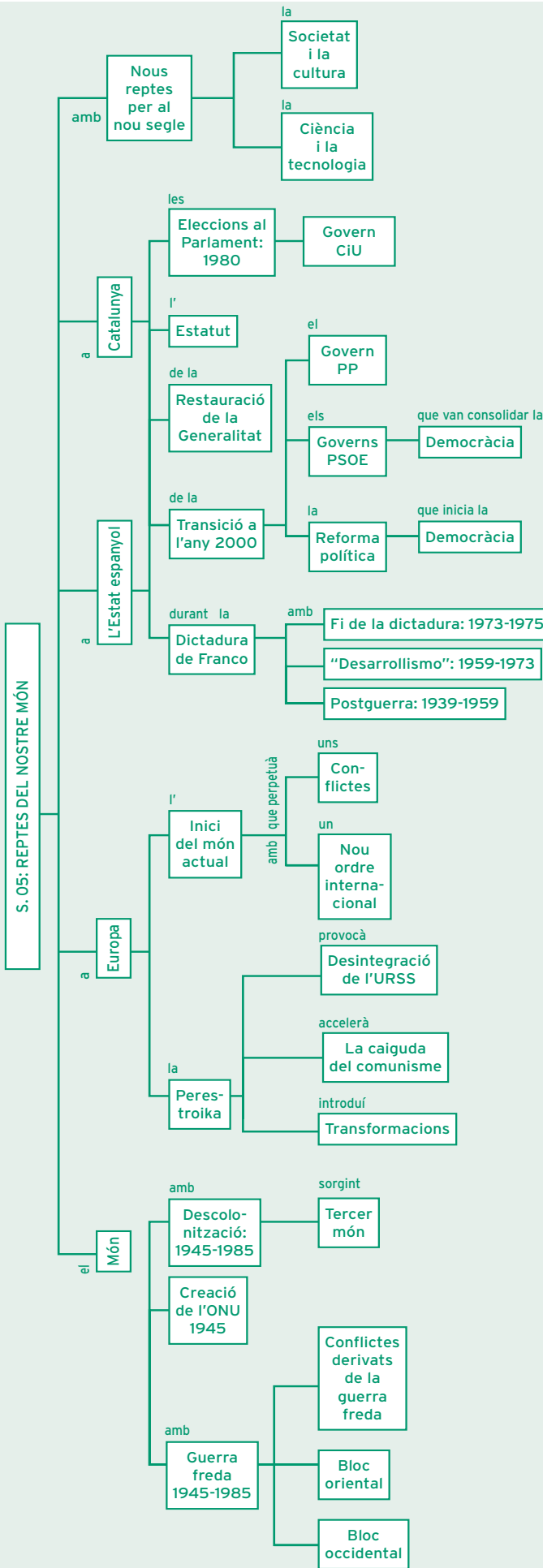
Desaparició del mur de Berlín i inici del món actual (1985-2000).

Unitat 4

L'Estat espanyol: de la transició a l'any 2000.

Unitat 5

Reptes per al nou segle.

Unitat 1

13

LA GUERRA FREDA I EL NEOCOLONIALISME

què treballaràs?

En aquesta unitat treballaràs les idees principals següents:

- La fi de la II Guerra Mundial va suposar la divisió del món en dos blocs i l'inici de la guerra freda.
- El bloc occidental estava format pels EUA i els països de l'Europa occidental.
- El bloc oriental estava format per l'URSS i els països de l'Europa oriental.
- La guerra freda va ser un enfrontament ideològic i econòmic entre les dues potències vencedores a la II Guerra Mundial: els EUA i l'URSS.
- Els EUA i els països de l'Europa occidental eren democràcies capitalistes.
- L'URSS i els països de l'Europa oriental eren dictadures amb economies planificades des de l'estat.
- Les dues potències van formar aliances militars amb els seus aliats: els EUA van crear l'OTAN i l'URSS el Pacte de Varsòvia.
- La divisió d'Alemanya i de Berlín entre les potències guanyadores de la Guerra Mundial (EUA, URSS, Anglaterra i França) va ser l'inici de la divisió d'Europa en dos blocs.
- Gràcies al Pla Marshall dels EUA, l'Europa occidental es va poder recuperar entre 1947 i 1952 de la desfeta de la guerra mundial.
- Les tensions entre els dos blocs van generar un seguit de conflictes fora dels seus territoris.

- Els conflictes més destacats de la guerra freda van ser: Alemanya, la guerra de Corea, la guerra d'Indoxina i la Revolució comunista de Mao a la Xina.
- La fi de la Guerra Mundial va suposar l'inici de l'hegemonia mundial dels EUA.
- La reconstrucció de l'Europa occidental va possibilitar la creació de la Comunitat Econòmica Europea.
- A partir de 1973, el bloc occidental va entrar en una etapa de crisi, a causa de la pujada del preu del petroli.
- Als països de l'Europa de l'est l'URSS va exercir un fort control polític i econòmic, fet que va provocar un seguit de revoltes que van ser durament reprimides.
- Entre 1945 i 1965 les colònies de les potències europees van iniciar un procés d'independització de les seves metròpolis.
- La independència la van assolir per via pacífica però algunes colònies ho van aconseguir a través de guerres d'alliberament.
- Aquests nous països van formar el bloc del Tercer Món perquè presentaven tots ells situacions de dependència, de pobresa i de subdesenvolupament.
- L'any 1945 va néixer l'Organització de les Nacions Unides (ONU). L'objectiu de l'ONU era evitar noves guerres, respectar els drets humans i promoure la solidaritat entre tots els països del món.

En acabar la unitat has de ser capaç de:

- Definir el concepte de guerra freda.
- Conèixer els fets més importants de la guerra freda.
- Conèixer el procés de reconstrucció d'Europa després de la II Guerra Mundial.
- Conèixer les característiques principals dels EUA.
- Saber les conseqüències de la crisi del petroli de 1973.
- Conèixer les característiques principals de l'URSS.
- Conèixer l'evolució política dels països de l'Europa de l'est.
- Definir la descolonització i el Tercer Món.
- Definir l'ONU.

1. El món després de la II Guerra Mundial: la guerra freda

La victòria militar dels aliats (EUA, Gran Bretanya, França i l'URSS) sobre Alemanya i el Japó va posar fi a la II Guerra Mundial. Però malgrat que la guerra havia deixat més de quaranta milions de morts i havia destruït Europa, llavors va començar el que la història ha conegut com a guerra freda. Un llarg període entre el 1945 i 1989.

La guerra freda va ser un enfrontament ideològic i econòmic entre les dues grans potències vencedores a la guerra mundial: els EUA i l'URSS.

Ideològic perquè els EUA i els seus aliats europeus occidentals eren democràcies amb partits polítics i eleccions lliures, i l'URSS i els seus aliats tenien un règim comunista, sense democràcia i amb un únic partit, el comunista.

Econòmic perquè els EUA eren una economia capitalista sense traves estatals mentre que a l'URSS l'economia estava controlada per l'estat, és a dir, no hi havia economia lliure o de mercat.

Les dues potències van formar aliances militars amb els seus aliats. Primer l'any 1949, els EUA i els seus aliats europeus van formar l'**OTAN** i com a resposta l'any 1955 l'URSS i els seus aliats van formar **el Pacte de Varsòvia**. Així, Europa va quedar dividida en dos blocs.

Durant tota la guerra freda la possibilitat d'un conflicte armat entre les dues potències va ser present; hi va haver moments de molta tensió com la crisi dels míssils a Cuba l'any 1962, que va estar a punt de provocar la guerra, però a partir de 1963 va començar una etapa de distensió i de respecte entre ambdues potències.

2. La divisió d'Europa en dos blocs: el teló d'acer

La divisió d'Alemanya i de la seva capital Berlín entre les potències guanyadores de la guerra mundial (Gran Bretanya, EUA, França i l'URSS) va ser l'inici de la divisió d'Europa en dos blocs a partir de 1947.

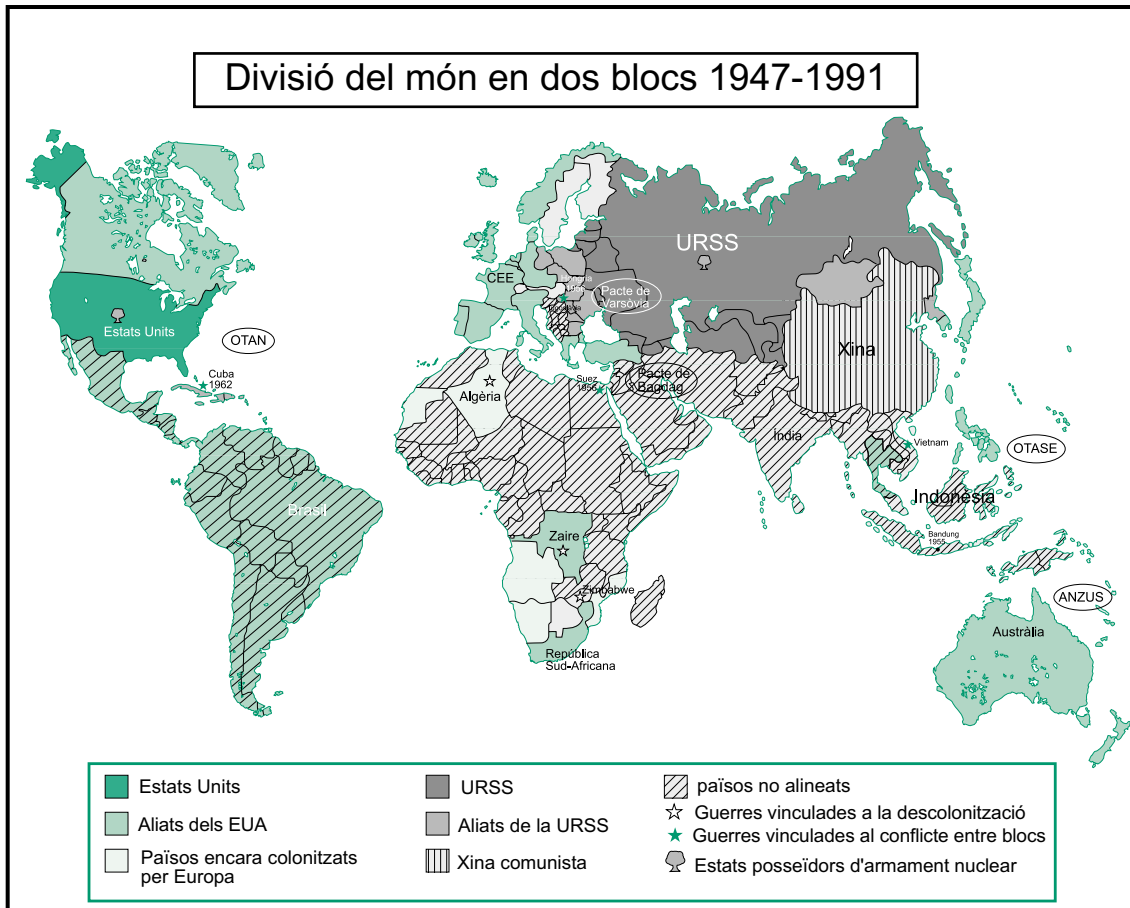
Primer va sorgir el bloc comunista als països que l'exèrcit de l'URSS havia alliberat dels alemanys. En aquests països els partits comunistes es van fer amb el poder i van instaurar un seguit de dictadures sota la tutela de l'URSS; així naixia el Bloc Comunista (Polònia, Txecoslovàquia, Hongria, Romania, Bulgària, etc.).

Paral·lelament, als països de l'Europa occidental i davant el perill que representava el comunisme, els EUA van decidir ajudar econòmicament aquests països i, a més, van aconseguir que els comunistes no formessin governs que possessin en perill els interessos americans.

Així va néixer el que Churchill va anomenar "**teló d'acer**", una frontera invisible i impenetrable que separava l'Europa comunista de la capitalista.

L'ajuda que els EUA van donar als països de l'Europa occidental es va fer a través del **Pla Marshall (1947-1952)**.

Aquesta ajuda va permetre reconstruir Europa i millorar el nivell de benestar dels seus ciutadans. Sense aquesta ajuda econòmica no s'hauria produït el creixement dels anys 50 i 60. A més, aquesta recuperació va allunyar dels països occidentals el perill de revolucions socials comunistes.

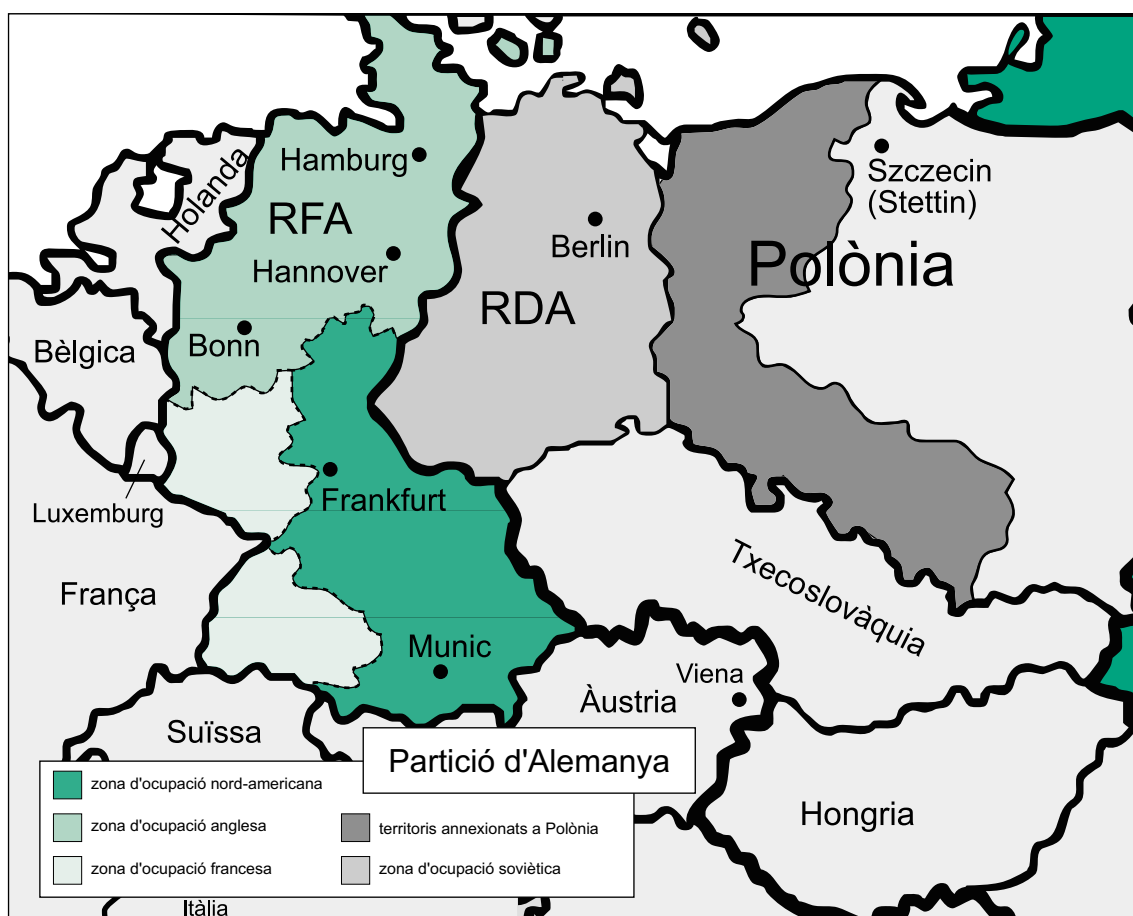
3. Els conflictes de la guerra freda

Com ja hem dit, no es va donar al llarg de la guerra freda un enfrontament directe entre l'URSS i els EUA, però sí que hi va haver un seguit de conflictes fora dels seus territoris, és a dir, hi va haver una guerra indirecta.

Els primers conflictes es van donar a Alemanya i a Àsia (a la Xina, Corea i Indoxina).

3.1. Alemanya: un dels llocs de més tensió de la guerra freda va ser Alemanya. Després de la guerra va quedar dividida en quatre parts. Les parts ocupades pels països occidentals es van unificar i van crear el 1949 la República Federal Alemanya (RFA), mentre que a la part ocupada pels soviètics es va crear la República Democràtica Alemanya (RDA). A més, la capital Berlín es va dividir en dues parts: una pertanyia a la RFA i l'altra a la RDA. El moment de màxima tensió va ser l'any 1961 a Berlín, quan a la frontera que separava la RDA de la RFA es va construir un mur que es va convertir en un símbol de repressió.

Aquest símbol va caure el 1989 i va ser l'inici de la desaparició de l'URSS i de la posterior unificació d'Alemanya.

3.2. Àsia

a. Xina: acabada la guerra mundial va començar una guerra civil entre els nacionalistes i els comunistes de Mao Zedong. Els americans van donar suport als nacionalistes i els soviètics als comunistes. El 1949 Mao va guanyar i va instaurar un règim comunista. Els nacionalistes es van refugiar a Taiwan sota la protecció americana. Des de llavors hi ha hagut tensions entre la Xina i Taiwan.

b. La guerra de Corea: quan va acabar la Guerra Mundial la península de Corea va ser ocupada, al nord del paral·lel 38, pels soviètics i, al sud, pels americans. La idea era crear un únic estat després d'unes eleccions generals però el 1949 es va instal·lar un règim comunista al nord i un règim capitalista al sud.

Entre 1950 i 1953 hi va haver una guerra entre Corea del Nord i la Xina contra Corea del Sud i els EUA. El 1953, davant l'equilibri de forces, es va decidir tornar a la situació de partició de les dues Corees pel paral·lel 38.

c. La guerra d'Indoxina: després de la Guerra Mundial va començar una guerra civil entre els nacionalistes comunistes amb el suport del soviètics i dels xinesos contra l'exèrcit colonial francès que tenia el suport dels EUA. El 1954 es va acordar dividir el territori en dues zones: el Vietnam del Nord, dirigit pels comunistes i el Vietnam del Sud, sota influència primer francesa i després americana. A partir de 1965 els

EUA entraren en guerra contra el Vietnam del Nord, però la guerra va ser un desastre per als EUA, que el 1973 es van veure obligats a firmar la pau amb el Vietnam del Nord. Mentrestant va continuar una guerra civil entre els vietnamites i el 1975 el Vietnam reunificat es va convertir en un país comunista.

- d. Un altre punt de conflicte permanent va ser el Pròxim Orient a partir de 1948 amb la creació de l'Estat d'Israel, una creació que no va ser acceptada pels països àrabs.

Però el conflicte que va estar a punt de provocar la guerra entre els EUA i l'URSS va ser la crisi dels míssils de Cuba de l'any 1962. Des de l'any 1959 amb la revolució de Fidel Castro, Cuba es va convertir en un país socialista sota l'òrbita de l'URSS. El fet que estigués a prop dels EUA va generar un seguit de tensions que van arribar al màxim quan els EUA van descobrir que l'URSS estava instal·lant a l'illa un seguit de bases de míssils nuclears.

Finalment, la crisi es va resoldre quan l'URSS va acceptar retirar els míssils a canvi que els EUA retiressin els míssils instal·lats a Turquia.

Després de la crisi dels míssils que va estar a punt d'iniciar una guerra nuclear, les dues potències van decidir iniciar una nova etapa de distensió i de limitació de les armes nuclears. Així, al llarg dels anys seixanta i setanta es van firmar un seguit d'acords entre les dues potències que van posar fi a la guerra freda.

A continuació analitzarem una mica les característiques principals de cada bloc.

4. L'hegemonia dels EUA i la reconstrucció d'Europa

La fi de la Guerra Mundial va consolidar els EUA com a potència mundial. Aquesta hegemonia estava fonamentada en tres conceptes: **a.** la superioritat tecnològica i econòmica; **b.** l'augment del seu prestigi polític al món. Els EUA es van convertir en els grans defensors de la democràcia enfront del comunisme; **c.** la seva superioritat militar.

El sistema polític nord-americà es basa en l'alternança entre el partit republicà i el demòcrata. Entre els presidents dels EUA durant la guerra freda destaquem **Eisenhower** (1952-1960), caracteritzat pel seu conservadorisme i anticomunisme, i **Kennedy** (1960-1963), que va basar el seu programa polític la Nova Frontera en un relançament econòmic amb intervenció estatal, l'inici de la cursa espacial, el restabliment del lideratge al món erosionat des de finals dels 50 i la resolució de les desigualtats socials i racials. L'assassinat de Kennedy el novembre de 1963 a Dallas va ser un cop molt dur per a molts americans, que veien el president com un mite popular.

5. La reconstrucció d'Europa

Per evitar l'expansió del comunisme a Europa els EUA van decidir ajudar-la econòmicament en el seu procés de reconstrucció. Això va ser el Pla Marshall, que entre 1947 i 1952 va reconstruir Europa. En total els EUA van donar en

forma de préstec o donacions més de 13.000 milions de dòlars.

En pocs anys els països europeus van assolir uns nivells de benestar sense precedents. Per tal de revitalitzar i reorganitzar l'economia europea l'any 1951 Alemanya, Itàlia i França van crear la Comunitat Europea del Carbó i l'Acer (CECA). Tot seguit s'hi van afegir Bèlgica, Holanda i Luxemburg. Aquests sis països van signar el 1957 el tractat de Roma, que era la creació del mercat comú europeu, base de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) actual Unió Europea (UE). L'any 1973 van ingressar-hi el Regne Unit, Irlanda i Dinamarca, el 1981 Grècia i el 1986 l'Estat Espanyol i Portugal.

6. La crisi del món occidental: 1973-1989

A partir de 1973 les economies dels països industrialitzats van començar a presentar indicis de crisi. Els indicis més clars d'aquesta crisi van ser:

- un creixement econòmic baix o nul;
- tancament d'un gran nombre d'empreses, acomiadaments massius;
- desaparició i reestructuració de sectors industrials tradicionals com el tèxtil i la siderúrgia.

Les causes principals d'aquesta crisi cal buscar-les en el mateix funcionament del sistema capitalista, que produïa més que consumia i sobretot en la puja espectacular del preu del petroli l'any 1973, quan es va quadruplicar el preu del barril.

Les conseqüències de la crisi van ser:

- Una concentració més gran del poder econòmic. Moltes indústries es van traslladar al Tercer Món on els costos eren més baixos.
- Afebliment del sector públic a causa de l'inici d'un procés de privatització.
- Augment de l'atur, dels preus i de les economies submergides.

A Europa la crisi va posar en qüestió el sistema que havia imperat des de finals dels anys quaranta. Durant els primers anys de la crisi els governs socialistes d'Europa van intentar solucionar els problemes de la crisi aplicant polítiques intervencionistes per part de l'estat augmentant la despesa pública i els impostos. Però aquestes mesures van originar un increment dels preus i de l'atur.

El fracàs d'aquestes polítiques va dur al poder governs conservadors que van intentar reconduir la situació econòmica reduint la despesa pública i iniciant un procés de privatització i de reconversió d'empreses públiques.

Però les polítiques conservadores tampoc no servien per sortir de la crisi i això va fer pensar els països europeus que calia optar per un projecte d'unitat europea per tal d'unificar criteris econòmics i socials i fer un front comú davant els mercats dels EUA i del Japó.

És així com es va passar de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) a la Unió Europea (UE) l'any 1992 amb el Tractat de Maastricht. El pas final d'aquesta Unió Europea va ser l'any 2002 amb la implantació de l'euro.

Com has vist, la idea d'una Europa unida va néixer l'any 1957 amb el tractat de Roma pel qual es creava la Comunitat Econòmica Europea (CEE), formada per França, Itàlia, Holanda, Alemanya, Bèlgica i Luxemburg. Més tard s'hi van afegir la resta de països europeus. L'objectiu de la CEE era coordinar les economies dels estats membres i aconseguir la lliure circulació de les mercaderies, els capitals i les persones en una Europa sense fronteres.

El pas de la unió econòmica a la unió política es va fer a partir de la firma del Tractat de Maastricht el 1992. Així va néixer la Unió Europea. L'any 2002 començava a circular l'euro.

7.1. Les institucions europees

- El Consell Europeu: és la màxima autoritat de la Unió. Està compost pels caps de govern de tots els països i defineix les orientacions polítiques generals. La presidència del Consell recau en un estat diferent cada 6 mesos.
- El Consell de Ministres: està format per un ministre de cada país membre i és l'òrgan de decisió fonamental.
- La Comissió Europea: té la seu a Brussel·les i s'encarrega d'elaborar propostes d'actuació de la UE i l'execució de la política comunitària.
- El Parlament Europeu: té la seu a Luxemburg. està format per parlamentaris escollits pels ciutadans dels diferents estats membres i fa la funció del control polític; també col·labora amb el Consell en l'elaboració de lleis.
- El Tribunal de Justícia: s'encarrega de l'aplicació del dret comunitari.

8. El bloc soviètic

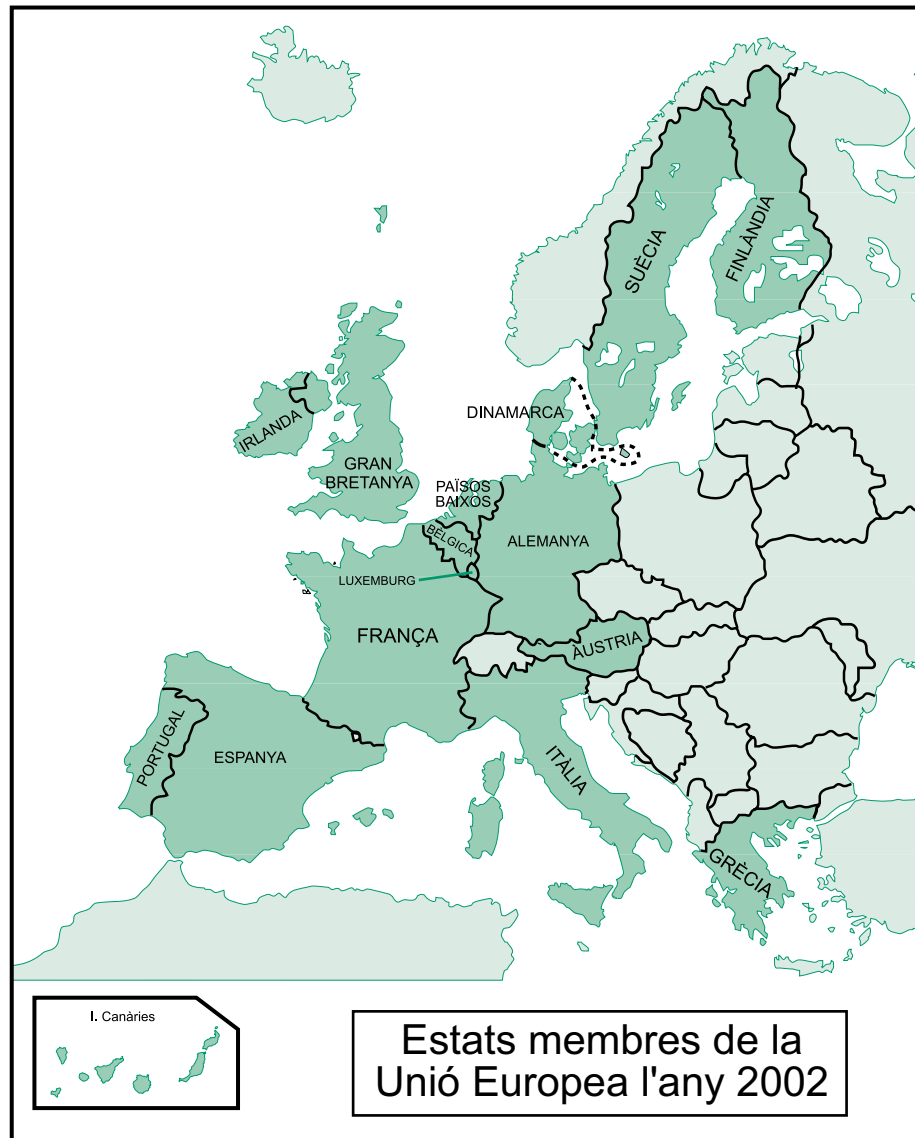
Paral·lelament a la formació del bloc occidental es va constituir el bloc que integren l'URSS i els països de l'Europa de l'est. El seu sistema econòmic i polític estava basat en el comunisme.

Després de la victòria en la Guerra Mundial, Stalin es va convertir en l'únic dirigent de l'URSS. Stalin va establir una dictadura i va eliminar les oposicions internes. Qualsevol mena d'oposició era reprimida i, a més, va perseguir les minories nacionals que hi havia dintre de l'URSS (txetxens, ucraïnesos, bàltics, tàrtars etc.).

Entre 1945 i 1950 l'URSS va reconstruir la seva economia i va recuperar els nivells anteriors a la guerra mundial. L'economia era dirigida per l'estat a través dels anomenats plans quinquennals: l'estat planificava tota la producció i les activitats econòmiques per un període de cinc anys. La prioritat econòmica va ser la indústria pesant, la d'armament i les comunicacions. L'objectiu era arribar a ser una alternativa al bloc occidental encapçalat pels EUA.

Però aquest sistema econòmic va provocar un creixement desequilibrat, la manca de productes bàsic i l'existència de greus dèficits d'habitatges. A més, el sistema planificat va provocar un racionament dels aliments.

La societat soviètica estava dividida en dos grups socials: un majoritari format per treballadors i pagesos i un altre format pels treballadors intel·lectuals i professionals (militars, funcionaris, artistes, etc.).

A part hi havia les elits privilegiades, les quals tenien el poder polític (l'anomenada *nomenklatura*, formada per la gent vinculada al Partit Comunista).

A partir de 1956 les condicions de vida de la societat van experimentar una millora: es va garantir la seguretat social a tothom, les pensions, les vacances pagades, l'educació, etc.

9. Els països de l'Europa de l'est i la seva dependència de l'URSS

Acabada la guerra mundial Polònia, Romania, Hongria, Bulgària, Txecoslovàquia, Iugoslàvia i Albània i més tard la República Democràtica Alemanya es trobaven en la zona d'influència soviètica. En aquests estats l'URSS va aplicar una política de fronts nacionals per formar governs on eren representades totes les forces polítiques que havien lluitat contra els nazis.

Així es van formar les anomenades democràcies populars, que eren els règims comunistes sota la tutela de Moscou, que van començar el procés de reconstrucció. Es va emprendre una reforma agrària i un procés d'industrialització; a més, es van nacionalitzar les empreses i la banca i s'hi va introduir una certa planificació econòmica com a l'URSS.

Però a partir de 1947 la pressió exercida pels EUA a través del Pla Marshall, perquè els països de l'Europa de l'est trenquessin les relacions amb l'URSS a canvi d'ajuda econòmica, va fer reaccionar Stalin, que va forçar als partits comunistes d'aquests països que es fessin amb el poder i no trenquessin amb l'URSS. En molts països aquesta política es va fer per la força.

A Iugoslàvia, els comunistes dirigits pel mariscal Tito es van apartar de les directrius marcades per l'URSS i això va provocar la marginació de Iugoslàvia del bloc comunista.

Els països del bloc comunista van establir la seva CEE: era el COMECON. Militarment, com a resposta a l'OTAN, van formar el Pacte de Varsòvia.

Amb la mort d'Stalin l'any 1953 va començar per a l'URSS una etapa de canvis. L'arribada al poder de Khruixov va suposar un canvi polític. Es va desenvolupar la indústria de consum, es va començar un seguit de reformes agràries, van millorar les condicions laborals, es va democratitzar la vida pública i, el més sorprenent, es va fer una crítica a l'etapa d'Stalin.

Però l'any 1964 Khruixov va ser substituït per Breixnev, que va paraitzar tota la política de canvis i es va tornar al model d'Stalin. No serà fins a l'arribada de Gorbatxov al poder l'any 1985 que l'URSS viurà un procés profund de canvi amb la *perestroika*.

També a partir de la mort d'Stalin es van produir un seguit de revoltes antisoviètiques als països de l'Europa de l'est que van ser durament reprimides, com va passar a Hongria l'any 1956, a Polònia i a Txecoslovàquia. A Txecoslovàquia es van concedir certes llibertats i una obertura cap a Occident. És el que es coneix com "la primavera de Praga de 1968". Alguns països del Pacte de Varsòvia i la mateixa URSS no ho van veure amb bons ulls i el mes d'agost de 1968 tropes del Pacte van ocupar la ciutat de Praga i van restablir un règim fidel a l'URSS.

10. La descolonització

Entre 1945 i 1965 les colònies de les potències europees van iniciar un procés d'independització de les seves metròpolis. Aquest procés s'anomena descolonització i va ser una conseqüència directa de la II Guerra Mundial. Després de la guerra el nou ordre mundial dificultava molt el manteniment dels antics imperis colonials. D'una banda, les organitzacions internacionals com l'ONU i les dues grans potències sorgides de la guerra (EUA i URSS) van manifestar obertament la seva opinió contrària al colonialisme. D'una altra, les metròpolis es van haver d'enfrontar als moviments nacionalistes que sorgiren a les colònies i que reclamaven el dret a la independència.

Els problemes del Tercer Món:

- l'elevat creixement de la població,
- el creixement accelerat del fenomen urbà,
- la fam i les deficiències sanitàries,
- l'analfabetisme,
- la impossibilitat de controlar els propis recursos,
- la manca d'industrialització,
- el control del comerç mundial per part dels països rics,
- l'elevat deute extern.

12. El paper de l'Organització de les Nacions Unides (ONU)

L'any 1945, en acabar la II Guerra Mundial, va néixer l'ONU. Els objectius principals d'aquesta organització eren:

- evitar el sorgiment de noves guerres,
- fomentar el respecte dels drets humans arreu del món,
- promoure el progrés social ajudant a millorar les condicions de vida dels habitants del planeta a través de diferents organismes i programes que impulsen i coordinen l'ajut dels estats en cada sector.

L'ONU està estructurada en cinc òrgans principals:

- El Consell de Seguretat, on les grans potències tenen dret de veto.
- L'Assemblea General.
- El Tribunal Internacional de Justícia.
- El Consell Econòmic i Social.
- La Secretaria General.

L'ONU té un seguit d'organismes dedicats a la cooperació:

- UNESCO: per a temes culturals, científics i educatius.
- UNICEF: per a la infància.
- FAO: per al desenvolupament agrícola.
- OMS: Organització Mundial de la Salut.

Activitat 1

Completa la definició de guerra freda:

“La guerra freda va ser un enfrontament ..... i ..... entre les dues potències vencedores de la guerra mundial, els ..... i l' .....”

Activitat 2

Uneix amb fletxes:

1949	creació del Pacte de Varsòvia
1955	creació de l'OTAN
1962	construcció del mur de Berlín
1961	crisi dels míssils a Cuba
1953	fi de la guerra de Corea
1965	els EUA entren en guerra contra el Vietnam del Nord

Activitat 3

De les afirmacions següents digues quina és veritable (V) i quina és falsa (F):

- La divisió d'Alemanya i de la seva capital Berlín va ser l'inici de la divisió d'Europa en dos blocs.
- El bloc comunista estava format per Gran Bretanya, França i Alemanya Occidental.
- El Pla Marshall va ser l'ajuda econòmica que van donar els EUA per reconstruir l'Europa occidental.
- L'expressió “teló d'acer” servia per designar la frontera invisible que hi havia entre l'Europa comunista i l'Europa capitalista.
- L'any 1957 es va signar el tractat de Londres, que era la creació del mercat comú europeu.
- L'Estat espanyol va ingressar a la CEE el 1986.

Activitat 4

Completa el quadre:

L'hegemonia dels EUA després de la II Guerra Mundial estava fonamentada en tres conceptes:

1.
2. L'augment del seu prestigi polític al món: es van convertir en els defensors de la democràcia
3.

Activitat 5

Digues quina de les afirmacions següents sobre el bloc soviètic és correcta i quina incorrecta.

- El bloc soviètic estava format per l'URSS i els països de l'Europa de l'est
- L'economia era dirigida des de l'estat a través dels plans quinquennals
- El poder polític era exercit per gent vinculada al Partit Socialista

Activitat 6

Situa en el mapa: Polònia, Txecoslovàquia i Iugoslàvia.

Activitat 7

Defineix els conceptes de descolonització i Tercer Món.

Activitat 8

Completa el quadre:

L'estructura de l'ONU està formada per cinc organismes:

1. El Consell de Seguretat
2.
3. El Tribunal Internacional de Justícia
4.
5. La Secretaria General

Activitat 9

Completa el quadre:

Les conseqüències de la crisi del petroli de 1973 van ser:

1. Concentració del poder econòmic i marxa de les indústries al Tercer Món, per l'abaratiment dels costos
2.
3.

Activitat 1

La guerra freda va ser un enfrontament:

- a) militar b) econòmic

Activitat 2

Digues dos conflictes derivats de la guerra freda.

Activitat 3

De la relació següent de països digues quin correspon al bloc occidental i quin al bloc oriental: Gran Bretanya, França, Alemanya Oriental i Polònia.

Bloc occidental	Bloc oriental

Activitat 4

Defineix el Pla Marshall.

Activitat 5

Què va significar la firma del tractat de Roma de 1957?

Activitat 6

Completa el quadre de les característiques del programa polític de la Nova Frontera del president Kennedy.

1. Rellançament econòmic amb intervenció estatal
2.
3.
4. Resoldre les desigualtats socials i racials

Activitat 7

Digues una conseqüència de la crisi del petroli de 1973.

Activitat 8

Quins eren els objectius fundacionals de l'ONU?

Activitat 9

Què entenem per “economia planificada”?

Activitat 10

Quins van ser els principals acords que es van signar a la Conferència de Bandung?

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENENTATGE

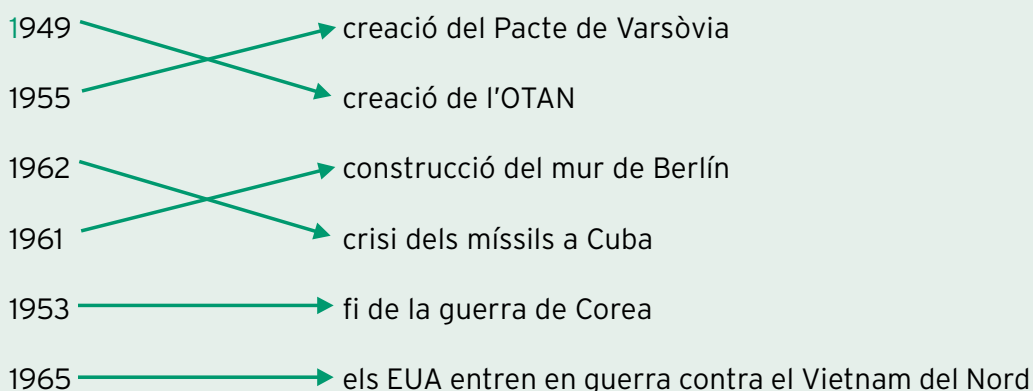
Activitat 1

Completa la definició de guerra freda:

“La guerra freda va ser un enfrontament **ideològic** i **econòmic** entre les dues potències vencedores de la guerra mundial, els **EUA** i l' **URSS**”

Activitat 2

Uneix amb fletxes:

Activitat 3

De les afirmacions següents digues quina és veritable (V) i quina és falsa (F):

- La divisió d'Alemanya i de la seva capital Berlín va ser l'inici de la divisió d'Europa en dos blocs. (V)
- El bloc comunista estava format per Gran Bretanya, França i Alemanya Occidental. (F)
- El Pla Marshall va ser l'ajuda econòmica que van donar els EUA per reconstruir l'Europa occidental. (V)
- L'expressió “tel·l d'acer” servia per designar la frontera invisible que hi havia entre l'Europa comunista i l'Europa capitalista. (V)
- L'any 1957 es va signar el tractat de Londres, que era la creació del mercat comú europeu (F)
- L'Estat espanyol va ingressar a la CEE el 1986. (V)

Activitat 4

Completa el quadre:

L'hegemonia dels EUA després de la II Guerra Mundial estava fonamentada en tres conceptes:

1. La superioritat tecnològica i econòmica
2. L'augment del seu prestigi polític al món: es van convertir en els defensors de la democràcia
3. La seva superioritat militar

Activitat 5

Digues quina de les afirmacions següents sobre el bloc soviètic és correcta i quina incorrecta.

- El bloc soviètic estava format per l'URSS i els països de l'Europa de l'est correcta
- L'economia era dirigida des de l'estat a través dels plans quinquennals correcta
- El poder polític era exercit per gent vinculada al Partit Socialista incorrecta

Activitat 6

Situa en el mapa: Polònia, Txecoslovàquia i Iugoslàvia.

Activitat 7

Defineix els conceptes de descolonització i Tercer Món.

Descolonització: va ser el procés històric entre el 1945 i el 1965 en què les colònies de les potències europees van iniciar un procés d'independització de les seves metròpolis.

Tercer Món: agrupa els països sorgits de la descolonització i que es caracteritzen per tenir característiques econòmiques semblants.

Activitat 8

Completa el quadre:

L'estructura de l'ONU està formada per cinc organismes:

1. El Consell de Seguretat
2. L'Assemblea General
3. El Tribunal Internacional de Justícia
4. El Consell Econòmic i Social
5. La Secretaria General

Activitat 9

Completa el quadre:

Les conseqüències de la crisi del petroli de 1973 van ser:

1. Concentració del poder econòmic i marxa de les indústries al Tercer Món, per l'abaratiment dels costos
2. Afebliment del sector públic degut a l'inici d'un procés de privatització
3. Augment de l'atur, dels preus i de les economies submergides

Activitat 1

La guerra freda va ser un enfrontament: b) econòmic

Activitat 2

Digues dos conflictes derivats de la guerra freda.

La guerra de Corea i la guerra del Vietnam

Activitat 3

De la relació següent de països digues quin correspon al bloc occidental i quin al bloc oriental: Gran Bretanya, França, Alemanya Oriental i Polònia.

Bloc occidental	Bloc oriental
Gran Bretanya, França	Alemanya Oriental (RDA), Polònia

Activitat 4

Defineix el Pla Marshall.

Va ser l'ajuda econòmica que van donar els EUA per reconstruir l'Europa Occidental entre 1947 i 1952 i, a més, per aturar el comunisme a Europa.

Activitat 5

Què va significar la firma del tractat de Roma de 1957?

Va significar l'inici de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) que és l'actual Unió Europea (UE)

Activitat 6

Completa el quadre de les característiques del programa polític de la Nova Frontera del president Kennedy.

1. Rellançament econòmic amb intervenció estatal
2. Iniciar la cursa espacial
3. Restablir el lideratge mundial dels EUA
4. Resoldre les desigualtats socials i racials

Activitat 7

Digues una conseqüència de la crisi del petroli de 1973.

L'augment de l'atur.

Activitat 8

Quins eren els objectius fundacionals de l'ONU?

- a) evitar el sorgiment de noves guerres,
- b) fomentar el respecte dels drets humans arreu del món,
- c) promoure el progrés social ajudant a millorar les condicions de vida dels habitants del planeta.

Activitat 9

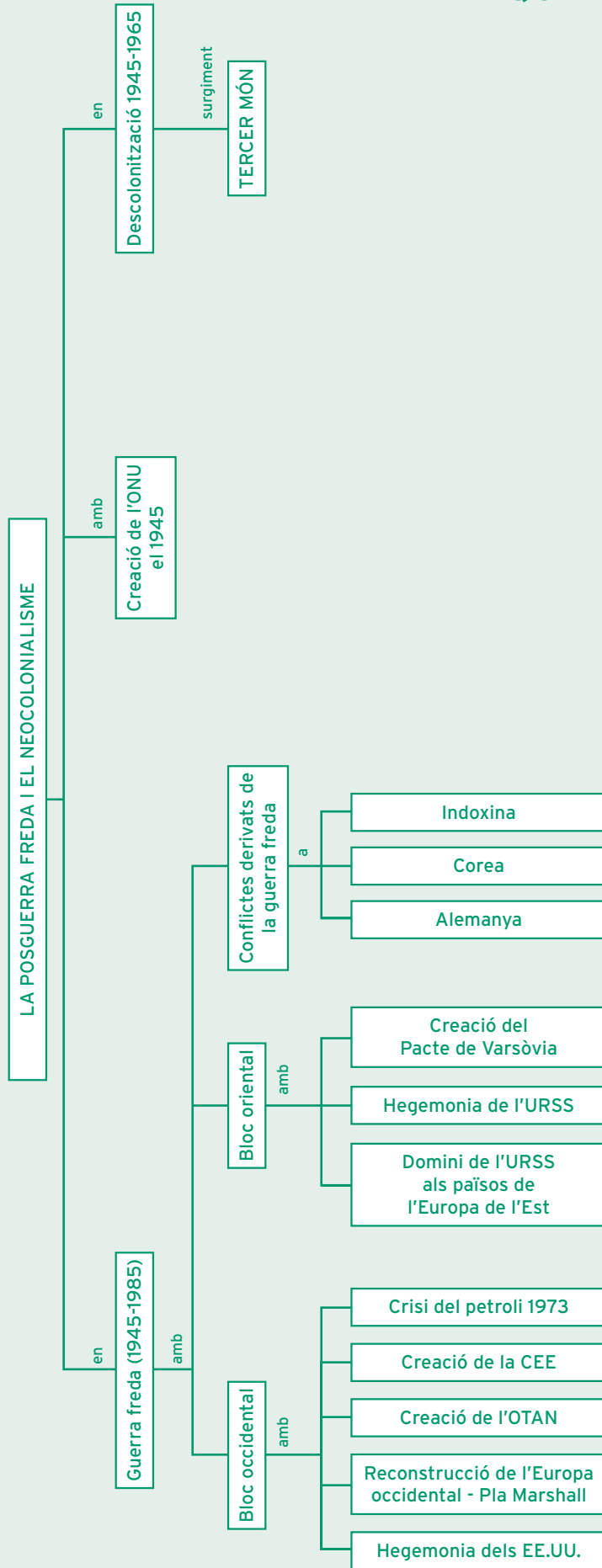
Què entenem per "economia planificada"?

Era l'economia característica dels països del bloc soviètic on era dirigida i planificada des de l'estat a través de plans quinquennals.

Activitat 10

Quins van ser els principals acords que es van signar a la Conferència de Bandung?

- a) defensa de l'autodeterminació,
- b) respecte mutu entre els pobles,
- c) fer polítiques comunes per estimular el desenvolupament econòmic i cultural.

com

ho porto?

QUADRE D'AUTOAVALUACIÓ

En acabar la unitat, sóc capaç de:	Sí	No	A mitges	Activitat d'aprenentatge en què ho has treballat	Activitat d'avaluació en què ho has treballat
Definir "la guerra freda"				1	1
Conèixer els fets més importants de la guerra freda				2	2
Saber com va ser el procés de reconstrucció de l'Europa occidental després de la II Guerra Mundial				3	4 i 5
Conèixer les característiques de l'hegemonia dels EUA a partir de la II Guerra Mundial				4	6
Saber les principals conseqüències de la crisi del petroli de 1973				9	7
Saber definir les principals característiques del bloc soviètic				5	9
Saber quins eren els països de l'Europa de l'est				6	3
Saber definir la descolonització i el Tercer Món				7	10
Saber definir que és l'ONU				8	8

Unitat 2

39

L'ESTAT ESPANYOL SOTA LA DICTADURA DE FRANCO (1939-1975)

què treballaràs?

En aquesta unitat treballaràs les idees principals següents:

- La fi de la Guerra Civil va suposar l'inici de la dictadura del general Franco.
- El franquisme, nom amb què es coneix la dictadura del general Franco, va ser un règim en què el cap de l'Estat -Franco- tenia tots els poders polítics i, a més, era el cap de l'exèrcit.
- Franco va abolir tota mena de democràcia ja fos política, sindical, d'expressió o de religió.
- El franquisme va durar tants anys (1939- 1975) gràcies al suport de la burgesia, de l'exèrcit i de l'Església i del reconeixement internacional a partir de 1953.
- Ideològicament el franquisme era una barreja dels principis del feixisme italià i del conservadorisme espanyol.
- El franquisme el podem dividir en tres etapes: la postguerra (1939- 1959), el "desarrollismo" (1959- 1973) i la fi de la dictadura (1973- 1975).
- L'etapa de la postguerra es va caracteritzar per la forta repressió contra els vençuts a la Guerra Civil, l'intervencionisme econòmic estatal i per la resistència exercida pels maquis i pel partit comunista.
- L'etapa del "desarrollismo" representa un canvi econòmic del règim; s'estableixen els plans de desenvolupament que tenien com a objectiu passar d'una economia tancada a una de lliure mercat.

- Durant els anys 50 i 60 es produeix el fenomen de l'emigració a l'interior de l'Estat (sobretot cap a Catalunya i Madrid) i cap a l'estranger (sobretot cap a Suïssa i Alemanya).
- Per a Catalunya el franquisme va significar una etapa de repressió i de pèrdua de les llibertats com a poble.
- El català va ser prohibit i totes les institucions polítiques van ser abolides.
- La resistència catalana dels primers anys va venir de la mà del Front Nacional, de la CNT, dels maquis i de sectors vinculats a Montserrat.
- Durant l'etapa del "desarrollismo" Catalunya va créixer econòmicament i demogràficament, gràcies al fenomen de la immigració.
- Entre el 1950 i el 1975 van arribar a Catalunya més d'un milió i mig de persones.
- A partir de la segona meitat dels anys cinquanta nous grups polítics protagonitzaran la lluita contra la dictadura.
- També els sindicats obrers i estudiantils i fins i tot sectors de l'Església lluitaran contra la dictadura.
- L'arribada del turisme va comportar un canvi de mentalitat en amplis sectors de la societat.
- Els anys seixanta van suposar la recuperació de la cultura catalana i el sorgiment de la "nova cançó".
- L'any 1971 va néixer l'Assemblea de Catalunya que agrupava els partits polítics, sindicats, associacions de veïns i institucions culturals contràries a la dictadura.
- L'etapa final del franquisme es va caracteritzar per la inestabilitat econòmica provocada per la crisi del petroli de 1973 i en el terreny polític per un tancament en si mateix del règim.

En acabar la unitat has de ser capaç de:

- Identificar les característiques principals del franquisme.
- Conèixer les etapes en què es divideix el franquisme.
- Saber les principals característiques de la resistència a la dictadura.
- Conèixer la situació de Catalunya sota el franquisme.
- Saber les característiques de la resistència catalana a la dictadura.

1. La postguerra i la instauració de la dictadura, 1939-1959

La fi de la Guerra Civil, amb la victòria del general Franco, va suposar l'inici d'una llarga etapa de gairebé quaranta anys, des de 1939 fins a 1975, en què l'Estat espanyol va viure sota la dictadura franquista. Franco havia nascut el 1892 a Galícia i era un militar que havia fet la seva carrera al Marroc, on va assolir el grau de general amb només 26 anys. Va ser un dels militars que van planejar l'aixecament contra la República que va provocar la Guerra Civil. Només començar la guerra va ser nomenat cap de l'exèrcit "nacional". Quan va guanyar la guerra va establir una dictadura.

El franquisme va ser una dictadura en què el cap de l'Estat, que era Franco, tenia tots els poders polítics i, a més, era el cap de l'exèrcit. Franco va prohibir tots els partits polítics, només hi havia un partit únic: la Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista (FET y de las JONS), que agrupava totes les forces que havien donat suport a l'aixecament militar del 1936. El 1958 es va transformar en el [Movimiento Nacional](#).

També va prohibir tots els sindicats, i va crear un en què estaven enquadrats tots els obrers i patrons, el Sindicat Vertical. A més, es van suprimir totes les llibertats individuals i col·lectives: llibertat de premsa, de religió -només es reconeixia l'Església catòlica-, d'expressió i de manifestació.

El règim franquista va durar tants anys pel suport que va rebre de la gran burgesia, de l'exèrcit -que, a més, exercia càrrecs polítics i econòmics- i de sectors importants de l'Església, que va estar al costat de la Dictadura fins als darrers moments. I a partir del 1953 amb el reconeixement internacional, primer pels EUA (que va suposar l'arribada del Pla Marshal) i després pels països occidentals a causa que la Dictadura era anticomunista. A més, el mateix 1953 el règim signava un Concordat amb el Vaticà que reconeixia oficialment l'Estat franquista.

Es van aprovar un seguit de lleis per consolidar el règim com van ser el [Fuero del trabajo](#), la [Ley de referéndum](#) i el [Fuero de los españoles](#).

Ideològicament el règim franquista era una barreja dels principis bàsics del feixisme i d'elements del conservadorisme espanyol: [negació de la lluita de classes](#), [condemna del liberalisme](#), [del comunisme](#) i [de la democràcia](#), [fe cega en el líder -Franco-](#) i [una exaltació patriòtica nacional espanyola que negava les diferents nacions de l'Estat espanyol](#).

La política econòmica d'aquesta etapa es va caracteritzar per un fort intervencionisme de l'Estat en totes les activitats econòmiques. També es van crear un seguit d'empreses públiques. El fet que el règim estava aïllat i amb un boicot internacional (l'Estat espanyol es va veure marginat de les ajudes del Pla Marshall) va fer que l'economia fos d'autoconsum i proteccionista. Això va provocar un estancament en l'economia i una escassetat d'aliments bàsics que

van fer obligatori durant molts anys l'ús de cartilles de racionament. El fet que fos l'Estat el que distribuïa els béns de consum va comportar l'aparició d'un mercat negre.

Tots aquests factors van fer que el nivell de vida dels ciutadans de l'Estat espanyol no recuperés els nivells de vida d'abans de 1936 fins al 1953, quan va començar a arribar l'ajuda americana.

2. La resistència al franquisme en l'etapa 1939-1959

Malgrat la forta repressió dels primers temps de la dictadura, els camps de concentració, l'afusellament de més de 25.000 persones i l'exili de més de 400.000 persones, hi va haver nuclis de resistència, sobretot del Partit Comunista i de la CNT.

També durant els anys quaranta fou destacada la resistència feta pels maquis, que eren petits grups armats que lluitaven sobretot en l'àmbit rural.

A partir dels anys cinquanta, amb la consolidació del règim, la resistència va canviar d'estratègia. Així, el Partit Comunista va adoptar una estratègia anomenada de reconciliació nacional, que proposava un ampli acord entre tots els sectors contraris a la Dictadura que hi havia a l'Estat espanyol. Des de aquell moment, les institucions republicanes a l'exili van passar a tenir un paper només testimonial.

3. L'etapa del "desarrollismo", 1959-1973

A finals dels cinquanta, el fracàs de les polítiques intervencionistes i d'autoconsum, i el reconeixement internacional del règim, van fer canviar l'orientació política i econòmica de la Dictadura. És quan entren en l'escena pública una generació de joves tècnics sense vinculacions amb Falange però propers a l'Opus Dei.

La seva feina va consistir a adaptar l'administració i la política econòmica del règim als canvis i al creixement que s'estava donant a Europa.

En aquesta etapa es van aprovar tres lleis molt importants per al funcionament del règim: la *Ley de principios del Movimiento* (1958), la *Ley orgánica del Estado* (1966), que definia el règim espanyol com una democràcia orgànica i, finalment, *l'any 1969 es va nomenar el príncep Joan Carles de Borbó com a successor de Franco*.

Pel que fa a l'economia, entre 1964 i 1975 es van posar en marxa els anomenats *Planes de Desarrollo Económico y Social*. Aquest plans tenien com a finalitat passar d'una economia tancada i amb un fort control estatal a una economia de lliure mercat amb relacions exteriors.

Aquests anys van ser d'un fort creixement econòmic, també gràcies al "boom" del turisme. Les condicions de vida van millorar molt i la societat espanyola va gaudir d'un cert benestar social.

Un altre fenomen característic d'aquesta etapa és l'emigració del camp a la ciutat, que va afectar uns quatre milions de ciutadans de l'Estat espanyol que van emigrar sobretot a Catalunya, Euskadi i Madrid i també a l'estranger, especialment a Alemanya i Suïssa.

La millora econòmica va propiciar l'entrada en la compra de béns de consum. És l'època del SEAT 600, de les vacances a la costa, de la generalització de la televisió, etc.

L'obertura cap a l'exterior i l'arribada del turisme van provocar un canvi de mentalitat en certs sectors socials, sobretot joves, que demanaven un canvi democràtic de la vida política.

4. Catalunya sota el franquisme

La derrota de la República va suposar també la derrota de Catalunya que va patir una forta repressió.

Milers de catalans van haver de fugir, primer a França, on estaven confinats en camps de concentració, i després marxaven sobretot a Mèxic i Sud-Amèrica. Per als catalans que s'hi van quedar els primers anys del franquisme van ser molt durs. A les penúries pròpies d'una postguerra calia sumar la forta repressió que hi va haver. Més de 15.000 catalans van anar a camps de concentració i a presons. Uns 4.000 catalans van ser afusellats, entre ells [el president de la Generalitat Lluís Companys, el 15 d'octubre de 1940, al castell de Montjuïc](#).

La cultura catalana va patir una repressió molt forta. L'ús públic de la llengua va ser prohibit, només era permesa en l'àmbit familiar. Les publicacions en català van ser prohibides, així com molts autors catalans. Totes les institucions catalanes van ser abolides.

L'exili cap a França

Gent aixecant el braç al passar Franco

Pel que fa a l'economia, Catalunya no recuperarà els nivells de 1936 fins a la dècada dels anys cinquanta. A més, les indústries catalanes eren discriminades a l'hora d'obtenir energia i primeres matèries i moltes van haver de marxar cap a Madrid. També la banca espanyola, amb el suport del règim, va anar absorbint les entitats financeres catalanes.

4.1. La resistència al franquisme, 1939-1959

La primera resistència contra la dictadura fou protagonitzada per sectors vinculats al Front Nacional de Catalunya (que agrupava totes les forces antifranquistes), la CNT i el PSUC. També fou important la presència dels maquis al nostre país, els quals el 1944 van envair la Vall D'Aran. Des de sectors catòlics catalanistes també es van organitzar grups de resistència vinculats als moviments escolta i sota la protecció del monestir de Montserrat, que es va convertir en un símbol de resistència nacional.

També es van organitzar els primers moviments socials de protesta com la vaga de tramvies de 1951 o la mobilització estudiantil de 1956.

4.2. Catalunya en l'etapa del "desarrollismo"

El creixement econòmic dels anys seixanta va consolidar l'economia del nostre país. La indústria tèxtil va cedir el protagonisme a les indústries siderometal·lúrgiques i químiques. També fou molt important l'economia vinculada al turisme que, a més, tingué un gran impacte social. Però el canvi més important va ser el demogràfic. Catalunya es va convertir en una zona d'arribada d'emigració procedent dels nuclis rurals de l'Estat espanyol. Es calcula que entre 1950 i 1975 van arribar-hi 1.500.000 de persones, procedents sobretot d'Andalusia, Extremadura i Castella. Aquests "nous catalans" es van concentrar a les zones industrials dels

L'Assemblea de Catalunya

voltants de Barcelona i es van anar integrant al nostre país contribuint al creixement i al desenvolupament de Catalunya.

4.3. La resistència al franquisme, 1959-1975

Al llarg dels anys seixanta es va anar configurant un nou moviment obrer que es va anar organitzant; així, l'any 1964 es va crear Comissions Obreres (CCOO). Dins l'Església van sorgir grups crítics amb el règim i amb les autoritats eclesiàstiques. També el moviment estudiantil es va organitzar i l'any 1966 va constituir el Sindicat Democràtic.

En l'àmbit de la cultura els anys seixanta van significar una revifalla molt important. Va augmentar l'edició de llibres i revistes en català, van sorgir noves publicacions i en el terreny de la música va aparèixer el moviment de la Nova Cançó, que reivindicava l'ús del català en la música. L'any 1970 es va formar l'Assemblea d'Intel·lectuals. També va néixer un moviment de renovació i catalanització de l'ensenyament.

En l'àmbit de la política destaca la creació de **l'Assemblea de Catalunya el 1971**. Estava integrada per partits polítics, organitzacions sindicals, associacions de veïns i institucions culturals opositores al règim. L'Assemblea reivindicava: llibertat, amnistia, estatut d'autonomia i solidaritat amb tots els altres pobles de l'Estat espanyol.

5. La fi del franquisme

A partir de 1973, l'Estat espanyol, com la resta de països occidentals, va patir les greus conseqüències de la crisi del petroli. Van pujar molt els preus i va retrocedir el turisme. Com a conseqüència va augmentar l'atur i va caure el creixement econòmic.

A la crisi econòmica calia sumar la situació política, en la qual, malgrat que la vida de Franco s'anava debilitant, el règim es mantenia inamovible. Al llarg dels anys 1974 i 1975, les forces antifranquistes van pactar que només acceptarien un canvi polític que comportés una amnistia, llibertat política, sindical i nacional i la convocatòria d'eleccions lliures.

A part de les forces polítiques, cal sumar la pressió de gran part de la població que demanava la instauració d'una democràcia.

El 20 de novembre de 1975 moria Franco i començava una nova etapa en la història de l'Estat espanyol.

Activitat 1

De les afirmacions següents digues quina és veritable (V) i quina és falsa (F).

- El franquisme va ser una democràcia parlamentària.
- El franquisme va ser una dictadura en la qual Franco tenia tots els poders polítics i militars.
- El franquisme basava la seva ideologia en el comunisme.
- El franquisme era ideològicament una barreja del feixisme i del conservadorisme espanyol.

Activitat 2

Digues quin dels conceptes següents correspon a cadascuna de les etapes en què es divideix el franquisme:

intervencionisme econòmic, aïllament internacional, plans de desenvolupament, turisme, exili, emigració, crisi del petroli

Postguerra 1939-1959	<i>Desarrollismo</i> 1959-1973	Fi de la dictadura 1973-1975

Activitat 3

Qui eren els maquis?

Activitat 4

De les afirmacions següents digues quina és correcta i quina incorrecta.

- Per a Catalunya el franquisme va suposar una etapa de repressió i de pèrdua de les llibertats com a poble.
- Franco no va prohibir l'ús públic del català.
- Franco va afusellar uns 4.000 catalans.
- Durant els anys seixanta Catalunya va patir una crisi econòmica.
- La immigració arribada a Catalunya als anys seixanta era d'origen europeu.

Activitat 5

Per qui estava formada la primera resistència catalana a la dictadura?

Activitat 6

Completa el quadre:

L'Assemblea de Catalunya reivindicava:

1)
2) amnistia
3)
4) solidaritat amb tots els altres pobles de l'Estat espanyol

Activitat 1

Digues quina de les dues afirmacions és correcta.

- El franquisme va ser una dictadura en la qual Franco tenia tots els poders polítics i militars.
- El franquisme va ser una democràcia parlamentària.

Activitat 2

Relaciona amb fletxes:

intervencionisme estatal

postguerra

turisme

"desarrollismo"

Activitat 3

Completa la frase:

Els ..... eren petits grups armats, que lluitaven contra la dictadura sobretot en l'àmbit .....

Activitat 4

De les afirmacions següents digues quina és correcta i quina incorrecta.

- Per a Catalunya el franquisme va significar l'inici d'una etapa de repressió.
- El franquisme va respectar les institucions d'autogovern.
- Durant els anys seixanta Catalunya va patir una forta immigració procedent de la resta de l'Estat.
- La primera resistència a la dictadura va ser protagonitzada pel Front Nacional, la CNT, els maquis i per sectors catalanistes catòlics.

Activitat 5

Per qui estava integrada l'Assemblea de Catalunya creada el 1971?

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENENTATGE

Activitat 1

De les afirmacions següents digues quina és veritable (V) i quina és falsa (F).

- El franquisme va ser una democràcia parlamentària (F)
- El franquisme va ser una dictadura en la qual Franco tenia tots els poders polítics i militars (V)
- El franquisme basava la seva ideologia en el comunisme (F)
- El franquisme era ideològicament una barreja del feixisme i del conservadorisme espanyol (V)

Activitat 2

Digues quin dels conceptes següents correspon a cadascuna de les etapes en què es divideix el franquisme.

intervencionisme econòmic, aïllament internacional, plans de desenvolupament, turisme, exili, emigració, crisi del petroli

Postguerra 1939-1959	"Desarrollismo" 1959-1973	Fi de la dictadura 1973-1975
Intervencionisme econòmic, aïllament internacional, exili	Plans de desenvolupament, turisme, emigració	Crisi del petroli

Activitat 3

Qui eren els maquis?

Els maquis eren petits grups armats que lluitaven contra la dictadura, durant la dècada dels anys quaranta, sobretot en l'àmbit rural.

Activitat 4

De les afirmacions següents digues quina és correcta i quina incorrecta.

- Per a Catalunya el franquisme va suposar una etapa de repressió i de pèrdua de les llibertats com a poble **correcta**
- Franco no va prohibir l'ús públic del català **incorrecta**
- Franco va afusellar uns 4000 catalans **correcta**
- Durant els anys seixanta Catalunya va patir una crisi econòmica **incorrecta**
- La immigració arribada a Catalunya als anys seixanta era d'origen europeu **incorrecta**

Activitat 5

Per qui estava formada la primera resistència catalana a la dictadura?

La primera resistència contra la dictadura va ser protagonitzada per grups vinculats al Front Nacional, a la CNT, els maquis i per sectors catòlics vinculats als moviments escolta protegits per Montserrat.

Activitat 6

Completa el quadre:

L'Assemblea de Catalunya reivindicava:

1) llibertat
2) amnistia
3) Estatut d'autonomia
4) solidaritat amb tots els altres pobles de l'Estat espanyol

Activitat 1

Digues quina de les dues afirmacions és correcta.

- El franquisme va ser una dictadura en la qual Franco tenia tots els poders polítics i militars **correcta**
- El franquisme va ser una democràcia parlamentària **incorrecta**

Activitat 2

Relaciona amb fletxes:

intervencionisme estatal → postguerra

turisme → "desarrollismo"

Activitat 3

Completa la frase:

Els **maquis** eren petits grups armats, que lluitaven contra la dictadura sobretot en l'àmbit **rural**

Activitat 4

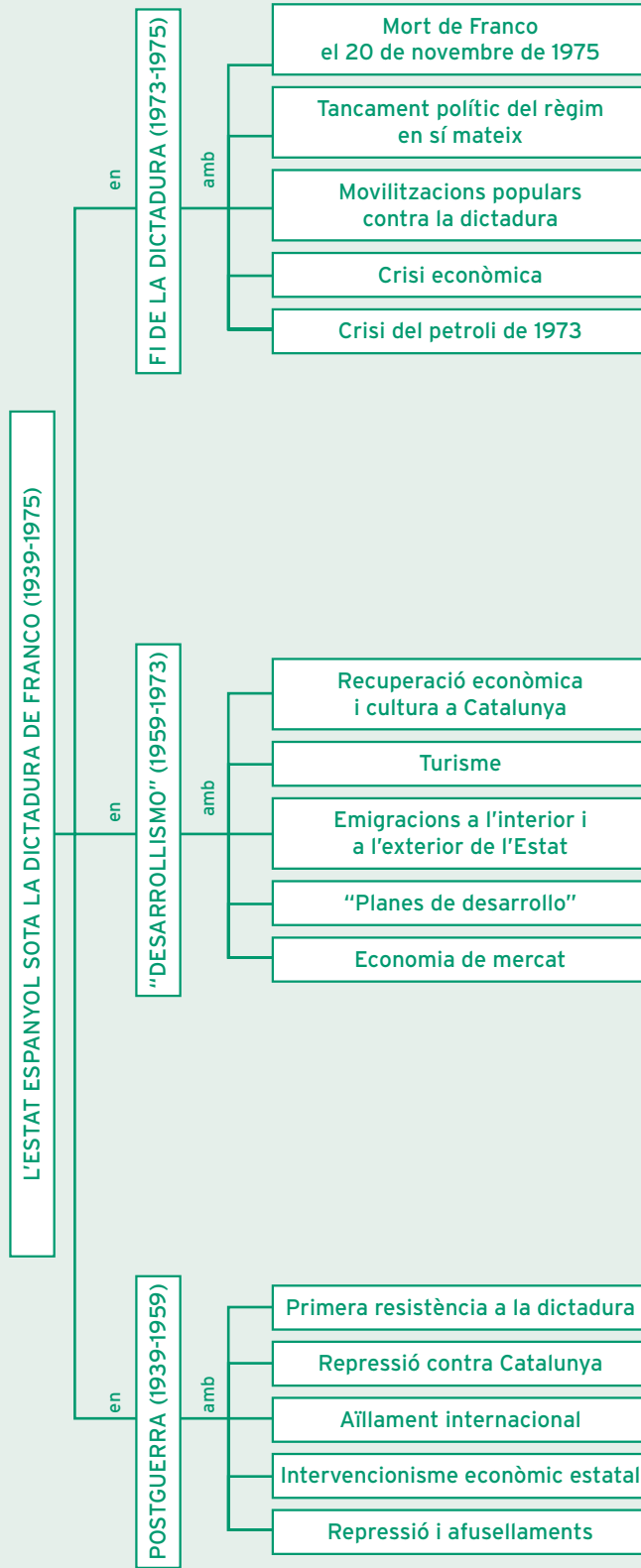
De les afirmacions següents digues quina és correcta i quina incorrecta.

- Per Catalunya el franquisme va significar l'inici d'una etapa de repressió **correcta**
- El franquisme va respectar les institucions d'autogovern **incorrecta**
- Durant els anys seixanta Catalunya va patir una forta immigració procedent de la resta de l'Estat **correcta**
- La primera resistència a la dictadura va ser protagonitzada pel Front Nacional, la CNT, els maquis i per sectors catalanistes catòlics **correcta**

Activitat 5

Per qui estava integrada l'Assemblea de Catalunya creada el 1971?

L'Assemblea de Catalunya estava integrada per partits polítics, sindicats, associacions de veïns i institucions culturals opositores a la dictadura.

com

ho porto?

QUADRE D'AUTOAVALUACIÓ

En acabar la unitat, sóc capaç de:	Sí	No	A mitges	Activitat d'aprenentatge en què ho has treballat	Activitat d'avaluació en què ho has treballat
Definir les característiques principals del franquisme				1	1
Conèixer les etapes en què es divideix el franquisme				2	2
Saber qui eren els maquis				3	3
Conèixer els fets més importants de Catalunya sota el franquisme				4	6
Saber per qui estava formada la primera resistència a la dictadura a Catalunya				5	4
Saber què era l'Assemblea de Catalunya				6	5

Unitat 3

57

DESAPARICIÓ DEL MUR DE BERLÍN I INICI DEL MÓN ACTUAL

UNITAT 3 DESAPARICIÓ DEL MUR DE BERLÍN

UNITAT 3

5. REPTES DEL NOSTRE MÓN

Socials

què treballaràs?

En aquesta unitat treballaràs les idees principals següents:

- Mikhail Gorbatxov va iniciar un procés reformador a l'URSS.
- Aquest procés reformador es denominà *perestroika*.
- Els canvis més importants es van produir al món de la societat, de la política i de l'economia.
- La caiguda del mur de Berlín és el símbol de la caiguda del comunisme als països de l'Est.
- La caiguda es produí de forma pacífica a Polònia, Hongria, la República Democràtica Alemanya, Txecoslovàquia i Bulgària.
- En canvi, a Romania es produí de forma violenta.
- La caiguda del comunisme a l'URSS comportà la seva desaparició.
- Algunes repúbliques s'associaren i formaren la CEI.
- Els EUA es converteixen en l'única superpotència mundial.
- La guerra dels Balcans va ser el conflicte més greu a Europa a la dècada de 1990.
- El món àrab també pateix conflictes.
- El continent més afectat pels conflictes i pel subdesenvolupament és Àfrica.
- Dictadures i guerrilles distingeixen el conflicte llatinoamericà.

En acabar la unitat has de ser capaç de:

- Descriure la reforma que la *perestroika* significà per a l'URSS.
- Descriure les característiques de la caiguda del comunisme als països de l'est.
- Descriure el procés de desaparició de l'URSS.
- Conèixer les conseqüències que va comportar la desfeta de l'URSS quant a un nou ordre internacional.
- Explicar el conflicte de la guerra dels Balcans.
- Conèixer els aspectes més importants dels conflictes al món àrab, a l'Àfrica i a Amèrica llatina.

1. La caiguda del mur de Berlín i la desfeta del bloc socialista

Hi ha un fet simbòlic, *la caiguda del mur de Berlín*, que obre una nova situació a nivell mundial; situació que, d'alguna manera, ja es va començar a entreveure amb la crisi del petroli l'any 1973, com has pogut comprovar a la unitat 1 d'aquest mòdul. A partir de la *perestroika* i de la caiguda del mur de Berlín, que estudiarem en aquesta unitat, s'inicia una nova divisió del món diferent de l'existent fins llavors, però segurament molt més greu i més difícil de resoldre: *la divisió entre països rics i països pobres*. Una situació que fa que les perspectives siguin molt complexes ja que es barregen factors polítics, socials i econòmics que obren una profunda esclletxa entre països rics i pobres, o desenvolupats i subdesenvolupats, de molt difícil solució.

La perestroika. Tot va començar l'11 de març de 1985, en què **Mikhail Gorbatxov**, un reformador, va ser elegit secretari general del Partit Comunista de l'URSS.

Gorbatxov coneixia la veritable dimensió dels problemes russos i estava convençut que calia fer una reforma profunda, i la va emprendre a partir d'un programa anomenat *perestroika* (reestructuració o reforma). La *perestroika* va ser l'inici de tota una sèrie de canvis a l'URSS, de la caiguda del comunisme als països de l'est i de la desaparició definitiva de l'URSS.

a. Pel que fa a l'URSS, els canvis més importants es van donar als camps de:

- **L'economia i la societat.** S'introduïren conceptes totalment vedats fins llavors com *l'economia de mercat* (sense la intervenció de l'estat) i l'incentiu personal (premiar la productivitat i la responsabilitat de la persona en el treball), *cooperatives d'iniciativa privada*, canvi en la *política d'inversions*, introducció de *noves tecnologies* i *directius competents i qualificats* a les empreses, etc., per tal de fer els productes soviètics més *competitius en preu i qualitat*. La *col·laboració* dels altres països industrialitzats va ser fonamental en aquest procés.
- **La política.** També en aquest cas una altra paraula volia significar tots els canvis que havien d'introduir-se en aquest camp: *glasnost*, que significa *transparència*, la qual cosa comportava, entre d'altres, suprimir la censura, restablir la *llibertat d'expressió*, permetre la *crítica al poder* i la possibilitat de *demanar-li responsabilitats*.

A nivell interior, per tal d'aconseguir una veritable democràcia es començà per *reformat el Parlament*, essent *elegit per sufragi universal* i *secret* i amb *múltiples candidatures*, no solament la del Partit Comunista com havia passat fins llavors.

Pel que fa a la política exterior, s'establiren *converses amb Occident* i *molt especialment amb els EUA* acordant una política de desarmament, de reducció d'armes nuclears i de dissolució de blocs.

També va ser important la *declaració que va fer Gorbatxov* sobre la *no interferència* en el *procés* que volguessin seguir els *països comunistes* subordinats fins aleshores a Moscou.

Apunta en un full a part els canvis més importants que es van produir en el camp de l'economia i de la política.

Com a reconeixement internacional, Gorbatxov va ser guardonat amb el premi Nobel de la Pau l'any 1990; no obstant això, a nivell intern les seves reformes no eren ben vistes per tothom.

b. La **caiguda del comunisme als països de l'est** té un símbol en la **caiguda del mur de Berlín el 9 de novembre de 1989**. Tal com ja havia passat a l'URSS, també en aquests països socialistes les reformes van anar en una doble direcció: a nivell econòmic s'anava introduint **l'economia de mercat** i la **propietat individual**, mentre que a nivell polític es treballava per aconseguir **formes parlamentàries i democràtiques**.

- **Polònia** va ser la primera a començar a fer aquests canvis. L'oposició més forta contra el règim comunista la va portar a terme el sindicat Solidarnosc (Solidaritat) com a capdavanter i aglutinador de tots els altres grups discrepants. Lech Walesa, líder d'aquest sindicat, va jugar un paper decisiu junt amb l'Església polonesa en un país d'una tradició catòlica molt forta. El general **Jaruzelski** es va veure forçat a **legalitzar el sindicat Solidarnosc** (1989), que arrasà amb el 80 % dels vots a les eleccions que es van convocar l'abril de 1989.
- **Hongria** va seguir els mateixos passos. L'any 1989 va arribar al poder un reformista que **legalitzà els partits** polítics i reconegué els **drets d'expressió i de manifestació**. L'octubre d'aquell mateix any el Parlament modificà la Constitució permetent **un ordre polític democràtic i plural**, dictant el final del règim comunista i proclamant la **nova república hongaresa**.
- **República Democràtica Alemanya**. És aquí on es van produir els canvis més espectaculars i de forma més ràpida. A l'estiu de 1989 milers de ciutadans de la RDA es refugiaren a les ambaixades del seu país a Polònia, Hongria i Txecoslovàquia per reclamar el dret de poder passar a l'Alemanya Occidental (RFA). El govern d'Hongria va permetre que els refugiats a l'ambaixada de la RDA passessin a Àustria i des d'aquí demanar refugi a la RFA. Però el govern comunista no cedí malgrat el cop. A l'octubre, la visita de Gorbatxov va ser aprofitada per escampar per tota la RDA un immensa onada de protestes que va aconseguir la destitució del president Honecker. **El 9 de novembre de 1989 queia el mur de Berlín** davant una pressió popular tan forta que el nou govern es veié obligat a convocar eleccions lliures per al març de 1990, que guanyà el partit conservador de **Helmut Kohl** que governava a la RFA i que defensava la reunificació ràpida. Aquesta es va produir el **3 d'octubre de 1990** amb la qual cosa desapareixia la RDA com a estat independent.
- **Txecoslovàquia** seguí els mateixos passos després que les manifestacions multitudinàries de Praga el novembre de 1989 provoquessin la dimissió del govern comunista. **Vaclav Havel**, un opositor al règim comunista i gran intel·lectual, fou nomenat primer ministre. Es convocaren eleccions lliures

i es restablí de ple el sistema democràtic. Poc temps després les forces nacionalistes eslovaques reclamaren la divisió del país, la qual es va produir l'1 de gener de 1993 tot donant lloc a la República Txeca i a la República Eslovaca.

- **A Romania** la caiguda del comunisme va tenir un caire més violent. Una insurrecció popular el desembre de 1989 amb el suport de l'exèrcit va enderrocar Nicolae Ceaucescu que va ser jutjat amb la seva dona, condemnats a mort i afusellats d'immediat. El nou govern es va haver d'enfrontar a una situació política molt difícil i molt dramàtica a nivell econòmic.
- **A Bulgària**, gairebé per l'efecte "dominó" (quan cau una fixa les altres la segueixen), va ser destituït el govern l'any 1989. Els nous dirigents començaren a democratitzar un país que es trobava molt empobrit.

Subratlla, si és possible amb diferents colors, els aspectes més importants que caracteritzen cadascú d'aquests països en el seu procés democratitzador.

- c. **La desaparició de l'URSS** va ser l'últim episodi en aquesta desfeta del bloc comunista. La *perestroika* va provocar a nivell econòmic un fort descontentament entre la població a causa de les dificultats que hi havia per obtenir productes de primera necessitat i a la constant inflació. Per altra banda, els comunistes que havien gaudit de privilegis durant l'etapa anterior tenien por de perdre'ls, raó per la qual cercaven l'ocasió per donar un cop o ensorrar la *perestroika*.

El 19 d'agost de 1991, aprofitant les vacances de Gorbtxov, un grup de dirigents del sector conservador, encapçalats pel vicepresident i pel primer ministre, van donar un cop d'estat.

Boris Ieltsin, president del Parlament de Rússia (una de les repúbliques que formaven l'URSS), amb el suport de la majoria del poble va fer fracassar el cop. A partir d'aquell moment Ieltsin es va convertir en el símbol de la resistència i en l'home fort, malgrat que Gorbtxov va ser restituït en les seves funcions.

Ieltsin va prendre unes mesures dràstiques: **suspengué el Partit Comunista i tancà tots els seus centres; reconegué la independència dels països bàltics (Estònia, Lituània i Letònia), que la reclamaven des de feia temps, i el 8 de desembre del mateix any signà un tractat amb els presidents d'Ucraïna i Bielorrússia** pel qual s'acordava constituir una Comunitat d'Estats Independents (CEI) a la qual podien afegir-se les repúbliques soviètiques que ho desitgessin. L'URSS deixava d'existir i naixia la CEI. El 25 de desembre de 1991 Gorbtxov dimitia com a president d'un estat que ja no existia.

De les 15 repúbliques, 11 acordaren formar part de la CEI; conservaven la independència però mantenint lligams comuns en molts aspectes. A la pràctica, però, els problemes van ser nombrosos des del principi i continuen essent-ho a l'actualitat perquè, sobretot en el camp econòmic, són repúbliques amb diferències molt marcades a causa de la desigualtat en recursos, desenvolupament, etc. També algunes de les repúbliques que

formen part de Rússia reclamen la independència, com és el cas de Txetxènia, fent servir la violència i la guerra en molts casos; qüestió aquesta de difícil solució en aquests moments.

S'hi afegixen altres problemes, com els ètnics; per exemple, el fet que vint-i-cinc milions de russos viuen fora del país, essent malvistos i perseguits en el cas d'algunes repúbliques.

En general, una majoria de la població -alguns l'estimen al voltant del 70%- viu en estat de pobresa, que és extrema en molts casos.

Mapa dels països que formaven l'URSS

Abans de continuar fixa't atentament en el mapa que formava l'antiga URSS i el de l'actual CEI i marca les diferències.

2. Un nou ordre internacional

La desfeta del bloc socialista va comportar **un nou ordre internacional** en el qual **els EUA** han quedat com a superpotència única. Això vol dir que el seu protagonisme en qualsevol conflicte d'ordre mundial és indiscutible; tot i que això no significa que pugui prendre decisions al seu antull i sense comptar amb la resta de països, sobretot els més rellevants a nivell polític i econòmic, però també a l'inrevés: la resta de països tampoc poden prendre decisions sense comptar amb els EUA.

L'exemple més patent d'aquest protagonisme dels EUA va ser la seva intervenció contra Iraq en la **guerra del Golf**, com a resposta a la invasió de Kuwait per part del dictador iraquí Saddam Hussein. Va ser la contestació immediata que els EUA van donar a la violació del dret internacional per part d'Iraq.

La seva contundent victòria va suposar l'augment de la seva influència a nivell mundial, manifestant el desig de convertir-se en els garants de la pau mundial amb el suport de l'ONU i de l'OTAN.

Un altre aspecte d'aquest nou ordre internacional és el paper únic de l'OTAN com a organisme de defensa, ja que el Pacte de Varsòvia (estructura similar a l'OTAN per al bloc socialista) va desaparèixer amb la caiguda del comunisme a l'URSS i als països de l'est.

Els antics països pertanyents al Pacte de Varsòvia aspiren a ingressar a l'OTAN perquè la consideren un organisme important per a la seguretat. De fet, ja hi pertanyen Polònia, Hongria i la República Txeca.

La UE fa igualment un paper destacat a nivell mundial. Però també hi ha altres països, com a tals, que aspiren a tenir un protagonisme més destacat; tal és el cas de **Xina, Japó, Alemanya i Gran Bretanya**.

No podem parlar d'actualitat i de nou ordre internacional sense fer menció dels **conflictes que s'estenen arreu** del planeta. Però no tots els conflictes poden ser englobats dins **d'una mateixa categoria** perquè la seva tipologia i causalitat són diverses, tot i que en molts casos la injustícia i la desigualtat estan en el seu origen; per això podem parlar de **conflictes racials, religiosos, ètnics, polítics, de caire nacionalista, etc.**

La negociació i el diàleg, a través d'organismes internacionals en molts casos, són els instruments utilitzats per resoldre'ls, encara que la major part de vegades resulten infructuosos donant lloc als **enfrentaments armats i les guerres**.

Un cas de gran actualitat és el **terrorisme**, consistent a utilitzar mètodes violents, que tenen efectes indiscriminats, per reivindicar sortides a situacions conflictives.

3. Heus ací alguns exemples d'aquests darrers conflictes arreu del món:

3.1. Pel que fa a **Europa**, el més important ha estat el de la **guerra dels Balcans** amb la consegüent desintegració de l'antiga Iugoslàvia. El problema d'aquest conflicte ve de lluny; uns apunts breus:

- Iugoslàvia, situada a la península dels Balcans, va ser una **república federal des de 1946 fins a 1991**.
- Des del segle XV Turquia dominà aquesta península on conviuen pobles d'origen divers: eslaus, grecs, búlgars, romanesos i turcs, que a la vegada eren també de religions diferents: ortodoxa, catòlica i musulmana.
- Al segle XIX, a conseqüència de la desintegració de l'Imperi turc, sorgien als Balcans nous estats independents, dels quals Grècia i Sèrbia van ser els **més importants**.
- Cal dir, però, que els Balcans han estat **de forma quasi continuada font de conflicte**, ja que la seva situació estratègica ha estat la raó per la qual Àustria i Rússia han estat sempre a punt per intervenir-hi. De fet, recorda que a la unitat anterior parlàvem que la causa desencadenant de la Primera Guerra Mundial (1914-1918) va ser precisament l'assassinat a Sarajevo de l'hereu al tron d'Àustria.

- Cap a finals de la Primera Guerra Mundial Sèrbia, Croàcia i Eslovènia constituïren un regne que l'any 1929 rebé el nom de Iugoslàvia.
- Acabada la Segona Guerra Mundial el mariscal Tito constituí un estat comunista format per la federació de sis repúbliques: Bòsnia-Herzegovina, Croàcia, Eslovènia, Macedònia, Montenegro i Sèrbia amb les regions autònomes de Kosovo i Vojvodina. La capital s'establí a Belgrad, a la república de Sèrbia, que sempre va exercir un predomini i un control sobre les altres repúbliques.
- A partir de la perestroika de Gorbatxov, els dirigents comunistes serbis van presentar-se com a nacionalistes convençuts que el comunisme tenia els dies comptats. El serbi Slobodan Milosevic es va convertir en el gran líder a partir de 1986, tot i que escassament el 36% de la població fos només sèrbia.
- El plantejament de Milosevic consistí en el fet que acceptaria la independència d'altres estats de la federació iugoslava amb la condició que els enclavaments serbis dels nous estats poguessin integrar-se a la "Gran Sèrbia". Però aquest acord no el va respectar sobretot a Kosovo, on el 90% eren albanesos mentre que només el 10% eren serbis.
- Durat l'any 1990 es van celebrar eleccions a les sis repúbliques, declarant de forma immediata la independència. El primer que féu Sèrbia fou envair Eslovènia, que s'havia proclamat com a república independent el juny de 1991, on els serbis eren molt pocs; però l'exèrcit federal va ser derrotat d'immediat. No va passar el mateix a Croàcia on l'exèrcit també intervingué amb el pretext de protegir la població sèrbia que hi vivia. A partir d'aquí s'inicià una guerra que durà set mesos i que provocà la mort de molts soldats i el desplaçament de més de mig milió de persones, a part de la desaparició de pobles sencers, alguns dels quals, com Dubrovnik, eren conjunts historicoartístics.
- El problema greu va ser Bòsnia, on la barreja d'ètnies era més patent. L'any 1991 esclatà la guerra amb una intenció clara per part de Sèrbia: aconseguir una neteja ètnica per tal que els serbis que hi habitaven quedessin com a amos i senyors. Cal dir que en aquesta guerra s'han viscut atrocitats semblants i en molts casos més fortes que les de la Segona Guerra Mundial: violacions, camps de concentració, assassinats massius de població civil, desplaçaments forçats la major part de les vegades, etc. Tot això va horroritzar la població mundial. Hi intervingué l'ONU amb els cascs blaus i es feren conferències de pau per tal d'aconseguir un acord que va acabar d'arribar. Els acords de Dayton, propiciats pel president Clinton dels EUA, van posar fi a aquesta situació, encara que de forma molt provisional i precària.

Subratlla els aspectes més importants del procés que va seguir la guerra dels Balcans.

Mapa de l'antiga Iugoslàvia

3.2. Fora d'Europa cal esmentar:

a. Els conflictes que afecten el món àrab.

- Cal destacar l'enfrontament que mantenen **Israel i Palestina** amb accions terroristes i respostes contundents a càrrec de l'exèrcit israelià. A hores d'ara les postures del primer ministre israelià **Ariel Sharon** i del líder palestí **Iasir Arafat** semblen totalment irreconciliables, la qual cosa fa que el conflicte aparegui de difícil resolució.
- El contenciós que, des de fa temps, mantenen el **Front Polisari** i el **Marroc** per la independència del Sàhara per part dels primers o l'annexió amb un estatut d'autonomia per part del Marroc.
- L'**integrisme islàmic** que es va iniciar a l'Iran el 1979 amb el derrocament del xa de Pèrsia Muhammed Reza Pahlavi per part del **moviment integrista de Khomeini**, que acabà instaurant a l'Iran una **república** islàmica. Es rebutjava tota influència cultural i tecnològica occidental tot imposant una forma de viure i d'actuar tant a nivell interior com exterior segons les normes de l'Alcorà, alhora que es preveien càstigs severes a tota persona que transgredís aquestes normes.
- Aquest **integrisme s'estengué per altres països** com, per exemple, **Egipte** (Yihad Islàmica), pel **Marroc i Algèria**, etc. Van sorgir grups radicals que s'enfrontaven a tota mena de pensament occidentalitzat.

On es va viure més fortament aquesta radicalitat va ser a Algèria. El gener de 1992 un cop militar paralitzà les eleccions que segons totes les previsions donaven com a guanyadors als integristes islàmics del Front Islàmic de Salvació. A partir d'aquest moment a Algèria es viu en un clima de guerrilla amb enfrontaments molt forts i matances sagnants.

- Afganistan ha estat un altre país marcat per aquest integrisme, però en aquest cas amb unes **repressions molt dures** a partir d'una interpretació **rigorista al màxim de l'Alcorà** per part del règim **dels talibans**. Cal fer notar de forma especial la violació dels drets més elementals que han patit les dones. Als darrers temps Afganistan s'ha convertit en lloc de cultiu especial per a l'integrisme alenat per les milícies d'Al Qaeda amb el suport econòmic d'alguns països del món àrab i de forma molt especial del multimilionari saudí **Ossama Bin Laden**, a qui s'atribueix **l'atemptat terrorista de l'11 de setembre de 2001** que significà la destrucció de les Torres Bessones de Nova York.

Abans de continuar anota en un full a part els aspectes més destacats del conflicte al món àrab.

- b. Àfrica** és un continent que s'ha vist assolat pel **conflicte constant**. La colonització primer i, després, la **manera com les metròpolis van abandonar les colònies** han provocat un seguit de desgràcies marcades per la **fam**, les **epidèmies**, les **malalties**, la **guerra**, etc., sobretot a la zona subsahariana.

Els **enfrontaments tribals** han estat una des les lacres més horribles que ha viscut el continent africà a la **dècada dels anys 1990** en alguns països, fruit d'una descolonització per part de les metròpolis feta a la lleugera i mirant únicament els seus interessos. La guerra dels Grans Llacs que patiren principalment **Rwanda** i **Zaire** amb l'enfrontament de tribus rivals, com els **hutus** i els **tutsis**, provocà la mort de quasi un milió de persones.

No podem oblidar, però, els **avenços** que s'han donat també a nivell de **recuperació de llibertats i de democratització**. Com a data a destacar cal mencionar **l'any 1991**, en què es posà fi a l'apartheid. L'any 1994 va accedir a la presidència per **primer** cop després de la independència un **president negre**, Nelson Mandela.

- c.** Finalment, el conflicte també s'ha fet present i en molts moments amb cruessa a **Amèrica llatina**. Un seguit d'**injustícies socials** i de **diferències** excessivament marcades entre una **minoria molt rica** i una **majoria pobre**, d'extrema pobresa en alguns casos, va provocar la **lluita armada** de grups guerrillers que creien que l'única solució podia venir per la lluita armada, fent servir d'exemple el cas de Cuba.

L'església catòlica, sobretot alguns sectors més compromesos de **sacerdots i de comunitats de base**, també es va implicar en aquest esforç

per aconseguir dignitat i justícia per als oprimits. La teologia de l'alliberament, fruit d'una interpretació transformadora i radical de l'Evangeli, va servir de suport a aquesta lluita per part dels sectors més compromesos de l'Església. **Hondures, El Salvador, Guatemala, Nicaragua**, etc., són alguns dels casos més patents.

La por al comunisme va provocar, però, que a molts països **s'aixequés l'exèrcit** donant cops d'estat amb l'ajut de forces exteriors, com els **EUA** i les grans **multinacionals** que veien com molts dels seus interessos podien venir-se a terra; tals són els casos de Xile, Argentina, Bolívia, Uruguai, Brasil, etc. Després de flagrants **violacions dels drets humans**, tot provocant **milers de torturats, morts i desapareguts**, les llibertats democràtiques han anat restablint-se de mica en mica.

A l'actualitat el cas més cru potser sigui Colòmbia, que manté una dura guerra amb les FARC (Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia).

Activitat 1

Escriu a sota de la columna que correspongui els canvis més importants que es van donar a l'URSS a partir de la *perestroika*.

Economia i societat	Política

Activitat 2

Escriu al costat de cada resposta el nom del país a què correspongui.

- L'any 1989 arribà al poder un reformista que legalitzà els partits polítics i reconegué els drets d'expressió i de manifestació.
- Vaclav Havel fou nomenat primer ministre.
- El govern d'Hongria va permetre que els refugiats a l'ambaixada de la RDA passessin a Àustria i des d'aquí demanar refugi a la RFA.
- El país quedà dividit en dues repúbliques independents l'1 de gener de 1993.
- El general Jaruzelski es va veure forçat a legalitzar el sindicat Solidarnosc.
- El govern va ser destituït l'any 1989 i els nous dirigents començaren a democratitzar un país que es trobava molt empobrit.
- En aquest país la caiguda del comunisme tingué un caire violent.
- El 9 de novembre de 1989 queia el Mur.
- Lech Walesa jugà un paper decisiu junt amb l'Església.
- Nicolae Ceaucescu va ser jutjat amb la seva dona, condemnats a mort i afusellats d'immediat.

Activitat 3

Subratlla les respostes que creguis que són correctes.

- La *perestroika* va provocar a nivell econòmic un fort descontentament entre la població.
- Els comunistes que havien gaudit de privilegis continuaren mantenint-los, raó per la qual van donar suport a la *perestroika*.
- El 19 d'agost de 1991 un grup de dirigents conservadors va donar un cop d'estat.
- Boris Ieltsin, president del Parlament de Rússia, el va fer fracassar.

- Ieltsin reconegué la independència dels països bàltics.
- 8 de desembre de 1991: constitució de la CEI junt amb Ucraïna i Bielorússia.
- Gorbtxov continuà com a president de la CEI.
- Les 11 repúbliques que s'afegiren a la CEI perderen la independència.
- La majoria de la població, un 70% més o menys, viu en estat de pobresa.

Activitat 4

Omple els buits que falten amb les paraules escaients.

La desfeta ..... va comportar ..... en el qual ..... ha quedat com a ..... Això vol dir que el ..... en qualsevol conflicte d'ordre mundial .....; tot i que això no significa que pugui ..... al seu antull i ..... amb la resta de països.

Un altre aspecte d'aquest nou ordre internacional és el ..... com a organisme de defensa, ja que el Pacte de ..... (estructura similar a l'OTAN per al bloc socialista) va desaparèixer ..... a l'URSS i als països de l'est.

Activitat 5

Escriu al costat de les afirmacions següents si és veritat (**V**) o fals (**F**).

- Iugoslàvia està situada a la península dels Balcans i va ser una república federal des de 1946 fins a 1991.
- En aquesta península conviuen des del segle XV pobles d'un mateix origen i d'una mateixa religió.
- Al segle XIX l'Imperi turc continuava essent fort ja que va impedir la independència de Grècia i de Sèrbia.
- Els Balcans han estat quasi de forma continuada font de conflictes.
- Acabada la Segona Guerra Mundial el mariscal Tito constituí un estat comunista format per la federació de sis repúbliques.
- El serbi Slobodan Milosevic es va convertir en el gran líder a partir de 1986.
- La primera república que aconseguí la independència fou Eslovènia.
- A Bòsnia no va hi haver quasi problema perquè no existien ètnies diferents.

Activitat 6

Escriu a sota de cada columna les afirmacions següents que corresponguin: a) Enfrontament entre Israel i Palestina; b) Conflicte motivat per la manera com les metròpolis deixaren les colònies; c) La guerra dels Grans Llacs a Rwanda i Burundi entre hutus i tutsis; d) Existeix un enfrontament entre el Front Polisari i el Marroc per la independència del Sàhara; e) La greu situació provocà la lluita armada de grups de guerrillers; f) L'Església des de sectors de base i sacerdots compromesos es va implicar en aquest projecte d'alliberament; g) Aquest integrisme s'estengué a altres països com Algèria i Marroc; h) L'any 1991 es posà fi a l'apartheid;

i) L'integrisme islàmic es va iniciar a l'Iran l'any 1979 amb la caiguda del xa de Pèrsia; j) La por al comunisme va fer que a molts països s'aixequés l'exèrcit donant cops d'estat.

Món àrab	Àfrica	Amèrica llatina

Activitat 1

Posa una creu a la casella que creus que és correcta.

- La *perestroika* introduí una economia de mercat
- La *perestroika* introduí una economia autosuficient
- La *perestroika* introduí una economia d'intercanvi regional

Activitat 2

Els canvis econòmics introduïts per la *perestroika* pretenien:

- Crear més comoditat per als treballadors
- Aconseguir preus més competitius
- Eliminar la iniciativa privada

Activitat 3

Glasnost significa: transparència ; dictadura ; llibertat absoluta

Activitat 4

La *perestroika*:

- Trencà definitivament les relacions amb Occident
- Propugnà una política forta de rearmament
- Establí converses amb Occident i especialment amb els EUA

Activitat 5

Uneix amb una fletxa els conceptes que es corresponguin:

• Lech Walesa	• Gran intel·lectual	• Romania
• 9 novembre 1989	• Es trobava molt empobrit	• RDA
• L'any 1989 arribà al poder	• Afusellat	• Bulgària
• Vaclav Havel	• Cau el mur de Berlín	• Polònia
• Els nous dirigents començaren a democratitzar un país que.....	• Un reformista	• Txecoslovàquia
• Ceaucescu	• Solidarnosc	• Hongria

Activitat 6

Respon les qüestions següents:

- Què succeí el 19 d'agost de 1991?
- Qui era el president del Parlament de Rússia?
- De les 15 repúbliques, quantes acordaren formar la CEI?
- Quina república reclama d'una forma especial la independència de Rússia?
- Què succeí el 25 de desembre de 1991?

Activitat 7

Redacta amb coherència el que les següents paraules desordenades volen dir respecte al nou ordre internacional: Iraq, l'OTAN, EUA, Kuwait, Saddam Hussein, l'ONU, la guerra del Golf, garant de la pau mundial, amplià la seva influència.

Activitat 8

Posa al costat de cada casella el concepte que correspongui: Eleccions a les sis repúbliques; / A la península dels Balcans / Format per la federació de sis repúbliques / Que els enclavaments serbis dels nous estats poguessin integrar-se a la "Gran Sèrbia" / Pobles d'origen divers i de religions diferents / Per la barreja d'ètnies / A partir de 1986 / Font de conflicte.

Guerra dels Balcans	
Iugoslàvia està situada a la	
El problema greu va ser Bòsnia per	
Milosevic posà com a condició per a la independència	
Des del segle XV en aquesta península vivien	
Durant l'any 1990 es van celebrar	
Slobodan Milosevic es va convertir en el gran líder	
Acabada la Segona Guerra Mundial Tito constituí un estat comunista	
Els Balcans han estat de forma continuada	

Activitat 9

Posa al costat de cada frase si es tracta de quelcom que és veritat (**V**) o fals (**F**).

- a) Ariel Sharon i Iasir Arafat són totalment irreconciliables respecte al conflicte israelianopalestí.
- b) El Front Polisari vol integrar el Sàhara en el Regne del Marroc.
- c) L'integrisme islàmic es va iniciar a l'Iran el 1979 amb el derrocament del xa per part del moviment integrista de Khomeini.
- d) El Front Islàmic de Salvació és un moviment integrista d'Algèria.
- e) Les dones van gaudir de plenes llibertats durant el règim dels talibans a l'Afganistan.
- f) Un dels conflictes més forts dels últims temps a l'Àfrica va ser la guerra dels Grans Llacs.
- g) Un seguit d'injustícies i diferències socials entre rics i pobres va provocar la lluita armada de grups guerrillers a Amèrica llatina.

Activitat 1

Escriu a sota de la columna que correspongui els canvis més importants que es van donar a l'URSS a partir de la *perestroika*.

Economia i societat	Política
Economia de mercat	Supressió de la censura
Incentiu personal	Restabliment de la llibertat d'expressió
Cooperatives d'iniciativa privada	Permetre la crítica al poder
Canvi en la política d'inversions	Poder demanar responsabilitats als dirigents
Introducció de noves tecnologies	
Directius competents i qualificats	

Activitat 2

Escriu al costat de cada resposta el nom del país a què correspongui.

- L'any 1989 arribà al poder un reformista que legalitzà els partits polítics i reconegué els drets d'expressió i de manifestació. **Hongria**
- Vaclav Havel fou nomenat primer ministre. **Txecoslovàquia**
- El govern d'Hongria va permetre que els refugiats a l'ambaixada de la RDA passessin a Àustria i des d'aquí demanar refugi a la RFA. **RDA**
- El país quedà dividit en dues repúbliques independents l'1 de gener de 1993. **Txecoslovàquia**
- El general Jaruzelski es va veure forçat a legalitzar el sindicat Solidarnosc. **Polònia**
- El govern va ser destituït l'any 1989 i els nous dirigents començaren a democratitzar un país que es trobava molt empobrit. **Bulgària**
- En aquest país la caiguda del comunisme tingué un caire violent. **Romania**
- El 9 de novembre de 1989 queia el Mur. **RDA**
- Lech Walesa jugà un paper decisiu junt amb l'Església. **Polònia**
- Nicolae Ceaucescu va ser jutjat amb la seva dona, condemnats a mort i afusellats d'immediat. **Romania**

Activitat 3

Subratlla les respostes que creguis que són correctes.

- La *perestroika* va provocar a nivell econòmic un fort descontentament entre la població.
- Els comunistes que havien gaudit de privilegis continuaren mantenint-los, per la qual van donar suport a la *perestroika*.
- El 19 d'agost de 1991 un grup de dirigents conservadors va donar un cop d'estat.

- Boris Ieltsin, president del Parlament de Rússia, el va fer fracassar.
- Ieltsin reconegué la independència dels països bàltics.
- 8 de desembre de 1991: constitució de la CEI junt amb Ucraïna i Bielorrússia.
- Gorbtxov continuà com a president de la CEI.
- Les 11 repúbliques que s'afegiren a la CEI perderen la independència.
- La majoria de la població, un 70% més o menys, viu en estat de pobresa.

Activitat 4

Omple els buits que falten amb les paraules escaients.

La desfeta del bloc socialista va comportar un nou ordre internacional en el qual els EUA han quedat com a **superpotència única**. Això vol dir que el seu **protagonisme** en qualsevol conflicte d'ordre mundial és **indiscutible**; tot i que això no significa que pugui **prendre decisions** al seu antull i **sense comptar** amb la resta de països.

Un altre aspecte d'aquest nou ordre internacional és el **paper únic de l'OTAN** com a organisme de defensa, ja que el Pacte de **Varsòvia** (estructura similar a l'OTAN per al bloc socialista) va desaparèixer **amb la caiguda del comunisme** a l'URSS i als països de l'est.

Activitat 5

Escriu al costat de les afirmacions següents si és veritat **(V)** o fals **(F)**.

- Iugoslàvia està situada a la península dels Balcans i va ser una república federal des de 1946 fins a 1991. **V**
- En aquesta península conviuen des del segle XV pobles d'un mateix origen i d'una mateixa religió. **F**
- Al segle XIX l'Imperi turc continuava essent fort ja que va impedir la independència de Grècia i de Sèrbia. **F**
- Els Balcans han estat quasi de forma continuada font de conflictes. **V**
- Acabada la Segona Guerra Mundial el mariscal Tito constituí un estat comunista format per la federació de sis repúbliques. **V**
- El serbi Slobodan Milosevic es va convertir en el gran líder a partir de 1986. **V**
- La primera república que aconseguí la independència fou Eslovènia. **V**
- A Bòsnia no va hi haver quasi problema perquè no existien ètnies diferents. **F**

Activitat 6

Escriu a sota de cada columna les següents afirmacions que corresponguin:

- Enfrontament entre Israel i Palestina;
- Conflicte motivat per la manera com les metròpolis deixaren les colònies;
- La guerra dels Grans Llacs a Rwanda i Burundi entre hutus i tutsis;
- Existeix un enfrontament entre el Front Polisari i el Marroc per la independència del Sàhara;
- La greu situació provocà la lluita armada de grups de guerrillers;
- L'Església des de sectors de base i sacerdots compromesos es va implicar en aquest projecte d'alliberament;

g) Aquest integrisme s'estengué a altres països com Algèria i Marroc; h) L'any 1991 es posà fi a l'apartheid; i) L'integrisme islàmic es va iniciar a l'Iran l'any 1979 amb la caiguda del xa de Pèrsia; j) La por al comunisme va fer que a molts països s'aixequés l'exèrcit donant cops d'estat.

Món àrab	Àfrica	Amèrica llatina
Enfrontament entre Israel i Palestina	Conflicte motivat per la manera com les metròpolis deixaren les colònies	La greu situació provocà la lluita armada de grups de guerrillers
Existeix un enfrontament entre el Front Polisari i el Marroc per la independència del Sàhara	La guerra dels Grans Llacs a Rwanda i Burundi entre hutus i tutsis	L'Església des de sectors de base i sacerdots compromesos es va implicar en aquest projecte d'alliberament
L'integrisme islàmic es va iniciar a l'Iran l'any 1979 amb la caiguda del xa de Pèrsia	L'any 1991 es posà fi a l'apartheid	La por al comunisme va fer que a molts països s'aixequés l'exèrcit donant cops d'estat
Aquest integrisme s'estengué a altres països com Algèria i Marroc		

Activitat 1

Posa una creu a la casella que creus que és correcta.

- La *perestroika* introduí una economia de mercat
- La *perestroika* introduí una economia autosuficient
- La *perestroika* introduí una economia d'intercanvi regional

Activitat 2

Els canvis econòmics introduïts per la *perestroika* pretenien:

- Crear més comoditat per als treballadors
- Aconseguir preus més competitius
- Eliminar la iniciativa privada

Activitat 3

Glasnost significa: transparència ; dictadura ; llibertat absoluta

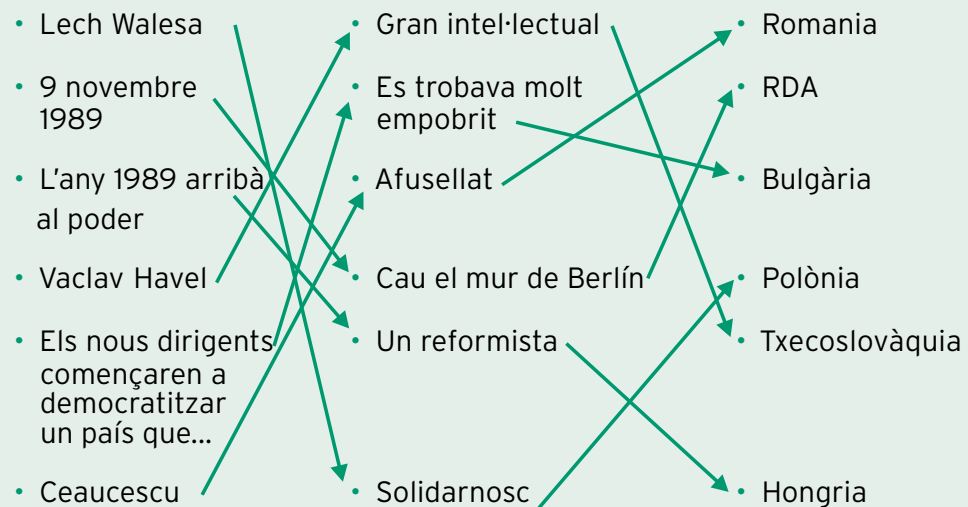
Activitat 4

La *perestroika*:

- Trencà definitivament les relacions amb Occident
- Propugnà una política forta de rearmament
- Establí converses amb Occident i especialment amb els EUA

Activitat 5

Uneix amb una fletxa els conceptes que es corresponguin:

Activitat 6

Respon les qüestions següents:

- Què succeí el 19 d'agost de 1991? **Cop d'estat a l'URSS.**
- Qui era el president del Parlament de Rússia? **Boris Ieltsin.**
- De les 15 repúbliques, quantes acordaren formar la CEI? **11.**
- Quina república reclama d'una forma especial la independència de Rússia? **Txetxènia.**
- Què succeí el 25 de desembre de 1991? **Dimitia Gorbtxov.**

Activitat 7

Redacta amb coherència el que les següents paraules desordenades volen dir respecte al nou ordre internacional: Iraq, l'OTAN, EUA, Kuwait, Saddam Hussein, l'ONU, la guerra del Golf, garant de la pau mundial, amplià la seva influència.

Els EUA intervingueren contra Iraq en la guerra del Golf a causa de la invasió de Kuwait per Saddam Hussein. A partir d'aquest moment els EUA ampliaren la seva influència mundial convertint-se en garant de la pau amb el suport de l'ONU i de l'OTAN.

Activitat 8

Posa al costat de cada casella el concepte que correspongui:

Guerra dels Balcans	
Iugoslàvia està situada a la	A la península dels Balcans
El problema greu va ser Bòsnia per	Per la barreja d'ètnies
Milosevic posà com a condició per a la independència	Que els enclavaments serbis dels nous estats poguessin integrar-se a la "Gran Sèrbia"
Des del segle XV en aquesta península vivien	Pobles d'origen divers i de religions diferents
Durant l'any 1990 es van celebrar	Eleccions a les sis repúbliques
Slobodan Milosevic es va convertir en el gran líder	A partir de 1986
Acabada la Segona Guerra Mundial Tito constituí un estat comunista	Format per la federació de sis repúbliques
Els Balcans han estat de forma continuada	Font de conflicte

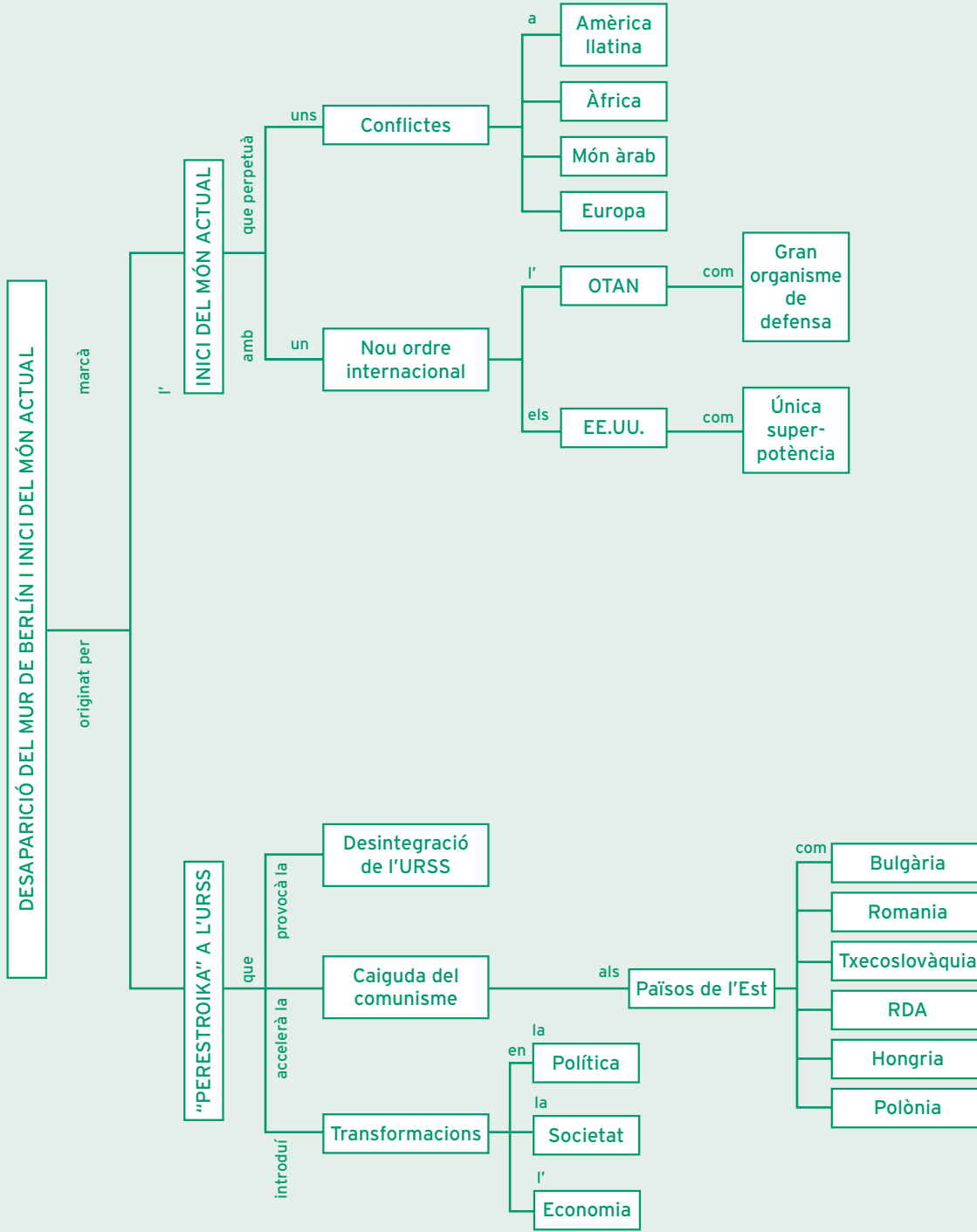
Activitat 9

Posa al costat de cada frase si es tracta de quelcom que és veritat (V) o fals (F):

- a) Ariel Sharon i Iasir Arafat són totalment irreconciliables respecte al conflicte israelianopalestí. **V**

- b) El Front Polisari vol integrar el Sàhara en el Regne del Marroc. **F**
- c) L'integrisme islàmic es va iniciar a l'Iran el 1979 amb el derrocament del xa per part del moviment integrista de Khomeini. **V**
- d) El Front Islàmic de Salvació és un moviment integrista d'Algèria. **V**
- e) Les dones van gaudir de plenes llibertats durant el règim dels talibans a l'Afganistan. **F**
- f) Un dels conflictes més forts dels últims temps a l'Àfrica va ser la guerra dels Grans Llacs. **V**
- g) Un seguit d'injustícies i diferències socials entre rics i pobres va provocar la lluita armada de grups guerrillers a Amèrica Llatina. **V**

com

ho porto?

QUADRE D'AUTOAVALUACIÓ

En acabar la unitat, sóc capaç de:	Sí	No	A mitges	Activitat d'aprenentatge en què ho has treballat	Activitat d'avaluació en què ho has treballat
Descriure la reforma que la perestroika significà per a l'URSS				1	1, 2, 3, 4
Descriure les característiques de la caiguda del comunisme als països de l'Est				2	5
Descriure el procés de desaparició de l'URSS				3	6
Conèixer les conseqüències que va comportar quant a un nou ordre internacional la desfeta de l'URSS				4	7
Explicar el conflicte de la guerra dels Balcans				5	8
Conèixer els aspectes més importants dels conflictes al món àrab, a l'Àfrica i a Amèrica Llatina				6	9

Unitat 4

85

L'ESTAT ESPANYOL: DE LA TRANSICIÓ A L'ANY 2000

què treballaràs?

En aquesta unitat treballaràs les idees principals següents:

- La transició de la dictadura a la democràcia a Espanya va ser un procés difícil.
- Suárez duqué a terme la reforma política.
- Legalitzà els partits de l'oposició democràtica.
- El 6 de desembre de 1978 el poble aprovà per referèndum la Constitució.
- El terrorisme i la crisi econòmica continuaven essent els problemes més greus a l'Espanya democràtica.
- L'UCD entrà en una crisi molt greu i Suárez es va veure obligat a dimitir.
- El cop d'estat del 23 de febrer de 1981 fou un fet clau dins del procés democràtic.
- Els socialistes arriben al poder després de guanyar les eleccions per majoria absoluta el 28 d'octubre de 1982.
- El primer gran repte amb què es van enfrontar va ser el de la reforma econòmica.
- A nivell social van introduir també reformes molt importants.
- En política internacional van continuar la normalització de les relacions i van integrar Espanya dins les institucions europees.
- Durant els últims anys van viure diverses crisis que significaren la seva caiguda fins que foren derrotats a les urnes pel PP el 3 de març de 1996.

- Des dels darrers temps de la dictadura hi va haver a Catalunya un moviment popular que reivindicava l'amnistia, la democràcia i el restabliment de l'Estatut.
- A les eleccions generals del juny de 1977 van guanyar a Catalunya els partits que reivindicaven el restabliment de la Generalitat.
- El 23 d'octubre de 1977 va retornar de l'exili el president Tarradellas, després d'haver negociat amb Madrid la restauració de la Generalitat.
- L'Estatut d'autonomia va ser aprovat per les Corts primer, i després pel poble de Catalunya el 25 d'octubre de 1979.
- Les primeres eleccions autonòmiques es van celebrar el 20 de març de 1980 i van donar la victòria a CiU, liderada per Jordi Pujol.
- El Govern de la Generalitat s'ha caracteritzat per fer una política catalanitzadora i modernitzadora.

En acabar la unitat has de ser capaç de:

- Conèixer la reforma política duta per Suárez i la tasca de govern de l'UCD.
- Conèixer la importància de la Constitució a través d'alguns dels seus principis.
- Explicar el paper que el Govern socialista va dur a terme durant les quatre legislatures que va estar al poder.
- Conèixer els principals fets de la transició a Catalunya.
- Saber les característiques de l'Estatut de 1979.
- Conèixer les característiques de la Catalunya autònoma: 1980-2000.

En la unitat actual estudiarem la història de l'Estat espanyol des de la mort de Franco l'any 1975 fins a l'any 2000. Intentarem explicar els passos que es van anar donant des del final de la dictadura de Franco fins a la consolidació plena de la democràcia tant a nivell interior com a nivell exterior, tenint en compte de forma especial la integració a la UE com a factor més destacat. Dedicarem també un apartat especial a la transició democràtica a Catalunya.

1. La transició de la dictadura a la democràcia

Com tots els canvis, aquest també va resultar difícil i en alguns moments traumàtic; per tant, cal parlar d'un procés amb unes etapes concretes.

1.1. La reforma política de Suárez

Un cop mort Franco, el 20 de novembre de 1975, Joan Carles I va ser proclamat rei d'Espanya dos dies després. En un principi confirmà Carlos Arias com a president del Govern, que ja ho havia estat de l'últim govern de Franco. Set mesos després presentà la dimissió, per indicació del mateix monarca, i va ser substituït el juliol de 1976 per **Adolfo Suárez**, un home provinent del règim franquista, però amb **un sentit tolerant**.

Des del primer moment **Suárez** es proposà democratitzar el règim des de dins, és a dir, reformant el sistema franquista a través de la **Llei de reforma política aprovada per les darreres Corts franquistes i corroborada després de forma majoritària pel poble** en referèndum popular. Aquesta llei obria, en primer lloc, el camí a eleccions democràtiques per sufragi universal per tal de constituir un nou Parlament i un Senat. Per altra banda, amb aquesta llei Suárez legalitzà els partits de l'oposició democràtica.

Per últim, convocà eleccions per al 15 de juny de 1977, que **guanyà el mateix Suárez** amb la coalició centrista **UCD** (Unió de Centre Democràtic), una barreja de liberals, socialdemòcrates i franquistes més oberts.

Les Corts sorgides d'aquestes eleccions van redactar una **Constitució** durant els anys 1977 i part de 1978 que fou aprovada per referèndum popular el 6 de desembre de 1978, i ratificada pel rei uns dies més tard.

Els aspectes més importants de la Constitució són:

- La defensa de la monarquia parlamentària (el rei regna, però no governa).
- La declaració dels principis bàsics de llibertat, igualtat i pluralisme polític.
- La separació de poders (legislatiu, executiu i judicial).
- El sufragi universal (vot individual, secret i lliure).
- Sistema parlamentari bicameral (Congrés dels Diputats i Senat).
- Una menció especial mereix el **sistema autonòmic** com a aspecte més innovador de la Constitució. Segons la ponència redactora, **"Espanya estava formada per un conjunt de nacionalitats i regions"**. S'hi van establir fórmules diferents per a uns i altres per tal d'accedir a l'autonomia, encara que mantenia una certa ambigüitat entre els conceptes **"nacionalitats i regions"** a l'hora d'aplicar-los a zones concretes.

Ple del Congrés dels Diputats

Recordes en aquest moment què diu la Constitució sobre els drets de la persona?

1.2. La crisi econòmica i el terrorisme

Amb l'arribada de la democràcia el terrorisme no es va acabar, sinó que es va veure accentuat. Juntament amb ETA al País Basc, també entraren en escena altres grups terroristes, com el **GRAPO**, el **FRAP** i el **Batallón Vasco-Español**, d'extrema dreta.

L'economia era l'altre gran problema en aquests moments, manifestat principalment en la **inflació** i l'**atur**. La **solució** passava per **aplicar mesures molt fortes**, en alguns casos dràstiques i, per tant, impopulars, raó per la qual Suárez cregué que **totes les forces polítiques i socials s'hi havien d'implicar**. Per fer-ho promogué els **pactes de la Moncloa** (octubre de 1977). Amb aquests pactes s'establiren les bases per modernitzar l'economia a Espanya a través d'augmentar la inversió pública i d'iniciar una reforma fiscal. S'acordà augmentar també l'aportació de l'Estat a la Seguretat Social per tal de poder afrontar les despeses socials, com eren pensions, sanitat, atur. Un resultat immediat fou la disminució de la inflació, que baixà del

26 % al 16 %, tot i que l'atur continuava augmentant, però amb una disminució de la conflictivitat social. Es van reconèixer la llibertat sindical i també altres drets del treballador, com el dret de vaga o de negociació col·lectiva.

1.3. Crisi de l'UCD i dimissió de Suárez

Un cop aprovada la Constitució, Suárez va dissoldre les Corts constituents i convocà noves eleccions legislatives per al dia 3 de març de 1979, que guanyà de nou l'UCD amb un petit augment, encara que sense arribar a la majoria absoluta. Suárez governava amb una certa tranquil·litat amb el suport de CiU; però poc a poc van anar sorgint problemes, com:

- La continuïtat de la crisi econòmica i l'augment de l'atur.
- L'oposició molt dura al Parlament per part dels socialistes.
- I sobretot les rivalitats existents entre les diverses famílies polítiques de l'UCD que complicaven la governabilitat.
- L'abandó de Suárez per part de la banca i de l'exèrcit.

Tot això portà Suárez a presentar la dimissió el 29 de gener de 1981; s'obria un període parlamentari per escollir un nou president de Govern. Els *militars colpistes* s'anaven creixent davant d'aquesta situació de feblesa del Govern i d'aparent inestabilitat política i altres fets puntuals poc favorables, com era el terrorisme. Així, el 23 de febrer de 1981 el tinent coronel Tejero va intentar donar un cop d'estat, que va fracassar.

Calvo Sotelo, que fou investit com a president de Govern en substitució de Suárez, es mantingué en el poder des del febrer de 1981 fins al 28 d'octubre de 1982, en què les eleccions foren guanyades pel PSOE per majoria absoluta.

Quan puguis busca a la Constitució els articles que parlen de les forces armades.

2. El triomf socialista

El 28 d'octubre de 1982 es van celebrar eleccions que va guanyar el PSOE dirigit per Felipe González per majoria absoluta, ja que va aconseguir el 48% dels vots (10 milions de vots), que suposaven 202 diputats en una cambra de 350. Això significava que els socialistes governarien amb majoria absoluta.

Els socialistes havien sabut encarnar una veritable alternativa de govern liderada per Felipe González, el qual va reeixir a presentar als electors un partit fort i unit que tenia un programa de canvi polític i de reformes socials.

Els socialistes van governar durant quatre legislatures, de les quals ho van fer amb majoria absoluta en tres (1982, 1986, 1989) i amb majoria relativa des de les eleccions de 1993, que els portà a pactar amb els nacionalistes.

Tres són els àmbits on va destacar fonamentalment la tasca dels governs socialistes:

2.2. La política econòmica

La intenció del PSOE era preparar l'economia de cara a l'ingrés a Comunitat Europea. Per a això van proposar-se com a objectiu immediat adequar la nostra economia als criteris comunitaris i més tard, l'any 1992 (acords de Maastricht), a les exigències de convergència per a la moneda única europea. Tot això va comportar transformacions importants, com:

- Reconvertir els sectors més importants de la indústria, adaptant-los a les noves condicions del mercat i fent-los competitiu. Per exemple, el sector naval, el tèxtil, la siderúrgia, etc.
- La reconversió va tenir dos tipus de conseqüències diferents. Per una banda, es van aconseguir millores en la gestió, inversions en tecnologia i una millor qualificació professional dels treballadors. Per una altra, es van tancar les empreses que no eren competitives, es van concentrar unes altres, i va augmentar el nombre d'aturats.
- Van fer molts esforços per tal de baixar la inflació, condició per poder ser competitiu. Entre les mesures preses cal destacar el control de la despesa pública i la moderació en el creixement dels salaris.

La qüestió del salari i altres factors laborals van provocar enfrontaments amb els sindicats, principalment amb l'UGT i CCOO, que van convocar de forma conjunta tres vagues generals (1988, 1992, 1994).

Abans de continuar fes un esquema de la política econòmica dels socialistes.

2.2. La política social

Els socialistes es van proposar suavitzar la crisi, per a la qual cosa van dur a terme profundes reformes socials consistents, entre d'altres, a augmentar els serveis públics i incrementar les prestacions socials; per exemple, l'extensió mèdica a tota la població, l'ampliació de l'assegurança de l'atur, la creació del pla de treball rural, etc.

Per altra banda, van afrontar una política d'obres públiques; per exemple, pla d'autovies, inversió en l'Exposició Universal de Sevilla i en els Jocs Olímpics de Barcelona, la creació del Tren d'Alta Velocitat (AVE). Aquesta política de contenció social i de millora de serveis va ser finançada amb un increment bastant notable de la pressió fiscal.

2.3. La política internacional

Primer de tot va continuar el procés de normalització de les relacions internacionals que ja havien iniciat els governs anteriors de l'UCD.

Cal destacar la integració en les institucions europees: el 12 de juny de 1985 se signava la incorporació d'Espanya i de Portugal a la CEE, que es féu efectiva l'1 de gener de 1986. Tot i que havien defensat un referèndum per sortir de l'OTAN, l'èxit de l'ingrés d'Espanya a la CEE legitimà els socialistes per canviar d'opinió en aquest sentit, ja que consideraven l'OTAN com la segona cara de la moneda pel que fa a la integració europea. Van convocar un referèndum el 12 de març de 1986 donant suport al vot afirmatiu per continuar a dins. La permanència guanyà amb un 52,5% dels vots emesos.

3. La crisi i el relleu en el poder com alternança política

Els últims anys del govern socialista, sobretot a partir de 1993, van estar marcats per un gran desgast degut a factors diversos, com:

- Van començar a sorgir corrents diverses dins del partit que es traduïen en tensions internes.
- Però va ser sobretot el descobriment de tot un seguit d'escàndols polítics (la creació dels GAL en la guerra bruta contra ETA amb la complicitat del Ministeri de l'Interior, tràfic d'influències, etc.) i econòmics (finançament il·legal del partit, enriquiment il·lícit d'alguns dirigents, tal va ser el cas Roldán, etc.).

L'oposició, encapçalada pel Partit Popular, va aprofitar aquesta situació de debilitat i de descrèdit del govern per llençar un dur atac tot demanant de forma insistent la dimissió de Felipe González, cosa que no aconseguí. Però la victòria del PP a les eleccions europees (1994) i a les municipals, i els bons resultats obtinguts a les autonòmiques (1995) li donaren encara més força per atacar amb més cruesa.

El PNB i CiU, que l'havien donat suport, se'l van retirar, a fi d'evitar que s'hi poguessin veure implicats d'alguna manera. Les coses així, el govern convocà eleccions per al 3 de març de 1996.

Les eleccions les guanyà el Partit Popular amb majoria relativa; això l'obligà a buscar el suport dels partits nacionalistes per tal de poder governar; suport que li donaren PNB i CiU.

4. La transició a Catalunya

Des dels darrers temps de la dictadura franquista, hi va haver a Catalunya un moviment popular que reivindicava una amnistia, llibertat democràtica i el restabliment de l'Estatut d'Autonomia.

Les manifestacions de febrer de 1976 i la celebració de la Diada nacional de 1976 a Sant Boi, la primera després de la mort del dictador, van mostrar la unitat dels partits polítics catalans i d'amplis sectors socials a l'hora de reivindicar el restabliment de les llibertats.

A les eleccions generals de juny de 1977 van guanyar majoritàriament els partits que reivindicaven el restabliment de la Generalitat i el retorn del president Tarradellas, que era a l'exili. Davant la pressió popular, el president Suárez va voler donar una solució ràpida al *problema catalán* i de passada resoldre també la situació del País Basc.

Suárez va negociar amb Tarradellas el restabliment de la Generalitat i, paral·lelament, el clam popular per recuperar les llibertats tenia en la manifestació **de l'Onze de setembre de 1977** la seva màxima expressió. Aquell

dia, **més d'un milió de catalans es van manifestar per reclamar l'amnistia, la llibertat i l'Estatut d'Autonomia.**

Finalment, **el 23 d'octubre de 1977** el president Tarradellas tornava a Catalunya i el desembre formava el primer Govern provisional de la Generalitat, format per representants de tots els partits que reclamaven l'elaboració d'un estatut.

4.1. L'Estatut d'Autonomia

Des de l'estiu de 1977 els partits catalans van estar treballant en l'elaboració d'un estatut d'autonomia. Un cop aprovada la Constitució espanyola (desembre de 1978), els diputats catalans van negociar amb Suárez el nou Estatut, que era aprovat per les Corts (setembre de 1979) i finalment **ratificat en referèndum pel poble català el 25 d'octubre de 1979.**

L'Estatut definia les competències de la Generalitat, que en l'àmbit de llegua, ensenyament, obres públiques i mitjans de comunicació eren superiors respecte a l'Estatut de 1932, però, en canvi, en altres àmbits com la justícia, la fiscalitat i l'ordre públic eren inferiors.

Una vegada aprovat l'Estatut es van convocar eleccions autonòmiques per al març de 1980, les primeres des de novembre de 1932.

5. La Catalunya autònoma (1980-2000)

Les primeres eleccions autonòmiques van donar la victòria a la coalició Convergència i Unió, liderada per Jordi Pujol, victòria revalidada en les cinc eleccions autonòmiques posteriors.

Manifestació de l'11 de setembre de 1977

Una de les característiques més destacades de l'obra de govern ha estat la política catalanitzadora feta a partir del desenvolupament de l'Estatut. Una peça clau d'aquesta política ha estat la creació d'una administració pròpia que ha permès assolir una capacitat de govern significativa.

El fet que la Generalitat tingui competències exclusives en àmbits com la sanitat, l'ensenyament o les infraestructures ha permès dissenyar models propis. També la Generalitat ha creat una televisió i ràdio pròpia (TV3 i Catalunya Ràdio) i una policia pròpia (els Mossos d'Esquadra) amb presència a tot el país.

Entre l'obra legislativa de la Generalitat destaquen aquestes lleis: la Llei de normalització lingüística, aprovada pel Parlament el 1983 i que proclama el català com a llengua pròpia de Catalunya, i la Llei d'ordenació territorial, aprovada el 1987 i que va comportar la instauració de les 38 comarques segons la divisió feta el 1936. Posteriorment s'hi van afegir tres comarques noves. Al front de les comarques hi ha els consells comarcals.

Altres iniciatives legislatives han estat adreçades a promocionar la cultura catalana, les noves tecnologies, la indústria, el comerç i la projecció de Catalunya a l'exterior, sobretot a partir de l'ingrés de l'Estat espanyol a la Unió Europea el 1986.

Altres iniciatives del Govern català han tingut com a objectiu la millora de la qualitat de vida dels ciutadans i darrerament polítiques adreçades a l'acollida i la integració social i econòmica dels immigrants procedents d'altres cultures.

L'any 1988 Catalunya va celebrar el seu mil·lenari i l'any 1992 la celebració dels Jocs Olímpics va servir per promocionar a nivell mundial Barcelona i Catalunya. A partir dels Jocs Olímpics Barcelona s'ha transformat urbanísticament i s'han recuperat espais per a la ciutat, com tota la façana marítima, la transformació dels barris perifèrics, com Sant Martí i Nou Barris, i s'han construït les rondes de circumval·lació.

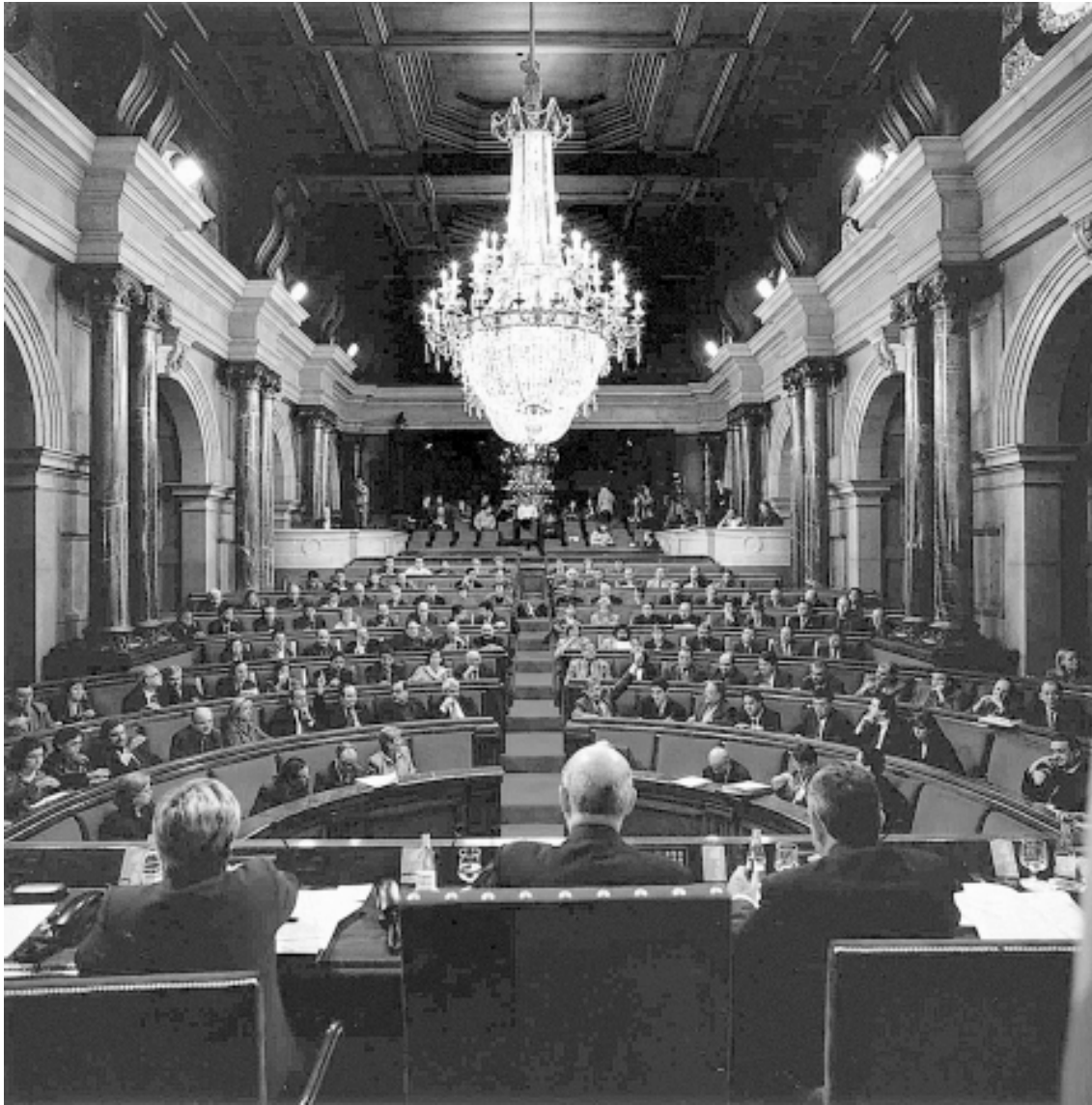
5.1. L'economia catalana dins la Unió Europea

El fet d'entrar a la UE ha estat un fet positiu per l'economia catalana ja que ha permès internacionalitzar els productes catalans i dinamitzar els sectors claus de l'economia com són: el turisme, el comerç, la moda, alimentació i producció agroramadera, indústria química i farmacèutica, el disseny industrial, comunicació i producció audiovisual i la construcció.

A més des de el gener de 1999, les polítiques econòmiques ja no són decidides independentment pels estats membres de la Unió Europea sinó per les institucions creades pel conjunt de la Unió Europea. Així per exemple hi ha un Banc Central Europeu i des de el gener de 2002 una única moneda l'Euro.

Malgrat que Catalunya ha rebut ajuts econòmics europeus a través dels fons de cohesió i dels fons estructurals que han permès finançar obres com el Parc Tecnològic del Vallès o d'altres, el nostre país no ha estat mai

Ple del Parlament

especialment beneficiada pels ajuts econòmics europeus a causa de la seva situació especial dins el context de l'economia espanyola i europea. Dins el context de l'estat espanyol Catalunya és una de les regions més riques, però dins el context europeu es situa per sota de la mitjana. Per tant, Catalunya necessitaria ajuts econòmics per situar-se en la mitjana europea però l'estat espanyol no es sensible a aquesta realitat. Destina els ajuts europeus a desenvolupar les zones més pobres de l'estat. És per això que diem que l'economia catalana aporta a la UE més diners dels que rep en subvencions.

Davant d'aquest fet l'economia catalana té dos reptes principals, primer incrementar la seva competitivitat i internacionalitzar-se cap a nous mercats com l'asiàtic, i segon situar el seu PIB dintre de la mitjana europea, fet en part aconseguit ja que des de 1986 Catalunya ha guanyat punts en el rànquin europeu.

Activitat 1

Posa una creu a les afirmacions que siguin correctes:

- a. Suárez endegà la Llei de reforma política.
- b. Suárez legalitzà els partits de l'oposició democràtica.
- c. UCD eren les sigles que aglutinaven els partits d'esquerra.
- d. El 6 de desembre de 1978 el poble aprovà la Constitució.
- e. El terrorisme es va acabar pràcticament en aquesta etapa.
- f. L'economia era un problema greu en aquells moments.
- g. Durant l'octubre de 1977 Suárez firmà els pactes de la Moncloa amb tots els partits, amb els sindicats i totes les forces socials.

Activitat 2

Completa el que falta a les frases següents:

- a. Suárez substituï ..... com a president de Govern.
- b. Suárez convocà ..... per al dia ..... de .....
- c. Suárez fou abandonat per la ..... i el .....
- d. El 29 de ..... de 1981 Suárez presentava la .....
- e. El ..... de febrer de ..... Tejero intentà donar un .....
- f. Calvo Sotelo es mantingué al poder des del ..... fins al ..... de ..... en què les eleccions les guanyà el .....

Activitat 3

Ordena les frases següents referides a principis constitucionals fins que tinguin sentit.

- La monarquia defensa de Constitució parlamentària la.
- Polític declara Constitució els la i igualtat, bàsics, de llibertat principis pluralisme.
- Conjunt segons Espanya nacionalitats de la formada està regions Constitució i per un.
- Sistema el dels les formades: Senat estan Congrés bicameral un per Corts el i Diputats.

Activitat 4

Posa a la columna que correspongui cadascú dels fets següents pertanyents al govern del PSOE: a) Va preparar l'economia espanyola de cara a l'ingrés a la Comunitat Europea. b) Va patir tres vagues generals. c) Es van celebrar les Olimpíades de Barcelona i l'Exposició Universal de Sevilla. d) Va governar amb el suport del PNB i de CiU després de les eleccions de 1993. e) L'ascens del PP i el descens del PSOE a les eleccions europees de 1994. f) Es van descobrir nous casos de corrupció i escàndols polítics al PSOE. g) La reconversió industrial. h) La integració d'Espanya a les institucions europees. i) Van augmentar els serveis públics i s'incrementaren les prestacions socials. j) Van sorgir corrents diversos dins del partit. k) La integració a l'OTAN. l) Va baixar la inflació. m) Va afrontar una política d'obres públiques. n) La integració a les institucions europees.

Política econòmica	Política social internacional	Política	Crisi i relleu

Activitat 5

Uneix amb fletxes:

Manifestacions de febrer

1976

Diada a Sant Boi

Diada del milió de persones a Barcelona

1977

Tornada del president Tarradellas

Activitat 6

De les competències següents de l'Estatut de l'any 1979, digues quines són superiors i quines inferiors respecte a l'Estatut de 1932.

llengua, ensenyament, obres públiques, fiscalitat, justícia

Superiors respecte a l'Estatut de 1932	Inferiors respecte a l'Estatut de 1932

Activitat 7

De les afirmacions següents digues quina és veritable (V) i quina és falsa (F).

- Les primeres eleccions autonòmiques es van celebrar el 1984.
- A les primeres eleccions va sortir elegit president de la Generalitat Jordi Pujol (CiU).
- Una de les característiques més destacades de l'obra de govern ha estat la política catalanitzadora.
- La creació d'una administració pròpia ha estat clau per fer aquesta política catalanitzadora.
- De les lleis aprovades en aquesta etapa destaquen la Llei de normalització lingüística i la Llei d'ordenació territorial.
- El 1988 Barcelona va celebrar els Jocs Olímpics.

Activitat 1

Uneix amb una fletxa els conceptes o les afirmacions que tinguin relació:

- Arias Navarro va ser substituït per
- 15 de juny de 1977
- El Batallón Vasco-Español era
- 6 de desembre de 1978
- Suárez legalitzà els partits
- Els pactes de la Moncloa foren firmats per
- l'UCD guanyà les eleccions
- s'aprovà la Constitució
- Adolfo Suárez
- per totes les forces polítiques i socials
- d'extrema dreta
- de l'oposició democràtica

Activitat 2

Posa una creu al costat de la resposta que creguis correcta:

- a) El PSOE va fer una oposició molt dura contra l'UCD.
 El PSOE s'hi va desentendre totalment.
 El PSOE va col·laborar amb l'UCD de forma bastant estreta.
- b) A l'UCD es van formar famílies polítiques enfrontades
 A l'UCD va existir una unió total fins al final.
 A l'UCD Suárez va imposar el seu criteri en tot moment.
- c) Suárez fou abandonat per la banca, però l'exèrcit el donà suport sempre.
 La banca fou incondicional a Suárez en tot moment; no així l'exèrcit.
 La banca i l'exèrcit abandonaren Suárez.

Activitat 3

Omple els buits amb les paraules que falten relatives a la Constitució:

- a) La ..... defensa una ..... parlamentària.
- b) Segons la ..... les eleccions s'han de fer per ..... universal, que vol dir que el vot ha de ser ....., ... i .....
- c) Segons la ..... Espanya està formada per un ..... de ..... i .....
- d) La ..... declara els ..... bàsics de ....., ... i .....
- e) La Constitució propugna la ..... de poders; concretament el poder ....., ... i .....

Activitat 4

Escriu al costat de les afirmacions següents si és veritat **(V)** o fals **(F)** respecte als governs del PSOE de 1982 a 1986:

- a) A les eleccions de 1982 el PSOE guanyà per majoria relativa.
- b) Durant les legislatures de 1986 i 1989 governà amb suport d'IU (Izquierda Unida).
- c) Portà a terme la reconversió dels sectors més importants de la indústria.
- d) La reconversió industrial tingué un efecte negatiu: l'augment de l'atur.
- e) El govern del PSOE estengué l'atenció mèdica a tota la població.
- f) Creà el Tren d'Alta Velocitat que uneix Madrid amb la frontera francesa d'Hendaia.
- g) Van afrontar una política d'inversions en obres públiques.
- h) Durant el seu mandat Espanya s'integrà a les institucions europees.
- i) Els escàndols polítics i econòmics que van sorgir dins el partit van minar la seva credibilitat entre la gent.

Activitat 5

Digues quina de les dues afirmacions és correcta:

- L'any 1975 es va celebrar la primera Diada nacional després de la dictadura a Sant Boi.
- La Diada de 1977 va aplegar a Barcelona més d'un milió de persones.

Activitat 6

Quin any va ser aprovat l'Estatut d'Autonomia?

Activitat 7

Uneix amb fletxes:

1983	Mil·lenari de Catalunya
1988	Aprovació de la Llei de normalització lingüística
1992	Celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENENTATGE

Activitat 1

Posa una creu a les afirmacions que siguin correctes:

- a) Suárez endegà la Llei de reforma política.
- b) Suárez legalitzà els partits de l'oposició democràtica.
- c) L'UCD eren les sigles que aglutinaven els partits d'esquerra.
- d) El 6 de desembre de 1978 el poble aprovà la Constitució.
- e) El terrorisme es va acabar pràcticament en aquesta etapa.
- f) L'economia era un problema greu en aquells moments.
- g) Durant l'octubre de 1977 Suárez firmà els pactes de la Moncloa amb tots els partits, amb els sindicats i totes les forces socials.

Activitat 2

Completa el que falta a les frases següents:

- a) Suárez substituï **Carlos Arias Navarro** com a president del Govern.
- b) Suárez convocà **eleccions** per al dia **15 de juny de 1977**.
- c) Suárez fou abandonat per la **banca i l'exèrcit**.
- d) El 29 de **gener** de 1981 Suárez presentava la **dimissió**.
- e) El **23** de febrer de **1981** Tejero intentà donar un **cop d'estat**.
- f) Calvo Sotelo es mantingué al poder des del **febrer de 1981** fins al **28 d'octubre** en què les eleccions les guanyà **el PSOE**.

Activitat 3

Ordena les frases següents referides a principis constitucionals fins que tinguin sentit.

- La Constitució defensa la monarquia parlamentària.
- La Constitució declara els principis bàsics de llibertat, igualtat i pluralisme polític.
- Segons la Constitució, Espanya està formada per un conjunt de nacionalitats i regions.
- Les Corts estan formades per un sistema bicameral: el Congrés dels Diputats i el Senat.

Activitat 4

Posa a la columna que correspongui cadascú dels fets següents pertanyents al govern del PSOE:

Política econòmica	Política social internacional	Política	Crisi i relleu
Va preparar l'economia espanyola de cara a l'ingrés a la Comunitat Europea	Es van celebrar les Olimpíades de Barcelona i l'Exposició Universal de Sevilla	La integració a l'OTAN	Va governar amb el suport del PNB i de CiU després de les eleccions de 1993
Va patir tres vagues generals	Van augmentar els serveis públics i s'incrementaren les prestacions socials	La integració a les institucions europees	L'ascens del PP i el descens del PSOE a les eleccions europees de 1994
La reconversió industrial	Van afrontar una política d'obres públiques		Es van descobrir nous casos de corrupció i escàndols polítics al PSOE
Va baixar la inflació			Van sorgir corrents diversos dins del partit

Activitat 5

Uneix amb fletxes:

Activitat 6

De les competències següents de l'Estatut de l'any 1979, digues quines són superiors i quines inferiors respecte a l'Estatut de 1932.

llengua, ensenyament, obres públiques, fiscalitat, justícia

Superiors respecte a l'Estatut de 1932	Inferiors respecte a l'Estatut de 1932
Llengua, ensenyament, obres públiques	Justícia, fiscalitat

Activitat 7

De les afirmacions següents digues quina és veritable (V) i quina és falsa (F).

- Les primeres eleccions autonòmiques es van celebrar el 1984. (F)
- A les primeres eleccions va sortir elegit president de la Generalitat Jordi Pujol (CiU). (V)
- Una de les característiques més destacades de l'obra de govern ha estat la política catalanitzadora. (V)
- La creació d'una administració pròpia ha estat clau per fer aquesta política catalanitzadora. (V)
- De les lleis aprovades en aquesta etapa destaquen la Llei normalització lingüística i la Llei d'ordenació territorial. (V)
- El 1988 Barcelona va celebrar els Jocs Olímpics. (F)

Activitat 1

Uneix amb una fletxa els conceptes o les afirmacions que tinguin relació:

• Arias Navarro va ser substituït per	→	• l'UCD guanyà les eleccions
• 15 de juny de 1977	→	• s'aprovà la Constitució
• El Batallón Vasco-Español era	→	• Adolfo Suárez
• 6 de desembre de 1978	→	• per totes les forces polítiques i socials
• Suárez legalitzà els partits	→	• d'extrema dreta
• Els pactes de la Moncloa foren firmats per	→	• de l'oposició democràtica

Activitat 2

Posa una creu al costat de la resposta que creguis correcta:

- a) El PSOE va fer una oposició molt dura contra l'UCD.
 El PSOE s'hi va desentendre totalment.
 El PSOE va col·laborar amb l'UCD de forma bastant estreta.
- b) A l'UCD es van formar famílies polítiques enfrontades.
 A l'UCD va existir una unió total fins al final.
 A l'UCD Suárez va imposar el seu criteri en tot moment.
- c) Suárez fou abandonat per la banca, però l'exèrcit el donà suport sempre.
 La banca fou incondicional a Suárez en tot moment; no així l'exèrcit.
 La banca i l'exèrcit abandonaren Suárez.

Activitat 3

Omple els buits amb les paraules que falten relatives a la Constitució:

- a) La **Constitució** defensa una **monarquia** parlamentària.
- b) Segons la **Constitució**, les eleccions s'han de fer per **sufragi** universal, que vol dir que el vot ha de ser **individual, secret i lliure**.
- c) Segons la **Constitució**, Espanya està formada per un **conjunt de nacionalitats i regions**.
- d) La **Constitució** declara els **principis** bàsics de **llibertat, igualtat i pluralisme polític**.
- e) La **Constitució** propugna la **separació** de poders; concretament el poder **legislatiu, l'executiu i el judicial**.

Activitat 4

Escriu al costat de les afirmacions següents si és veritat **(V)** o fals **(F)** respecte als governs del PSOE de 1982 a 1986:

- a) A les eleccions de 1982 el PSOE guanyà per majoria relativa. **F**
- b) Durant les legislatures de 1986 i 1989 governà amb suport d'IU (Izquierda Unida) **F**
- c) Portà a terme la reconversió dels sectors més importants de la indústria. **V**
- d) La reconversió industrial tingué un efecte negatiu: l'augment de l'atur. **V**
- e) El govern del PSOE estengué l'atenció mèdica a tota la població. **V**
- f) Creà el Tren d'Alta Velocitat que uneix Madrid amb la frontera francesa d'Hendaia. **F**
- g) Van afrontar una política d'inversions en obres públiques. **V**
- h) Durant el seu mandat Espanya s'integrà a les institucions europees. **V**
- i) Els escàndols polítics i econòmics que van sorgir dins el partit van minar la seva credibilitat entre la gent. **V**

Activitat 5

Digues quina de les dues afirmacions és correcta:

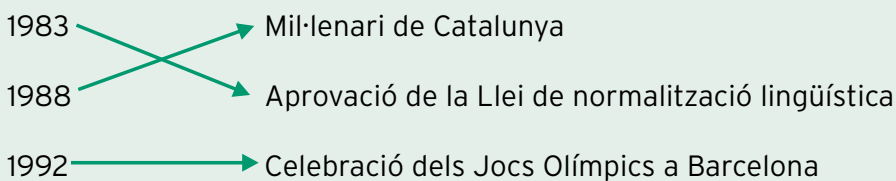
- L'any 1975 es va celebrar la primera Diada nacional després de la dictadura a Sant Boi **incorrecta**
- La Diada de 1977 va aplegar a Barcelona més d'un milió de persones **correcta**

Activitat 6

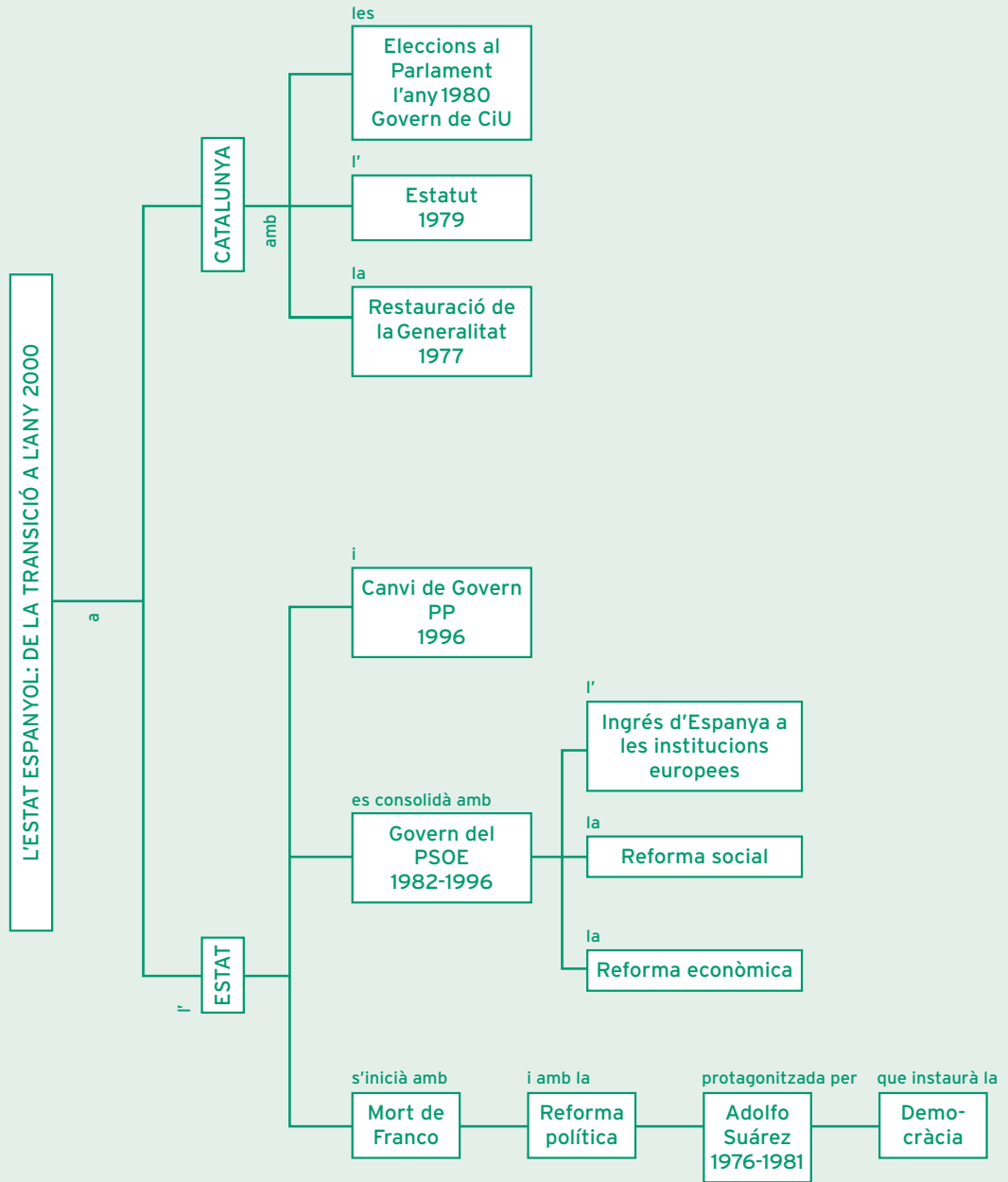
Quin any va ser aprovat l'Estatut d'Autonomia?: **l'any 1979.**

Activitat 7

Uneix amb fletxes:

com

ho porto?

QUADRE D'AUTOAVALUACIÓ

En acabar la unitat, sóc capaç de:	Sí	No	A mitges	Activitat d'aprenentatge en què ho has treballat	Activitat d'avaluació en què ho has treballat
Conèixer la reforma política duta per Suárez i la tasca de govern de l'UCD				1 i 2	1 i 2
Conèixer la importància de la Constitució a través d'alguns dels seus principis				3	3
Explicar el paper que el govern socialista va dur a terme durant les quatre legislatures que va estar al poder				4	4
Conèixer els principals fets de la transició a Catalunya				5	5
Saber quines són les característiques de l'Estatut de Catalunya				6	6
Conèixer les característiques de la Catalunya autònoma: 1980-2000				7	7

Unitat 5

109

REPTES PER AL NOU SEGLE

REPTES PER AL NOU SEGLE

UNITAT 5

5. REPTES DEL NOSTRE MÓN

Socials

què treballaràs?

En aquesta unitat treballaràs les idees principals següents:

- Des del segle XVII fins avui la ciència i la tècnica han experimentat uns canvis profunds.
- Els avenços científics i tècnics han destacat en diversos camps.
- L'economia és un dels reptes més importants per al nou segle.
- La pobresa al Tercer Món junt amb el fenomen migratori són dos dels reptes més preocupants.
- El Tercer Món està marcat per problemes i situacions molt greus.
- El món és cada dia més plural i divers.
- El creixement urbà i el creixement demogràfic són dues qüestions molt candents avui dia.
- Noves tendències, nous valors i nous pensaments són un manifest clar de la nova societat en què vivim.

En acabar la unitat has de ser capaç de:

- Conèixer l'estat actual de la tècnica i de la ciència tot partint dels seus inicis al segle XVII.
- Descriure els avenços científics i tècnics que han destacat en camps diversos.
- Descriure la situació de l'economia en aquests moments.
- Explicar les qüestions relatives al Tercer Món i al fenomen migratori.
- Conèixer els aspectes referits a la pluralitat i diversitat del nostre món d'avui.
- Explicar els aspectes relatius al creixement urbà i demogràfic avui dia.
- Explicar els aspectes que marquen les noves tendències, els nous valors i pensaments d'avui.

Aquest nou segle que acabem d'estrenar ens presenta tota una sèrie de reptes als quals cal donar resposta si és que realment volem aconseguir un món més just, en pau i habitable per a tothom. Podríem fer una llista molt llarga, quasi exhaustiva, d'aquests reptes; però no és aquest el moment. Intentarem referir només aquells que semblen els més importants per la incidència que, almenys de forma immediata, tenen o poden arribar a tenir per a la vida de moltes persones.

1. La ciència i la tècnica en el món d'avui

El desenvolupament de la tecnologia i la seva aplicació ha estat un dels grans canvis de les últimes dècades i un dels grans reptes del nostre món. Té implicacions directes en diversitat d'àmbits que van des de facilitar la vida quotidiana dels ciutadans, al creixement de la producció, o la millora de la salut pública.

A partir del segle XVII, que és quan es considera que neix la ciència moderna, el progrés en aquest camp ha estat continu. Durant la segona meitat del segle XX, especialment durant els darrers vint anys, els avenços científics s'han succeït a marxes forçades i han influït de forma definitiva en la vida de les persones. Molts d'ells, en concret, han estat aplicats a la vida quotidiana, aportant un gran benestar per a les persones que els frueixen.

Per altra banda, la ciència actual ha ampliat enormement els camps d'investigació amb la mirada posada en les aplicacions pràctiques, deixant enrere la separació que fins a la segona meitat del segle XX havia existit entre investigació teòrica i aplicació pràctica o tècnica.

Un aspecte que no podem pas oblidar és que els darrers avenços científics fruit d'una gran i profunda investigació han costat grans sumes de capitals. Per aquesta raó existeix una forta diferència entre països a nivell d'investigació científica; de tal manera que el 90 % d'inversions per a la investigació es concentra avui dia als EUA, el Japó, Alemanya, Anglaterra i França. D'això es desprèn una altra conseqüència i és la fuga de cervells cap als països on troben facilitats per a dur a terme la seva investigació.

Els camps on cal destacar aquests avenços científics són principalment els següents:

1. Pel que fa a la biologia, cal fer notar les investigacions sobre la cèl·lula, amb les seves repercussions en la microbiologia que obren possibilitats immenses a la genètica i aplicacions a camps tan diversos com la farmacologia, la indústria, l'agricultura, etc.

També en aquest camp els avenços a nivell d'investigació s'han donat en el camp de l'ADN (la molècula bàsica de la informació genètica que porten els cromosomes). El progrés que s'ha fet en el terreny de l'embriologia ha comportat igualment un gran desenvolupament de tècniques de fecundació artificial i de manipulació genètica.

2. La física nuclear ha comportat aplicacions a dos camps totalment contraris: per una banda, ha potenciat la creació de l'armament nuclear, però també

s'ha aplicat al camp energètic (centrals nuclears) i en el de la medicina nuclear. Els raigs làser han suposat aplicacions positives en diversos camps, molt concretament a la medicina.

3. Ha estat precisament l'**electrònica** allò que ha suposat un millor **benestar** per a les persones principalment dels **països desenvolupats**; un benestar relacionat principalment amb la **vida domèstica**.
4. Un gran nombre de **productes sintètics** com fibres, plàstics, detergents, colorants, insecticides, etc., han estat possibles gràcies a la **química orgànica**.
5. La **conquesta de l'espai** ha seguit tota una llarga carrera des que l'any 1957 l'URSS posés en òrbita el primer satèl·lit fins a l'arribada a la Lluna per part dels americans l'any 1969.

Avui dia la **investigació sobre l'espai** està enfocada fonamentalment de cara a **posar en òrbita satèl·lits** amb funcions militars, meteorològiques, de telecomunicacions, etc.

6. Finalment, un camp on s'han produït avenços vertiginosos ha estat el de la **informàtica**. Els **ordinadors** han significat una transformació profunda quant a innovació científica que ha revolucionat la vida social dels països industrialitzats. El **microprocessador**, sorgit a la dècada dels setanta, va donar lloc a la **microinformàtica**, la gran revolució tecnològica dels anys vuitanta, en què comencen a introduir-se els ordinadors personals de forma generalitzada a la vida quotidiana de moltes persones.

Resumeix en un foli a part els aspectes més importants de cadascú d'aquests camps.

2. Un sistema econòmic globalitzat

- 1) Un dels reptes més importants és el d'una **economia que ha trencat fronteres** amb un **sistema econòmic capitalista** instaurat quasi arreu del món, un cop desaparegut el sistema socialista a l'antiga URSS i als països de l'est d'Europa. Per tant, es tracta d'una economia que:
  - Defensa la **propietat privada**.
  - Encamina totes les activitats econòmiques a l'**obtenció d'un benefici econòmic**.
  - Sotmet cada empresa a la **lliure concurrència (l'oferta i la demanda)**.
  - Admet, forçadament, la **intervenció de l'estat dins l'economia**.
  - Afavoreix la **globalització**, que consisteix a concebre el món com un únic mercat, amb les conseqüències tan negatives i funestes que això comporta per als més pobres, ja que han de comercialitzar en un mateix mercat en inferioritat de condicions respecte als països rics.
  - Introdueix **nous sistemes de producció, d'organització** (per exemple, formes noves per tal d'aconseguir la màxima qualificació i la màxima **motivació** dels treballadors) i una **nova concepció del treball**.
  - Un altre element d'aquest sistema econòmic és la **competitivitat: produir millor a inferior preu**, amb el perjudici que això comporta per als països pobres i menys industrialitzats.
  - La implantació de les **multinationals**, la finalitat de les quals és la creació d'un gran mercat internacional on no existeixin traves per a la fabricació i

venda de productes i serveis. Posseeixen un capital tan fort que de vegades controlen governs i decideixen de forma directa en els afers d'un país. A més, **moltes empreses més petites** no poden aguantar la pressió que provoquen aquestes multinacionals, raó per la qual **acaben desapareixent**.

- I de la mateixa manera que les empreses lluiten per aconseguir mercats més amples on oferir els seus productes, **els països s'alien** entre ells amb els mateixos propòsits.

Una d'aquestes aliances és, precisament, **la Unió Europea**, que respon al repte de globalització mundial. Des de la primera experiència econòmica **l'any 1951** (creació de la **CECA**) entre alguns països, passant pel **tractat de Roma de l'any 1957** (creació de la **Comunitat Econòmica Europea**) fins arribar al **tractat de Maastricht** (creació de la **Unió Europea**), ha estat un camí llarg i costerut, amb entrebancs difícils de superar de vegades, però amb garanties bastant segures de funcionament. Entre els seus objectius hi ha, per exemple, **el funcionament d'un únic espai econòmic, eliminar les grans diferències socials, impulsar una política unitària exterior**, etc., per a la qual cosa compta amb el **Parlament Europeu** i la **Comissió Europea**.

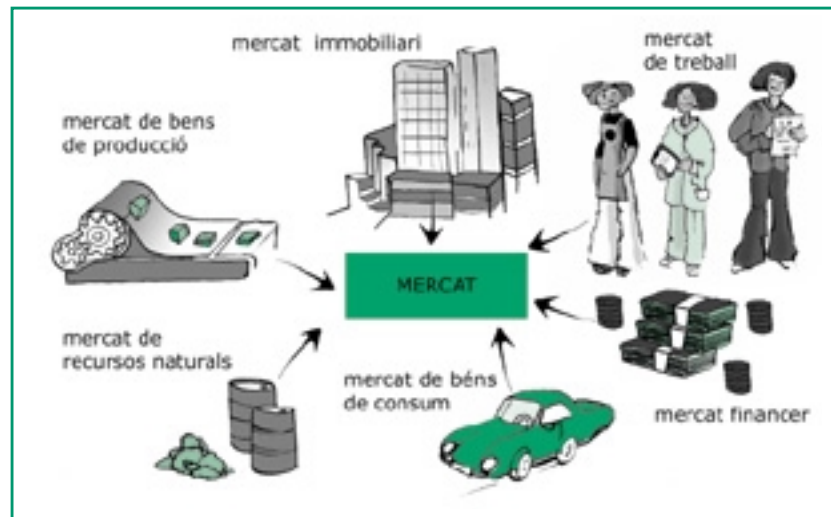
- No obstant això, cal dir que la **perspectiva capitalista** no és tan idíl·lica com sembla, ja que en la seva carrera vertiginosa de guanyar el màxim existeixen unes **contradiccions o límits**, com són:
  - **L'atur**: són diverses les causes que provoquen aquesta lacra social i les conseqüències que comporta; tot i que els països més rics intenten pal·liar la crisi que suposa amb una millor protecció social i concedint subsidis als aturats.
  - **La degradació del medi ambient**: a part que els recursos naturals són exhauribles, també la producció desenfrenada està creant altres problemes relacionats amb el medi ambient com, per exemple, la pluja àcida, la desertificació de certes zones, el forat de la capa d'ozó, etc.
  - **L'abús en la utilització de la tecnologia com pot ser l'adulteració d'aliments**.
  - **El problema demogràfic**, amb diferent incidència als països rics (baixa natalitat, envelliment de la població, etc., com a conseqüència de les millores sanitàries i d'altres) respecte als pobres (precisament tot el contrari), raó per la qual molts d'ells es veuen obligats a **emigrar**.
  - **Les desigualtats entre països rics i pobres**.

3. Un món desigual

La pobresa al Tercer Món és un altre dels reptes més candents a l'actualitat. Cal començar dient que tot i que la majoria dels països del Tercer Món segueixen models capitalistes, això no vol dir ni de bon tros que gaudeixin del benestar i de la riquesa dels països anomenats industrialitzats. Tant a nivell d'estats com de persones, les mancances en tots els aspectes són molt fortes.

Hem de fer esment dels grans **problemes** que sacsegen el **Tercer Món** i que suposen un gran repte per al món d'avui. Entre d'altres fem notar:

- L'elevat creixement de la població.
- El creixement accelerat del fenomen urbà.
- La fam i les deficiències sanitàries.
- L'analfabetisme.
- La impossibilitat de controlar els propis recursos.
- La manca d'industrialització.
- El control del comerç mundial per part dels països rics.

Són diverses les causes que engendren aquesta pobresa; entre d'altres podríem citar:

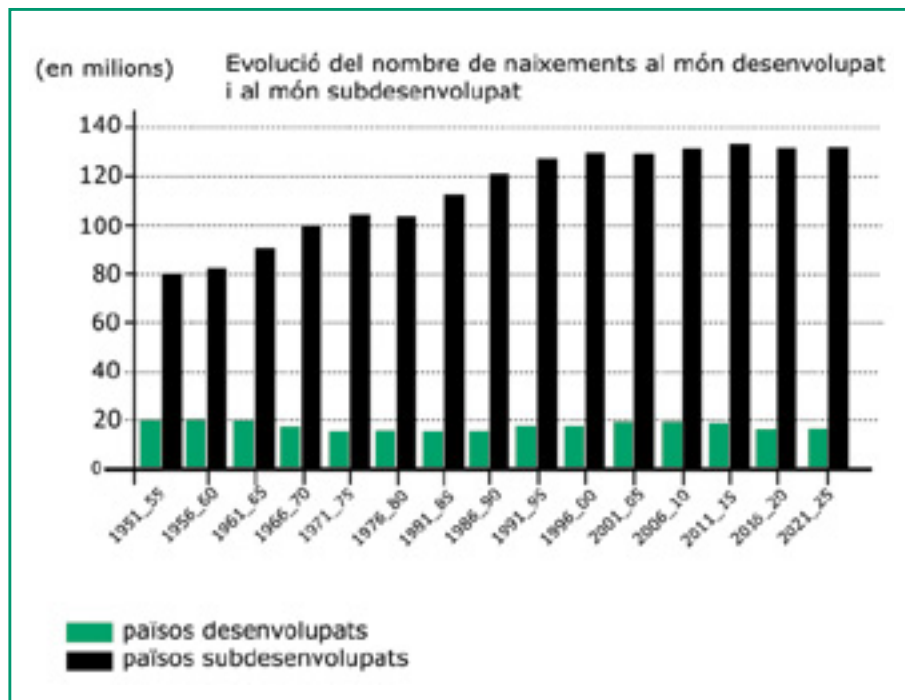
- Relacions comercials desiguals.
- El deute exterior.
- La desigual distribució de la riquesa a l'interior dels estats pobres.

De forma general i com a factor negatiu cal fer notar que cada vegada les desigualtats socials són més grans tant a nivell de persones com de països.

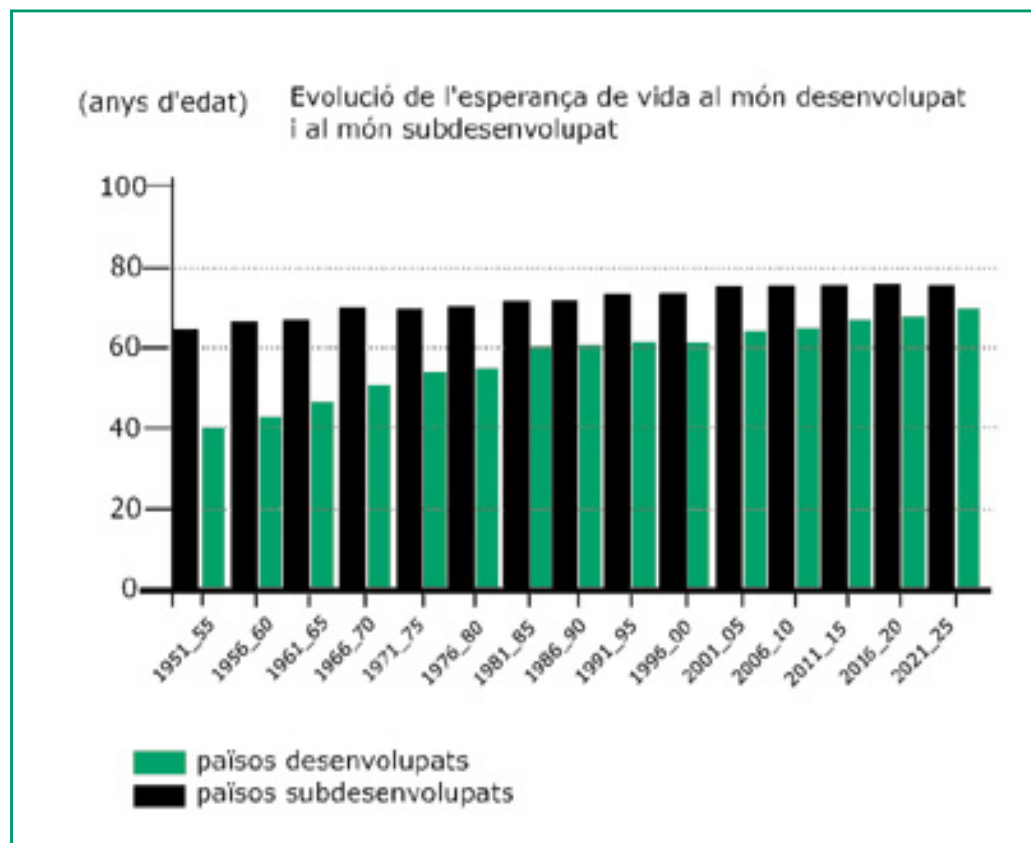
4. Creixement desigual de la població

Sobre el **creixement demogràfic** s'han fet hipòtesis basades en la natalitat i la mortalitat mirant cap al segle XXI; heus ací algunes. Segons la **hipòtesi ràpida**, cap al 2010 s'equilibraran naixements i defuncions i la població del planeta s'estabilitzaria al cap d'uns quants anys al voltant de 8.000 milions. Altres **hipòtesis lentes** creuen que aquest equilibri trigarà més temps a produir-se. Per a l'any 2100, segons uns càlculs, la població arribarà a 11.000 milions; segons previsions més pessimistes, serà de 14.200 milions.

Si s'assoleixen els 10.000 milions al segle XXI, s'hauria de doblar el nombre de serveis actuals només per mantenir els actuals nivells de consum i de béns, la qual cosa vol dir que una gran part de la humanitat continuaria vivint en la pobresa i castigada per la fam.

També cal fer notar que són els continents i països més pobres els que presenten **taxes més altes de creixement poblacional**. Per exemple, **Àsia**, el continent més poblat, l'any 2000 es calcula que tenia uns 3.600 milions d'habitants, i el 2100, prop de 6.000 milions, una mica més que la població actual. A **Europa** gairebé no variarà: de 830 milions passarà a 890 amb el consegüent envelliment que això comporta.

5. Un mon urbà

Un altre repte per aquest nou segle és, precisament, el **creixement urbà** a nivell mundial que està experimentat la població. Només unes xifres ens presentaran de forma palesa aquest creixement: l'any 1800 vivien en concentracions urbanes uns 50 milions de persones, que representaven el 5,5 % de la població mundial. L'any 1990 ja hi vivien més de 2.000 milions, és a dir, un 40 %, i l'any 2000 es calcula que més de la meitat de la població mundial està vivint en grans **ciutats**, algunes de més de 15 milions d'habitants.

Cal dir, però, que les característiques actuals d'aquest creixement urbà **no** són iguals a tot arreu. Als **països desenvolupats**, aquest creixement ha seguit en general un procés bastant racional. En canvi, als **països subdesenvolupats**, l'afluència de treballadors del camp sense terres cap als centres urbans ha marcat el creixement de les ciutats; la recerca de treball i d'una qualitat de vida millor ha provocat l'aglomeració de grans contingents d'habitants urbans en condicions de pobresa extrema. Extensos barris suburbials de **barraques** i cases de llauna, construïdes amb material de rebuig, constitueixen el paisatge periurbà típic d'aquestes grans metròpolis on s'apleguen milions de persones en condicions de vida molt precàries.

Elaborar un quadre on apareguin de forma clara aquestes xifres i els seus percentatges.

6. El fenomen migratori

El fenomen migratori es refereix a la *sortida* del propi país o del lloc d'origen de molta gent obligada per raons molt diverses, *que marxa a altres països*, de vegades a continents diferents del propi, tot *cercant una millora* per a la pròpia vida i per a la seva família. Aquests moviments tendeixen a concentrar-se en les grans ciutats. Entre aquestes raons podem mencionar les següents:

- **Econòmiques**, normalment les més comunes.
- **Polítics**: a causa de la repressió i persecució que pateixen moltes persones per raons d'ideologia, creença, etc.
- **Per catàstrofes naturals**: terratrèmols, aiguats, sequera, etc.
- **Socioculturals**: pel desig d'adoptar altres formes de vida, per exemple l'estil de vida occidental, que per a molta gent dels països subdesenvolupats exerceix una gran atracció.

Subratlla al text amb colors diferents els aspectes que creguis més importants dels apartats 1, 2 i 3.

7. Aprofundir la democràcia i impedir dictadures

Una altra gran "realitat canviant en un món en canvi" és precisament el repte **polític** que suposa l'aprofundiment en el model democràtic i l'**expansió** de la democràcia allà on encara predominen les dictadures o sistemes pseudodemocràtics; l'aflorament de **noves ideologies i nous**

partits, noves organitzacions, nous moviments socials, etc. Però també cal treballar perquè augmenti la participació ciutadana i desaparegui la corrupció política.

8. Un mon divers

Un altre repte és el que fa referència a la vida en un **món** cada vegada més **plural i divers**. Parlar de diversitat, però, no significa en absolut parlar de superioritat o inferioritat, de millor o pitjor, etc.; senzillament significa parlar de **diferència** pel que fa al fet de viure, pensar, relacionar-se, treballar, etc. En definitiva, diversitat en aquest cas significa simplement **diferència cultural**; en absolut l'ètnia és un criteri diferenciador, malgrat que tradicionalment molts hi hagin cregut i, el que és pitjor encara, ho hagin fet servir per proclamar la superioritat d'unes ètnies respecte a les altres.

Un aspecte important que s'ha de tenir en compte respecte a la **diversitat** és que ha aflorat quasi de forma vertiginosa als nostres dies relacionada sobretot amb el creixement urbà. Amb tot, no es pot parlar de la mateixa manera als països del Tercer Món que als països rics. Concretament, als primers la diversitat és deu principalment a un creixement urbà desorbitat, per causes diverses com, per exemple, l'explosió demogràfica, la injusta repartició de la riquesa, la persecució política, religiosa, racial, etc., que es dona a les zones rurals.

Als països rics, en canvi, aquesta diversitat és deu fonamentalment al flux migratori del Tercer Món. Un cop arriben, no tots i totes corren la mateixa sort, ja que molts d'ells, per no dir una gran majoria, acaben en guetos de marginació i d'exclusió.

Davant d'aquest problema la solució no consisteix només en el fet que els **països rics** es posin a la defensiva, sinó q desenvolupar unes **polítiques que generin relacions més justes** amb el Tercer Món.

Cal reconèixer, però, que **no sempre la diversitat és acceptada**, ans al contrari, moltes vegades és rebutjada i perseguida, sobretot quan la presència de persones d'altres cultures deixa de ser un fenomen exòtic i minoritari i comença a incidir en les nostres vides. Podríem dir que algunes de les **causes** que porten a això són les següents: els **prejudicis**, **l'etnocentrisme** (la pròpia cultura és la millor), la **xenofòbia**, la **segregació** i la **marginació**.

La qüestió de fons en aquest tema rau a trobar el veritable equilibri respecte a la diversitat. La **interculturalitat** sembla que sigui avui dia la posició més idònia; consisteix a **afirmar la pròpia identitat cultural, sempre que això no comporti aïllament i segregació, sinó obertura a les altres cultures**. Tot això serà difícil d'aconseguir si els membres de les minories culturals no poden fer sentir la seva veu perquè estan privats de drets polítics.

Al marge de les propostes concretes esmentades, la via que compta amb més adeptes per convida en la diversitat passa pel **respecte**, la **comprensió**, **l'obertura generosa als altres**, la **solidaritat**.

9. Noves idees

També s'han introduït noves **formes de pensament** i noves idees. Si recordéssim una mica el passat ens adonaríem que **després de la Segona Guerra Mundial** la societat va caure en una espècie de pessimisme reflectit en corrents de pensament com l'existencialisme, representat, entre d'altres, per **Jean-Paul Sartre**.

A partir de la segona meitat del segle XX, concretament la dècada dels **seixanta**, van sortir **moviments de protesta**, sobretot entre el **món juvenil**, animats pels nous corrents de pensament del moment; cal citar en aquest sentit la doctrina de **Herbert Marcuse** que tant va influir en els joves (**el món hippy**, per exemple, dels anys seixanta) i en la revolució del **Maig del 68**.

A la dècada dels setanta es va desenvolupar **l'estructuralisme**, per al qual l'ésser humà era un objecte que es trobava dominat per regles anònimes que calia estudiar per arribar a comprendre la societat i l'ésser humà.

A **finals dels vuitanta** van aparèixer altres corrents de pensament com, per exemple: **el postmodernisme**, com a reacció a les formes i corrents persistents encara des de la modernitat; i com a conseqüència **el relativisme**, com a reacció al dogmatisme i l'absolutisme existents.

Resulta difícil parlar amb un sentit de perspectiva quant a pensament; però sí que hi ha indicis molt patents d'una tendència cap a **un pensament únic**, dirigit sobretot pels **països anglosaxons**.

Finalment, hi ha un darrer repte que ens afecta de forma més directa o més propera; es tracta **d'una nova forma de viure** marcada pels **canvis econòmics, tecnològics i les noves tendències culturals**. Aquest darrer repte afronta senzillament la **vida quotidiana**, l'àmbit on potser hem experimentat els canvis més intensos i profunds. Tot resumint podríem dir que ens trobem:

- En una **societat postindustrial** on la **indústria** cedeix la seva preeminència al sector serveis. Una de les característiques més importants d'aquest tipus de societat és la transformació que s'ha experimentat quant a la producció i el treball en els darrers anys, fruit de la informàtica, l'electrònica, els sistemes d'automatització, etc., amb conseqüències ben palpables i visibles: **pèrdua de llocs de treball en el sector industrial, expansió del sector serveis, rellevància de la investigació científicotècnica, l'impacte de les noves tecnologies en tots els àmbits de la vida quotidiana, la importància de la formació constant, l'increment del temps lliure**, raó per la qual la **indústria de l'oci** ha experimentat un gran creixement
- En una **societat de masses** on predomina, per una banda, el consum multitudinari, raó per la qual es van creant **noves necessitats** a partir d'una **propaganda publicitària** que instaura un **estil de vida consumista**, que associa la felicitat a l'adquisició contínua de nous productes.

Per una altra, els mitjans de comunicació de masses, caracteritzats fonamentalment per un llenguatge audiovisual de comprensió fàcil i ràpida, pel predomini dels missatges amb forta càrrega emocional, per la sobrecàrrega informativa, que fa entre altres coses que existeixi una gran superficialitat quant a la reflexió, i per una tendència molt marcada a la uniformitat.

- Canvis en l'estructura familiar. Ja a partir dels anys 1920 la família va començar a experimentar canvis amb motiu de la incorporació de la dona al món del treball; però va ser en particular a partir dels anys 70 quan aquests canvis es van fer més visibles sobretot amb la reducció progressiva de la taxa de natalitat per causes múltiples i diverses.

Tanmateix, la dècada dels 80 va introduir nous canvis a la vida familiar especialment pel que fa a l'estructura dels nuclis domèstics: famílies monoparentals, parelles divorciades tornades a casar, adults que viuen sols, gent gran que viu sola, etc. Per altra banda, el paper que els avis havien jugat en èpoques passades ha perdut protagonisme.

- El món de l'ensenyament i de la formació és un dels altres àmbits que ha experimentat transformacions profundes en els últims temps, tant pel que fa a l'ensenyament obligatori com al no obligatori; amb una formació professional cada vegada més rica junt amb el desenvolupament que han experimentat els estudis universitaris. I, a més, la promoció de l'educació i formació d'adults.

El que realment és nou en aquest camp i sobre el qual la gent està prenent cada vegada més consciència és la necessitat d'actualitzar els nostres coneixements de forma constant. També la incorporació de noves tecnologies, la qual cosa significa i suposa una nova mentalitat. Per exemple: l'ordinador com a eina més comuna de treball al món de l'ensenyament.

- L'ascens de nous valors i actituds n'ha engendrat una nova escala en la qual l'èxit econòmic, l'abundància de béns i el màxim benestar és l'objectiu a aconseguir. Tot és mercat i, per tant, tot és comprable i vendible. Ara bé, això provoca profundes insatisfaccions, sobretot en aquelles persones que tenen difícil accés a les metes que marca la societat de consum: aturats, joves, una gran part dels jubilats, etc.

Cal dir, però, que junt amb aquests valors imposats per l'economia, emergeixen i s'estenen altres valors que persegueixen un model de societat i de persona diferent com ara, l'esperit cooperatiu, la consciència ecològica, la participació, la creativitat, la valoració dels sentiments, l'alliberament dels oprimits, el feminisme, etc., es adir la concreció dels valors que generalment considerem universalment desitjables (llibertat, justícia, igualtat, ...)

Activitat 4

Subratlla la resposta que cregueis que és correcta:

La pobresa al Tercer Món és deguda a:

- a) Les relacions comercials desiguals.
La manca de primeres matèries.
L'alta natalitat.
- b) La manca d'industrialització.
El deute exterior.
La desorganització del comerç.
- c) La manca de cultura entre la gent.
La desigualtat de la dona respecte a l'home.
La desigual distribució de la riquesa als països pobres.

Activitat 5

Posa si és vertader (**V**) o fals (**F**) al costat de la resposta correcta.

El fenomen migratori és degut la major part de les vegades a:

- Motius econòmics
- Caprici personal
- Causes polítiques
- Catàstrofes naturals
- Desig de conèixer altres països
- Esperit d'aventura
- Causes socioculturals

Activitat 6

Acaba d'omplir les afirmacions següents:

- Parlar de diversitat significa senzillament parlar de .....
- La diversitat als països del Tercer Món es deu al .....
- La diversitat als països rics es deu al .....
- No sempre la diversitat és acceptada per les causes següents normalment:
.....
- La via que compta amb més adeptes per fer front a la vida en la diferència i la diversitat passa pel .....

Activitat 7

Posa a la segona columna les paraules o els conceptes que corresponguin a la primera sobre el creixement urbà i demogràfic: L'any 2010 la població del planeta s'estabilitzarà al voltant de 8.000 milions. Diversos factors han provocat l'aglomeració de grans contingents de persones a la ciutat.

El creixement ha seguit un procés bastant racional. Han experimentat taxes més altes de creixement poblacional. Vivien en concentracions urbanes un 5 % de la població. Un 40 % vivia a les ciutats.

Any 1800	
Als països desenvolupats	
Segons la hipòtesi ràpida	
Any 1990	
Als països subdesenvolupats	
Els continents i països més pobres	

Activitat 8

Escriu en cadascuna de les columnes quatre característiques relatives a les noves tendències i els nous valors d'avui

Societat postindustrial	Societat de masses	Canvis en l'estructura	El món de l'ensenyament familiar	Nous valors i actituds i de la formació

Activitat 1

Uneix amb una fletxa els conceptes que es corresponguin:

- La ciència moderna va néixer...
- Fuga de cervells a altres països per...
- El 90 % d'inversions per a la investigació
- La ciència actual ha deixat enrere
- Els darrers avenços científics han costat
- es concentra als EUA, Japó, Alemanya, etc.
- grans sumes de capitals
- a partir del segle XVII
- investigar amb més facilitat
- la separació entre investigació teòrica i aplicació pràctica

Activitat 2

Omple els buits que falten amb el que cregueis que correspon:

"Pel que fa a la biologia, cal fer notar les investigacions sobre la ..... , amb les seves repercussions en la ..... que obren possibilitats immenses a la ..... i aplicacions a camps tan diversos com la ..... , la indústria, l'agricultura, etc.

També en aquest camp els avenços a nivell d'investigació s'han donat en el camp de ..... (la molècula bàsica de la informació genètica que porten els cromosomes). El progrés que s'ha fet en el camp de ..... ha comportat igualment un gran desenvolupament de tècniques de fecundació artificial i de manipulació genètica.

La ..... ha comportat aplicacions a dos camps totalment ..... : per una banda, ha potenciat la creació ..... , però també s'ha aplicat al ..... (centrals nuclears) i en el de la .....

Avui dia la investigació ..... està enfocada fonamentalment de cara a posar en ..... satèl·lits amb funcions militars, ... , de ..... , etc.

Finalment, un camp on s'han produït avenços vertiginosos ha estat el de la ..... Els ..... han significat una transformació profunda. El ..... ha donat lloc a la microinformàtica.

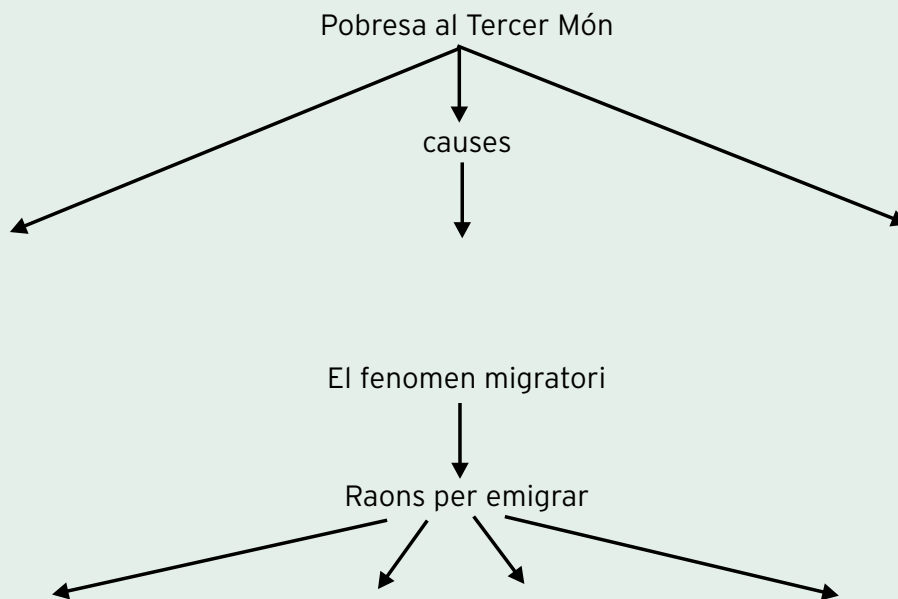
Activitat 3

Posa una creu sobre les afirmacions correctes respecte a l'economia d'avui dia:

- Defensa la propietat privada.
- Admet la intervenció de l'estat.
- sotmet cada empresa a la lliure concurrència.
- Cerca el benestar de tota la població del món.
- Afavoreix la globalització.
- Castiga durament l'explotació del treballador.
- Posa el treballador per sobre dels guanys de l'empresa.
- És molt competitiva.
- Implantació de les multinacionals.
- És molt respectuosa amb el medi ambient.
- Genera molt d'atur.

Activitat 4

Escriu a sota de les fletxes el que correspongui sobre la pobresa al Tercer Món i el fenomen migratori:

Activitat 5

Ordena les frases fins que tinguin sentit:

- a) Parlar senzillament de significa diferència diversitat parlar de.
- b) Diferenciador un en criteri absolut l'ètnia és.
- c) La urbà Tercer es creixement al Món deu al diversitat al.
- d) Rics flux migratori als es diversitat la deu països.

- e) Acceptada no la sempre és diversitat.
- f) d'aquesta marginació causes etnocentrisme d'altres acceptació són xenofòbia entre les no:
- g) respecte comprensió vies el diversitat solidaritat més comunes per les front a aquesta fer són la la:

Activitat 6

Escriu les xifres en milions i el percentatge que representen a nivell de població mundial les persones que vivien a les ciutats els anys següents:

- 1800:
- 1990:
- 2000:

Activitat 7

Escriu les xifres sobre el creixement demogràfic als anys i continents que es detallen:

- Segons la hipòtesi ràpida cap al 2010 la població del planeta serà al voltant dels
- Segons la hipòtesi lenta i amb uns càlculs més optimistes la població l'any 2100 arribaria a
- Segons uns càlculs més pessimistes la població arribaria als
- Àsia l'any 2000 es calcula que tenia d'habitants; l'any 2100 tindria
- Europa l'any 2000 tenia ; l'any 2100 tindria

Activitat 8

Omple les caselles de la columna dreta amb les característiques dels camps que figuren al camp de l'esquerra:

Mitjans de comunicació de masses	
Canvis en l'estructura familiar	
Nous valors i actituds	

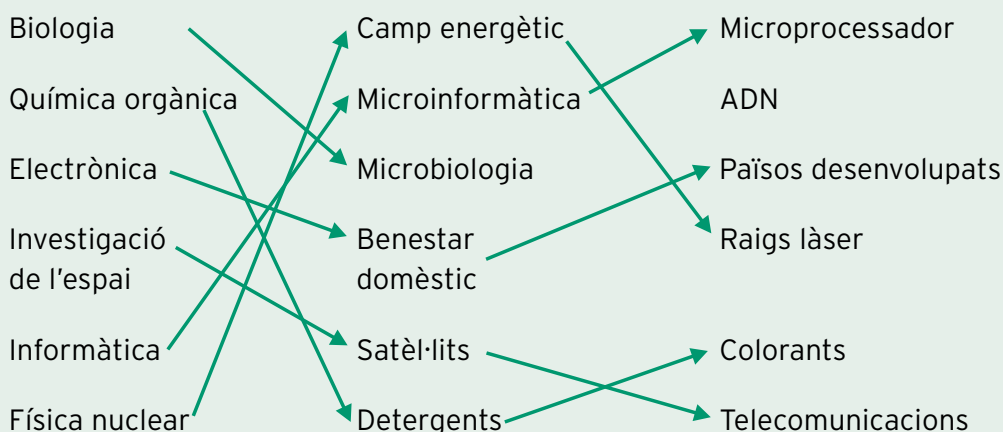
Activitat 1

Emplena el que falta de les frases següents:

- La ciència moderna neix a partir del segle XVII.
- Els avenços científics dels darrers vint anys han influït de forma decisiva en la vida de les persones.
- La ciència actual ha ampliat enormement els camps d'investigació.
- La ciència actual ha deixat enrere la separació entre investigació teòrica i aplicació pràctica.
- Els darrers avenços científics han costat grans sumes de capitals.
- El 90 % d'inversions per a la investigació es concentra avui dia als EUA, el Japó, Alemanya, etc.
- De l'anterior es desprèn una altra conseqüència que és la fuga de cervells.

Activitat 2

Uneix amb fletxes els conceptes que creguis que estan relacionats:

Activitat 3

Escriu onze característiques de l'economia al món actual.

Economia al món actual
Defensa la propietat privada
De lliure concurrència
Globalització
Competitivitat
Implantació de multinacionals
Intervenció de l'estat
Nous sistemes de producció
Atur
Degradació del medi ambient
L'abús de certes ideologies
Problemes demogràfics

Activitat 4

Subratlla la resposta que creguis que és correcta:

La pobresa al Tercer Món és deguda a:

a) Les relacions comercials desiguals.

La manca de primeres matèries.

L'alta natalitat.

b) La manca d'industrialització.

El deute exterior.

La desorganització del comerç.

c) La manca de cultura entre la gent.

La desigualtat de la dona respecte a l'home.

La desigual distribució de la riquesa als països pobres.

Activitat 5

Posa si és vertader **(V)** o fals **(F)** al costat de la resposta correcta.

El fenomen migratori és degut la major part de les vegades a:

- Motius econòmics **V**
- Caprici personal **F**
- Causes polítiques **V**
- Catàstrofes naturals **V**
- Desig de conèixer altres països **V**
- Esperit d'aventura **F**
- Causes socioculturals **V**

Activitat 6

Acaba d'omplir les afirmacions següents:

- Parlar de diversitat significa senzillament parlar de **diferència cultural**.
- La diversitat als països del Tercer Món es deu al **creixement urbà**.
- La diversitat als països rics es deu al **flux migratori**.
- No sempre la diversitat és acceptada per les causes següents normalment: **prejudicis, etnocentrisme, xenofòbia, segregació i marginació**.
- La via que compta amb més adeptes per fer front a la vida en la diferència i la diversitat passa pel **respecte, la comprensió, la solidaritat i l'obertura generosa als altres**.

Activitat 7

Posa a la segona columna les paraules o els conceptes que corresponguin a la primera sobre el creixement urbà i demogràfic:

Any 1800	Vivia en concentracions urbanes un 5 % de la població
Als països desenvolupats	El creixement ha seguit un procés bastant racional
Segons la hipòtesi ràpida	L'any 2010 la població del planeta s'estabilitzarà al voltant de 8.000 milions
Any 1990	Un 40 % vivia a les ciutats
Als països subdesenvolupats	Diversos factors han provocat l'aglomeració de grans contingents de persones a la ciutat
Els continents i països més pobres	Han experimentat taxes més altes de creixement poblacional

Activitat 8

Escriu en cadascuna de les columnes quatre característiques relatives a les noves tendències i els nous valors d'avui

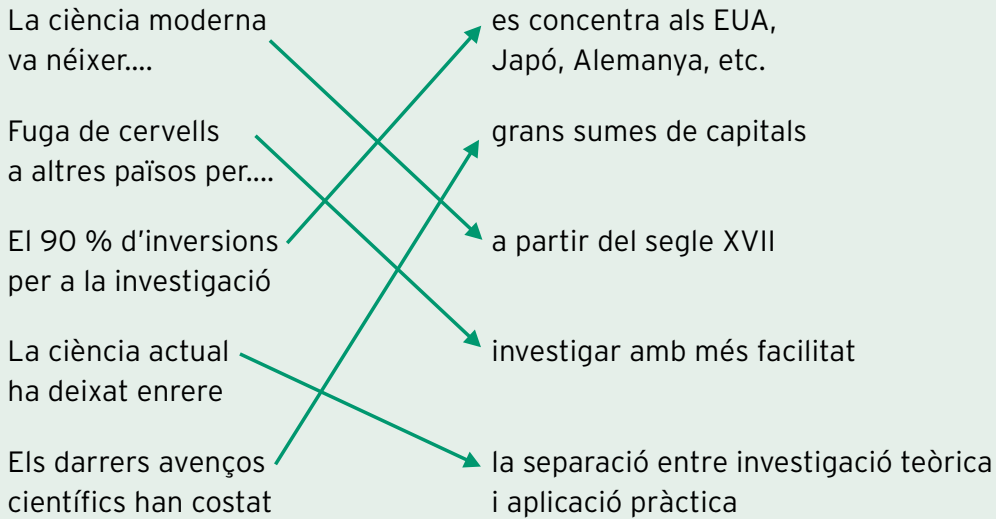
Societat postindustrial	Societat de masses	Canvis en l'estructura	El món de l'ensenyament familiar	Nous valors i actituds i de la formació
Pèrdua de llocs de treball al sector industrial	Consum multitudinari	Reducció progressiva de la taxa de natalitat	Transformació profunda en tots els àmbits de l'ensenyament	Esperit cooperatiu
Expansió del sector dels serveis	Propaganda publicitària	Adults que viuen sols	Promoció de l'educació i la formació d'adults	Consciència ecològica
Rellevància de la investigació científico-tècnica	Mitjans de comunicació de masses	Els avis han perdut protagonisme	Necessitat d'actualitzar els coneixements de forma constant	Feminisme
L'increment del temps lliure	Creació de noves necessitats	Parelles divorciades tornades a casar	Incorporació de noves tecnologies	Lluita per l'alliberament dels oprimits

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ

Activitat 1

Uneix amb una fletxa els conceptes que es corresponguin:

Activitat 2

Omple els buits que falten amb el que creguis que correspon:

"Pel que fa a la biologia cal fer notar les investigacions sobre la **cèl·lula**, amb les seves repercussions en la **microbiologia**, que obren possibilitats immenses a la **genètica** i aplicacions a camps tan diversos com la **farmacologia**, la indústria, l'agricultura, etc.

També en aquest camp els avenços a nivell d'investigació s'han donat en el camp de **l'ADN** (la molècula bàsica de la informació genètica que porten els cromosomes). El progrés que s'ha fet en el camp de **l'embriologia** ha comportat igualment un gran desenvolupament de tècniques de fecundació artificial i de manipulació genètica.

La **física nuclear** ha comportat aplicacions a dos camps totalment contraris: per una banda, ha potenciat la creació de **l'armament nuclear**, però també s'ha aplicat al **camp energètic** (centrals nuclears) i en el de **la medicina nuclear**.

Avui dia la investigació **sobre l'espai** està enfocada fonamentalment de cara a posar en **òrbita** satèl·lits amb funcions militars, **meteorològiques**, de **telecomunicacions**, etc.

Finalment, un camp on s'han produït avenços vertiginosos ha estat el de **la informàtica**. Els **ordinadors** han significat una transformació profunda. El **microprocessador** ha donat lloc a la microinformàtica.

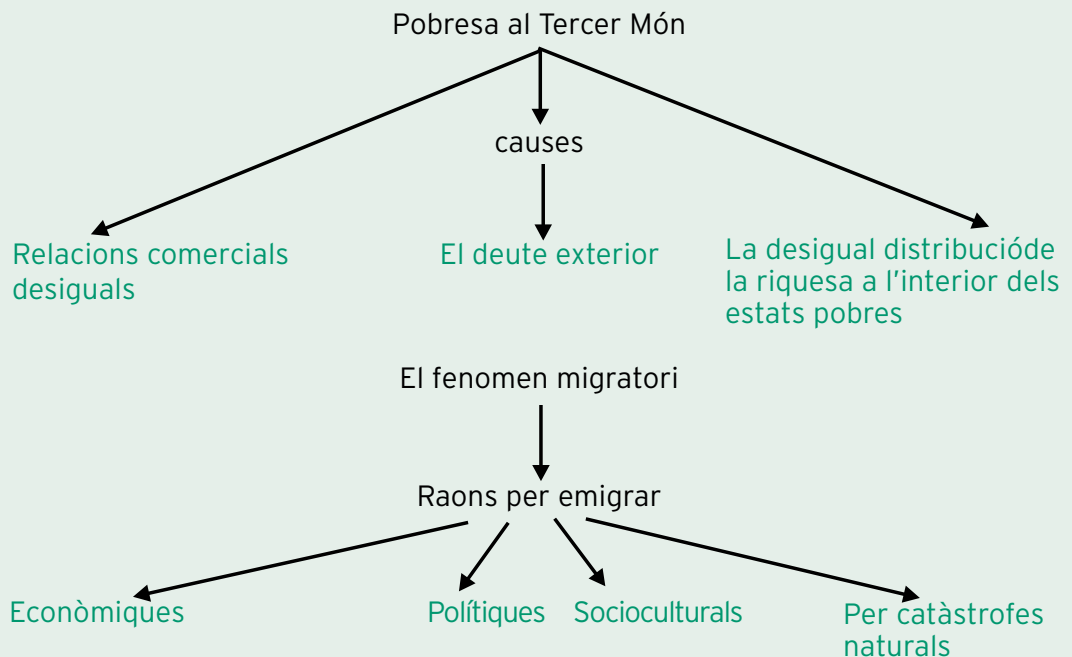
Activitat 3

Posa una creu sobre les afirmacions correctes respecte a l'economia d'avui dia:

- Defensa la propietat privada.
- Admet la intervenció de l'estat.
- Sotmet cada empresa a la lliure concurrència.
- Cerca el benestar de tota la població del món.
- Afavoreix la globalització.
- Castiga durament l'explotació del treballador.
- Posa el treballador per sobre dels guanys de l'empresa.
- És molt competitiva.
- Implantació de les multinacionals.
- És molt respectuosa amb el medi ambient.
- Genera molt d'atur.

Activitat 4

Escriu a sota de les fletxes el que correspongui sobre la pobresa al Tercer Món i el fenomen migratori:

Activitat 5

Ordena les frases següents fins que tinguin sentit:

- a) Parlar de diversitat significa senzillament parlar de diferència.
- b) En absolut l'ètnia és un criteri diferenciador.
- c) La diversitat al Tercer Món es deu al creixement urbà.
- d) La diversitat als països rics es deu al flux migratori.
- e) La diversitat no sempre és acceptada.

- f) Les causes d'aquesta no acceptació són, entre d'altres: etnocentrisme, xenofòbia, marginació.
- g) Les vies més comunes per fer front a aquesta diversitat són: el respecte, la comprensió, la solidaritat.

Activitat 6

Escriu les xifres en milions i el percentatge que representen a nivell de població mundial les persones que vivien a les ciutats els anys següents:

- 1800: 50 milions = 5,5 %
- 1990: 2.000 milions = 40 %
- 2000: meitat de la població = + 50 %

Activitat 7

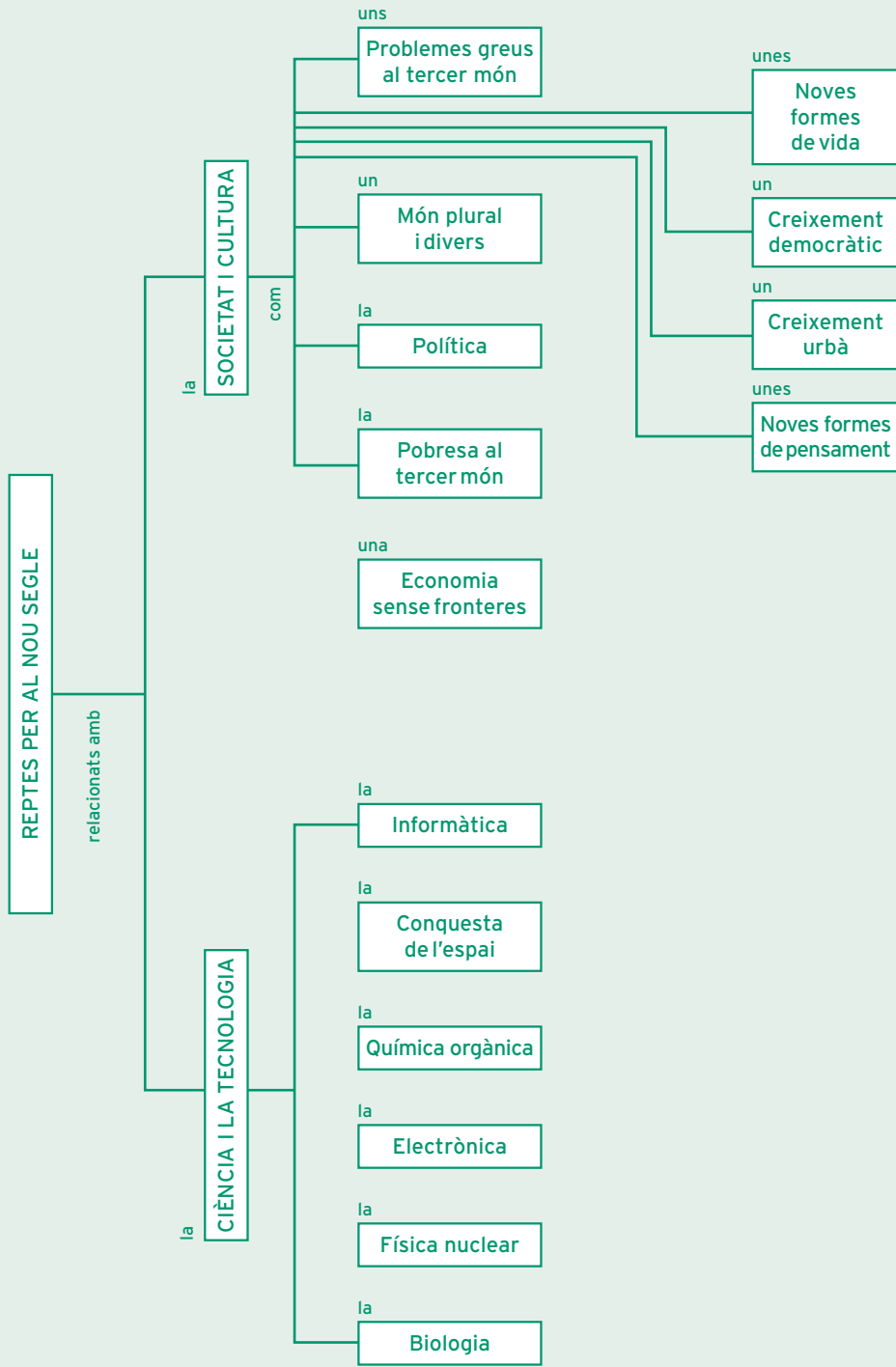
Escriu les xifres sobre el creixement demogràfic als anys i continents que es detallen:

- Segons la hipòtesi ràpida cap el 2010 la població del planeta serà al voltant dels **8.000 milions**.
- Segons la hipòtesi lenta i amb uns càlculs més optimistes la població l'any 2100 arribaria a **11.000 milions**.
- Segons uns càlculs més pessimistes la població arribaria als **14.200 milions**.
- Àsia l'any 2000 es calcula que tenia **3.600 milions** d'habitants; l'any 2100 tindria **6.000 milions**.
- Europa l'any 2000 tenia **830 milions**; l'any 2100 tindria **890 milions**.

Activitat 8

Omple les caselles de la columna dreta amb les característiques dels camps que figuren al camp de l'esquerra:

Mitjans de comunicació de masses	Un llenguatge audiovisual de comprensió fàcil i ràpida
	Predomini dels missatges amb forta càrrega emocional
	Sobrecàrrega informativa
	Una gran uniformitat
Canvis en l'estructura familiar	Famílies monoparentals
	Parelles divorciades tornades a casar
	Adults que viuen sols
	Gent gran que viu sola
Nous valors i actituds	Esperit cooperatiu
	Consciència ecològica
	La lluita per l'alliberament dels oprimits
	El feminisme

com ho porto?

QUADRE D'AUTOAVALUACIÓ

En acabar la unitat, sóc capaç de:	Sí	No	A mitges	Activitat d'aprenentatge en què ho has treballat	Activitat d'avaluació en què ho has treballat
Conèixer l'estat actual de la tècnica i de la ciència tot partint dels seus inicis al segle XVII				1	1
Descriure els avenços científics i tècnics que han destacat en camps diversos				2	2
Descriure la situació de l'economia en aquests moments				3	3
Explicar les qüestions relatives al Tercer Món i al fenomen migratori				4 i 5	4 i 5
Conèixer els aspectes referits a la pluralitat i la diversitat del nostre món d'avui				6	5
Explicar els aspectes relatius al creixement urbà i demogràfic avui dia				7	6 i 7
Explicar els aspectes que marquen les noves tendències, els nous valors i pensaments d'avui				8	8

Activitat 1

Uneix amb una fletxa segons correspongui els conceptes següents:

<i>Perestroika</i>	Mur de Berlín
Conflicte a Europa	Solidarnosc
EUA	Guerra dels Balcans
Afganistan	Vaclav Havel
Polònia	Organisme únic de defensa
Àfrica	Única superpotència mundial
Romania	Al Qaeda
Front Polisari	Marroc
Colòmbia	Guerra dels Grans Llacs
OTAN	<i>Glasnost</i>
RDA	FARC
Txecoslovàquia	Boris Ieltsin
Política a l'URSS	Comunitat d'Estats Independents
Rússia	Nicolae Ceausescu
CEI	Gorbatxov

Activitat 2

Escriu al costat de cada afirmació si és vertader **(V)** o fals **(F)**:

- a) Adolfo Suárez substituï Carlos Arias Navarro com a president del Govern.
- b) Suárez dugué a terme la Llei de reforma política.
- c) La Constitució espanyola fou aprovada per referèndum el 4 de novembre de 1977.
- d) Suárez promogué els pactes de la Moncloa amb totes les forces polítiques i socials.
- e) El 23 de febrer de 1981 el tinent coronel Tejero intentà donar un cop d'estat.
- f) Els socialistes guanyaren les eleccions del 28 d'octubre de 1982.
- g) Els socialistes van reconvertir els sectors més importants de la indústria.
- h) Els socialistes van fer molt poca feina a nivell d'obres públiques.
- i) L'1 de gener de 1986 es feia efectiu l'ingrés d'Espanya a la CEE.

- j) A l'última etapa es van descobrir força escàndols polítics i econòmics.
- k) El PP guanyà per majoria absoluta les eleccions del 3 de març de 1996.
- l) Suárez negocià amb Tarradellas el restabliment de la Generalitat.
- m) L'Estatut d'autonomia de Catalunya fou ratificat pel poble català en referèndum el 25 d'octubre de 1979.
- n) La Llei de normalització lingüística proclama el català com a llengua pròpia de Catalunya.

Activitat 3

Escriu en cadascuna de les dues columnes els avenços científics i tècnics i la realitat social i cultural, pel que fa als reptes per al nou segle:

Ciència i tècnica	Societat i cultura

Activitat 4

Posa una creu a la resposta correcta de cadascú dels blocs d'afirmacions següents pertanyents a la guerra freda i al neocolonialisme:

- a) La guerra freda va ser un enfrontament ideològic i econòmic entre els EUA i l'URSS.
 Es diu guerra freda perquè els enfrontaments entre els EUA i l'URSS acostumaven a fer-se a l'hivern.
 La guerra freda va significar la congelació entre l'URSS i Gran Bretanya.
- b) Gran Bretanya i França eren neutrals.
 Gran Bretanya pertanyia al bloc oriental i França al bloc occidental.
 Gran Bretanya i França pertanyien al bloc occidental.
- c) L'Europa occidental es va reconstruir amb l'esforç especial dels alemanys i dels anglesos.
 L'Europa occidental es va reconstruir gràcies al Pla Marshall.
 Cada país de l'Europa occidental es va anar reconstruint pel seu compte.

- d) Després de la Segona Guerra Mundial les colònies de les potències europees van iniciar un procés d'independència.
- Van continuar lligades políticament, però no a nivell econòmic.
- Es van independitzar de forma ràpida i absoluta.
- e) Polònia pertanyia al bloc oriental; Iugoslàvia es va mantenir neutral.
- Polònia i Iugoslàvia pertanyien al bloc oriental.
- Polònia depenia totalment de Iugoslàvia.
- Els nous països independitzats van passar a formar l'anomenat 4t Món.
- Els nous països independitzats van passar a formar el 2n Món.
- Els nous països independitzats van passar a formar el Tercer Món.

Activitat 5

Posa els conceptes següents a la columna que correspongui:

Maquis / Crisi del petroli / Front Nacional de Catalunya / Immigració a l'interior i a l'exterior de l'Estat / Assemblea de Catalunya / Plans de desenvolupament / Repressió i afusellaments massius / Turisme / Intervencionisme econòmic / Nova Cançó / Aïllament internacional

Postguerra: 1939-1959	"Desarrollismo": 1959-1973	Fi de la Dictadura: 1973-1975

Activitat 1

Uneix amb una fletxa segons correspongui els conceptes següents:

Activitat 2

Escriu al costat de cada afirmació si es vertader **(V)** o fals **(F)**:

- Adolfo Suárez substituï Carlos Arias Navarro com a president del Govern. **V**
- Suárez dugué a terme la Llei de reforma política. **V**
- La Constitució espanyola fou aprovada per referèndum el 4 de novembre de 1977. **F**
- Suárez promogué els pactes de la Moncloa amb totes les forces polítiques i socials. **V**
- El 23 de febrer de 1981 el tinent coronel Tejero intentà donar un cop d'estat. **V**
- Els socialistes guanyaren les eleccions del 28 d'octubre de 1982. **V**
- Els socialistes van reconvertir els sectors més importants de la indústria. **V**
- Els socialistes van fer molt poca feina a nivell d'obres públiques. **F**

- i) L'1 de gener de 1986 es feia efectiu l'ingrés d'Espanya a la CEE. **V**
- j) A l'última etapa del govern socialista es van descobrir força escàndols polítics i econòmics. **V**
- k) El PP guanyà per majoria absoluta les eleccions del 3 de març de 1996. **V**
- l) Suárez negocià amb Tarradellas el restabliment de la Generalitat. **V**
- m) L'Estatut d'autonomia de Catalunya fou ratificat pel poble català en referèndum el 25 d'octubre de 1979. **V**
- n) La Llei de normalització lingüística proclama el català com a llengua pròpia de Catalunya. **V**

Activitat 3

Escriu en cadascuna de les dues columnes els avenços científics i tècnics i la realitat social i cultural, pel que fa als reptes per al nou segle:

Ciència i tècnica	Societat i cultura
Biologia	Una economia globalitzada
Física nuclear	Pobresa al Tercer Món
Electrònica	Fenomen migratori
Química orgànica	Canvis en la política
Investigació espacial	Món plural i divers
Informàtica	Noves formes de pensament
	Creixement urbà
	Creixement demogràfic
	Noves formes de viure
	Grans problemes al Tercer Món

Activitat 4

Posa una creu a la resposta correcta de cadascú dels blocs d'afirmacions següents pertanyents a la guerra freda i al neocolonialisme:

- a) La guerra freda va ser un enfrontament ideològic i econòmic entre els EUA i l'URSS.
  - Es diu guerra freda perquè els enfrontaments entre els EUA i l'URSS acostumaven a fer-se a l'hivern.
  - La guerra freda va significar la congelació entre l'URSS i Gran Bretanya.
- b) Gran Bretanya i França eren neutrals.
  - Gran Bretanya pertanyia al bloc oriental i França al bloc occidental.
  - Gran Bretanya i França pertanyien al bloc occidental.
- c) L'Europa occidental es va reconstruir amb l'esforç especial dels alemanys i dels anglesos.
  - L'Europa occidental es va reconstruir gràcies al Pla Marshall.
  - Cada país de l'Europa occidental es va anar reconstruint pel seu compte.

- d) Després de la Segona Guerra Mundial les colònies de les potències europees van iniciar un procés d'independència.
- Van continuar lligades políticament, però no a nivell econòmic.
- Es van independitzar de forma ràpida i absoluta.
- e) Polònia pertanyia al bloc oriental; Iugoslàvia es va mantenir neutral.
- Polònia i Iugoslàvia pertanyien al bloc oriental.
- Polònia depenia totalment de Iugoslàvia.
- b) Els nous països independitzats van passar a formar l'anomenat 4rt Món.
- Els nous països independitzats van passar a formar el 2n Món.
- Els nous països independitzats van passar a formar el Tercer Món.

Activitat 5

Conceptes col·locats a la columna corresponent.

Postguerra: 1939-1959	"Desarrollismo": 1959-1973	Fi de la Dictadura: 1973-1975
Maquis	Plans de desenvolupament	Assemblea de Catalunya
Repressió i afusellaments massius	Turisme	Crisi del petroli
Intervencionisme econòmic	Immigració a l'interior i a l'exterior de l'Estat	
Aïllament internacional Front Nacional de Catalunya	Nova Cançó	

Mòdul comú

5

Reptes del nostre món

**Àmbit de Ciències Socials i de
la Participació**

